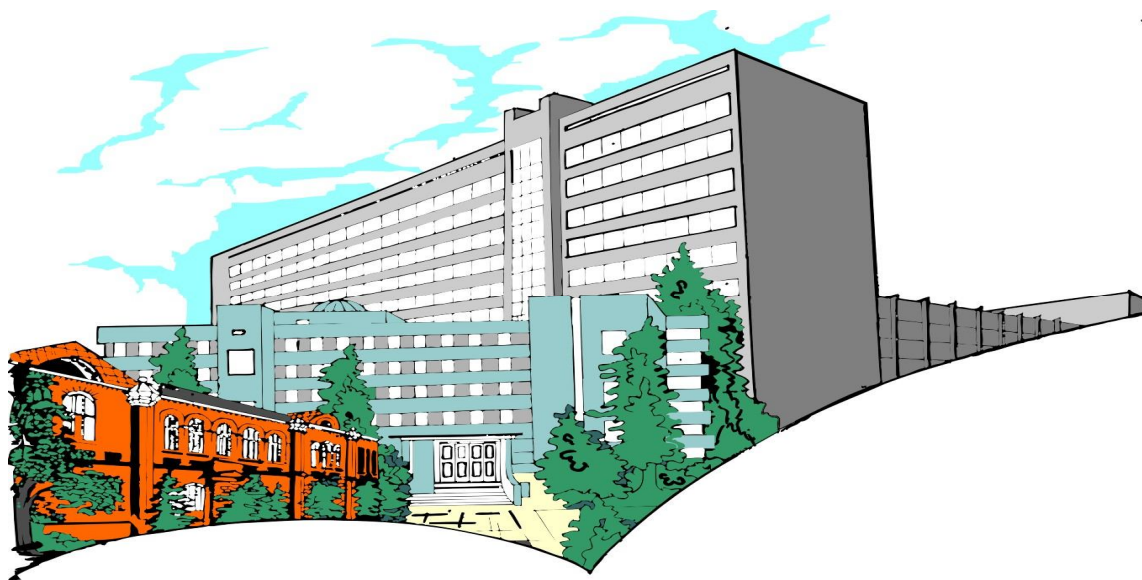


Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць



Херсон
2019

УДК 378.4
С88

Затвердила вчена рада Херсонського державного університету
(протокол від 20 грудня 2019 р. № 6)

Голова редакційної колегії

Сергій Омельчук, проректор з наукової роботи

Члени редакційної колегії

Ганна Александрова, Ганна Батенко, Марина Богомолова, Андрій Висоцький, Максим Галіченко, Наталія Головка, Сергій Думасенко, Тетяна Казакова, Тетяна Козій, Сергій Костючков, Вікторія Костюшко, Юлія Мельничук, Сергій Сімченко, Тетяна Суворова, Людмила Харченко-Баранецька, Тетяна Цепкало, Юлія Юріна

Студентські наукові студії : збірник наукових праць.

Херсон : ХДУ, 2019. 151 с.

ISBN 978-617-7090-32-7

У збірникові представлено результати наукових досліджень студентів у царині економічних, технічних та гуманітарних наук.

ISBN 978-617-7090-32-7

© ХДУ, 2019.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Артамонова Єлизавета Вікторівна** — магістрантка 2 курсу факультету іноземної філології
2. **Бенківська Анна Михайлівна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
3. **Бітюкова Олена Володимирівна** — студентка 2 курсу історико-юридичного факультету
4. **Болокан Владислав Анатолійович** — студент 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики та математики
5. **Бондаренко Алла Євгенівна** — магістрантка 2 курсу факультету іноземної філології
6. **Гамеляк Ольга Тарасівна** — магістранта 1 курсу факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
7. **Єфімова Анжеліка Володимирівна** — студентка 3 курсу історико-юридичного факультету
8. **Жидкова Анна Олегівна** — магістрантка 2 курсу факультету іноземної філології
9. **Зарічна Анастасія Миколаївна** — магістрантка 2 курсу факультету іноземної філології
10. **Зверяк Євгенія Юріївна** — студентка 1 курсу факультету української філології та журналістики
11. **Карплюк Валентина Павлівна** — студентка 4 курсу біології, географії і екології
12. **Кривоспицький Євген Сергійович** — студент 4 курсу факультету культури і мистецтв
13. **Лихошерсна Катерина Олегівна** — студентка 2 курсу факультету економіки і менеджменту
14. **Масюткіна Віола Юріївна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
15. **Моргаліч Ельвіра Дмитрівна** — студентка 4 курсу біології, географії і екології
16. **Мороз Олександр Дмитрович** — магістрант 1 курсу факультету іноземної філології
17. **Нагрибельний Богдан Ярославович** — студент 4 курсу історико-юридичного факультету
18. **Нагорна Юлія Олександрівна** — магістранта 1 курсу факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
19. **Нерода Дмитро Олександрович** — студент 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики та математики
20. **Обуховська Олена Ігорівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
21. **Патерик Олена Олександрівна** — студентка 3 курсу факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

22. **Пенязєва Інєса
Володимирівна** — магістрантка 2 курсу соціально-психологічного факультету
23. **Полякова Олена
Дмитрівна** — студентка 2 курсу факультету економіки і менеджменту
24. **Поспілько Ірина
Михайлівна** — магістрантка 2 курсу факультету іноземної філології
25. **Ракова Юлія
Сергіївна** — студентка 2 курсу історико-юридичного факультету
26. **Соболь Микола
Вікторович** — студент 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики та математики
27. **Солоня Ірина
Василівна** — магістрантка 2 курсу медичного факультету
28. **Стамат Олександр
Євгенійович** — студент 3 курсу біології, географії і екології
29. **Татарська Аліна
Андріївна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
30. **Тупік Катерина
Вікторівна** — магістрантка 1 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики та математики
31. **Устимова Вероніка
Юріївна** — магістрантка 1 курсу факультету культури і мистецтв
32. **Чурілов Артур
Володимирович** — магістрант 1 курсу факультету культури і мистецтв

РОЗДІЛ І. ЕКОНОМІКА І ПРАВО

УДК 379.85:911.374

Лихошерсна Катерина Олегівна
Науковий керівник – доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Макієнко О.А.

ДЖАЙЛОО-ТУРИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ ТУРИСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ

Аналіз тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг засвідчує зростання пропозиції нестандартного туристичного продукту. Його виробництво та просування є відображенням конкурентної боротьби між туристичними територіями (дестинаціями), які в пошуку свого цільового споживача намагаються всіляко підкреслити унікальність своїх туристичних атракцій, ексклюзивність сервісу, неповторність вражень.

Кожна туристична територія володіє певним набором рекреаційних ресурсів, які можуть стати основою для формування конкурентоспроможного територіального туристичного продукту. Звідси атрактивність туристичної дестинації залежатиме від спроможності «акторів дестинації» виявляти та адекватно задовольняти попит туристів на певні відчуття [1, с. 16].

Серед інноваційних продуктів туристичних територій своєю незвичністю виділяються джайлоо-тури, які останнім часом привертають усе більшу увагу туристів. У даній публікації розглянемо зміст, характерні особливості та географію джайлоо-туризму.

Джайлоо-туризм – один із різновидів екстремального туризму, який передбачає занурення туристів у первісне середовище, проживання без комфортних умов за межами цивілізації. Це відносно молоде явище на світовому туристичному ринку. Його історія розпочалася в Киргизстані наприкінці 90-х років ХХ ст., коли місцеві туроператори запропонували туристам пожити в юртах життям гірського чабана [2, с. 104]. Сама назва «джайлоо (жайлоо)» у перекладі з киргизького означає гірське літнє пасовище.

Першими джайлоо-туристами стали подорожувальники з Великобританії, Швейцарії, Німеччини та Росії. Вони тиждень мешкали на гірському пасовищі, спали на підлозі юрти, харчувалися коржиками, бараниною та кумисом. Відмовляючись на певний час від благ цивілізації, туристи натомість насолоджувалися чистим повітрям, прогулянками в горах, знайомилися з культурним світом місцевих мешканців. Джайлоо-тури набули значної популярності й поступово увійшли до пропозиції туроператорів інших країн світу.

Передумови ж виникнення джайлоо-туризму були сформовані набагато раніше, в епоху великих географічних відкриттів. Тоді європейські мандрівники, а згодом і науковці (географи, біологи, етнографи), вирушали для вивчення та опису маловідомих територій Азії, Африки та Америки, тривалий час проживаючи серед первісних племен [3]. Для них це був вимушений крок, пов'язаний із необхідністю занурення в культурне середовище примітивних народів задля реалізації дослідницьких завдань. Нині ж джайлоо-тур – це передусім екстремальний відпочинок, оригінальний спосіб організації дозвілля.

Сучасний джайлоо-туризм став реакцією на стрімкі глобалізаційні процеси, швидку урбанізацію, зміни у способі життя людського суспільства. Джайлоо-тур пропонує людині втечу від цивілізації, випробовування своїх фізичних і духовних сил в максимально наближених до природи умовах, з мінімальними благами та зручностями. Турист, потрапивши до незвичної обстановки, отримує можливість відволіктися від повсякденної метушні, по-новому подивитися на звичні речі й, зрештою, переоцінити своє життя.

Попри досить молодий вік цього виду відпочинку вже можна виділити його окремі змістові напрями:

- перебування туристів у середовищі людей, які ведуть традиційний спосіб життя, що не вписуються до канонів сучасної цивілізації;
- проживання в повній ізоляції від людей, наодинці з первісною природою;

- подорож у зони техногенних катастроф, де зазвичай заборонено перебування людей.

Обираючи джайлоо-тур, турист має пам'ятати про екстремальний характер відпочинку, що підійде далеко не кожному. Підвищений ризик для життя та здоров'я – важлива особливість подібних турів. Хоч поруч із туристами завжди знаходяться гіді та інструктори, такі подорожі потребують, залежно від місцевих умов та ступеня екстремальності, певної фізичної підготовки, емоційної витривалості. Учасники мандрівки повинні відмовитися від багатьох звичних речей, таких як телефон, душ, зручне ліжко. У місцях перебування джайлоо-туристів зазвичай відсутній зв'язок, доводиться харчуватися стравами місцевих племен або ж здобувати їжу самостійно, важко слідкувати за особистою гігієною. Окремі тури пропонують повне занурення в дику природу, що передбачає різні небезпеки – травми від падіння, переохолодження, зустріч з дикими тваринами тощо. Для запобігання різних захворювань задовго до подорожі потрібно обов'язково зробити щеплення. Тому кожен турист має правильно оцінити свої сили та можливості, свідомо проаналізувати всі ризики, перш ніж замовляти такий тур. Найчастіше його обирають туристи-«блукачі», мисливці за пригодами, любителі гострих відчуттів.

Географія джайлоо-туризму вже давно вийшла за межі Киргизстану, і тепер зануритися в побут місцевих народів, випробувати себе природними умовами можна в різних кутках нашої планети. Поширення цього виду туризму передбачає наявність екологічної території і корінного населення. Зазвичай, об'єкти джайлоо-туризму знаходяться у важкодоступних місцях планети [3]. Це степові простори Середньої Азії, райони внутрішньої Африки, джунглі Амазонії, лісові хащі Канади та Сибіру.

Найбезпечніший варіант відпочинку пропонує батьківщина джайлоо-туризму – Киргизстан. Територія країни знаходиться в центральній і західній частинах гірського масиву Тянь-Шань, у долинах якого розташувалося багато пасовищ-жайлоо, які використовують місцеві чабани. Тут туристам

пропонується проживати в повстяних юртах, доглядати за худобою, долучитися до приготування страв киргизької кухні, познайомитися зі звичаями давнього кочового народу. Вони також можуть насолодитися місцевими краєвидами, прогулявшись верхи на конях. Найпопулярнішим місцем для джайлоо-відпочинку вважаються пасовища на берегах озера Сон-Куль, розташованого на висоті 3016 м над рівнем моря, а також у долині Беш-Таш і Семенівській ущелині [4]. Кількість джайлоо-туристів тут постійно збільшується.

Не менш привабливі умови для розвитку джайлоо-туризму створені в сусідньому Казахстані. Тут мешкає один з найдавніших кочових народів із самобутньою культурою. Джайлоо-туризм розвивається в різних регіонах Казахстану. Але найбільше джайлоо-таборів розташовується біля гір Тянь-Шаня. Одним із туристичних центрів є урочище Кок-Жайляу (Зелене пасовище) – частина Іле-Алатауського національного природного парку. У Алматинській області виділяється гірське плато Асси і район Тургенської ущелини, де на початку літа пастухи переганяють коней і овець зі степових пасовищ на високогірні альпійські луки. Популярним місцем джайлоо-туризму в Казахстані також є національний природний парк «Бурабай». Туристичні послуги в Казахстані особливо не відрізняються від киргизських, кінні та піші прогулянки по навколишніх горах доповнюються знайомством зі звичаями та традиціями місцевих жителів [4].

Більш екстремальним за своїм змістом вважається джайлоо-туризм у країнах Африки. Не завжди місцеві племена відзначаються дружелюбністю та готові до знайомства з чужинцями. Порівняно із Середньою Азією дозвілля під час подорожі буде більш суворим та первісним. На туристів чекають незабутні та різноманітні враження від участі в повсякденному житті аборигенів – від екзотичних пісень із танцями під ритмічний бій барабанів до збирання коров'ячого гною для палива. Туристи разом із місцевими можуть полювати за допомогою власноруч виготовленої зброї, збирати плоди, трави й коріння [4]. Найпопулярнішими серед

туристів є джайлоо-тури до племен масаїв, які проживають на території Кенії і Танзанії.

Сприятливі умови для екстремальних форм джайлоо-туризму існують у Південній Америці. Тут досі наявна значна кількість місць проживання первісних племен, які не підпускають до себе цивілізацію. Особливою увагою джайлоо-туристів користуються племена Амазонії. Головною особливістю джайлоо-турів у південноамериканських країнах є незвичний для європейців клімат: висока вологість повітря, проливні дощі, спекотне тропічне сонце. Доповнює картину наявність небезпечних тварин, що робить відпочинок дійсно екстремальним [4].

Останнім часом джайлоо-туризм набуває поширення в Російській Федерації. Популярними напрямками для подібних турів стали Сибір, Якутія, Алтай, райони Крайньої Півночі. Тут туристи мають змогу перевтілитися на місцевих кочівників, освоїти переміщення на нартах, переночувати в чумах, спостерігати за виготовленням національного одягу зі шкір полярних оленів [4].

У межах джайлоо-туризму нині пропонуються також подорожі до Арктики й Антарктики. Північний і Південний полюси – найбільш екологічно чисті місця на Землі. Кількість охочих побувати в екстремальних кліматичних умовах крайніх Півночі та Півдня, зблизька подивитися на місцевих екзотичних тварин (білих ведмедів, тюленів, пінгвінів тощо) швидко зростає [5].

Окремі дослідники як окремий вид джайлоо-туризму пропонують розглядати і подорожі до Чорнобильської зони відчуження [2, с. 105]. Учасники таких турів готові ризикнути своїм здоров'ям, щоб побачити результати найбільшої в історії людства ядерної катастрофи. Але в Україні можна знайти інші, більш придатні для розвитку джайлоо-туризму туристичні території. Це могли б бути Українські Карпати, зокрема гірські райони Закарпатської та Івано-Франківської областей. Їх перевагою є всесезонний характер туристичного використання. Тут туристи можуть

поринути в унікальну природу гірських ландшафтів, ознайомитися з культурою та побутом місцевих етнографічних груп – гуцулів, бойків та лемків.

Отже, джайлоо-туризм є перспективним різновидом екстремального туризму, який сформувався на стику екологічного, етнічного й пригодницького туризму. Джайлоо-тури виступають формою втечі людини від надбань сучасної цивілізації, занурення в первісне природне та культурне середовище. Це молоде явище на світовому ринку туристичних послуг, яке за короткий час набуло значної популярності серед мандрівників. Джайлоо-тури можуть розглядатися як сучасний конкурентоспроможний продукт туристичних територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями: підручник. Вінниця, 2017. 322 с.
2. Росоха С. Історія розвитку джайлоо-туризму. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2017. Вип. 2. С. 103-106.
3. Джайлоо-туризм: история и география. URL: http://tourlib.net/statti_tourism/djailoo.htm
4. Осина К. Джайлоо-туризм: что это такое и как выбрать направление? URL: <https://airinsail.ru/dzhajloo-turizm-chto-eto-takoe/>
5. Андреева Ю. Ю Наиболее популярные виды спортивного и экстремального туризма. Обзор. *Современные проблемы сервиса и туризма*. 2008. №4. С. 47-53. URL: http://tourlib.net/statti_tourism/andreeva2.htm

УДК 59:001.94:338.48(100)

Полякова Олена Дмитрівна

Науковий керівник – доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Макієнко О.А.

ФЕНОМЕН КРИПТОЗООЛОГІЇ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

У сучасному світі туризм виступає потужним драйвером соціально-економічного розвитку територій. Кожна туристична дестинація, прагнучи залучити цільового споживача, намагається розробити та запропонувати на туристичному ринку конкурентоспроможний продукт. Рівень попиту на цей продукт у середовищі потенційних туристів багато в чому визначається оригінальністю пропозиції, її несхожістю на пропозиції конкурентів.

Позиціонуючи свій туристичний продукт, різні дестинації намагаються забезпечити його впізнаваність серед потенційних туристів, надати йому привабливий імідж. Це досягається застосуванням комплексу маркетингових інструментів.

Як засвідчує практика туристичного бізнесу, завоювати стійку прихильність туристів спроможні продукти територій, що забезпечують отримання яскравих і неповторних вражень. Такі враження можуть стати результатом залучення туристів до незвичних практик, участі їх в екзотичних пригодах, набуття ними унікального життєвого досвіду. Все це дозволяє реалізувати оригінальний різновид туризму – криптозоологічний туризм.

У даній публікації спробуємо охарактеризувати мобілізаційний потенціал феномену криптозоології у розвитку сучасної індустрії туризму.

Успіхи наукового пізнання в сучасному світі залишили не так багато феноменів, які не можуть знайти раціонального пояснення на основі застосування арсеналу наукових методів. Явища та процеси, які сьогодні наука не може пояснити або ж аргументовано спростувати їх загадкове походження, можна віднести до категорії аномальних. Серед них – існування прихованих істот, які наразі є об'єктом вивчення такої галузі знань як криптозоологія.

Термін «криптозоологія» ввів до наукового обігу французький зоолог та письменник Бернар Ейвельманс у своїй класичній праці «Слідами невідомих тварин» (1955), перекладеній 20-ма мовами [1]. Б. Ейвельманс позначав цим терміном «науку про прихованих тварин» (від грец. *κρυπτός* – «таємний, прихований», *ζῷον* – «тварина, жива істота», *λόγος* – «вчення») [2, с. 1-2]. Разом із численними прибічниками він створив у Вашингтоні в 1982 р. Міжнародне товариство криптозоології (ISC), яке стало координаційним центром для дослідження, документування та обговорення питань, пов'язаних із криптидами (прихованими тваринами). З 1982 по 1996 роки ISC видавало свій друкований орган – міждисциплінарний журнал «Криптозоологія». Товариство припинило своє існування в 1998 р. через

фінансові проблеми, втім у багатьох країнах продовжують функціонувати національні об'єднання криптозоологів.

До об'єктів свого дослідження криптозоологи відносять кілька категорій «прихованих істот»: 1) відомі та існуючі тварини, що проживають у нехарактерних для них місцях (наприклад, «сurreйська пума» в Англії); 2) неописані досі види та підвиди відомих тварин з незвичайними особливостями (наприклад, гігантська анаконда Амазонії); 3) вцілілі представники видів, які офіційно вважаються нещодавно вимерлими (наприклад, морська корова); 4) вцілілі представники видів, які нині відомі лише за скам'янілостями (наприклад, чудовисько озера Лох-Несс у Шотландії або мокеле-мбембе Центральної Африці, які описуються як живі динозаври); 5) невідомі тварини, пов'язані з відомими видами (наприклад, андський вовк або скат (манта) Вільяма Біба); 6) невідомі тварини, без виявлених скам'янілостей, не пов'язані з відомими видами (наприклад, бігфут (еті, сасквоч, алмас); 7) паранормальні або надприродні істоти з ознаками тварин (наприклад, людина-метелик, джерсійський диявол), 8) міфічні тварини із зоологічною основою (наприклад, кракен, грифони або дракони) [3].

Серйозні криптозоологи, як правило, турбуються про свою наукову репутацію, тож не ганяються за сенсаціями. Вирушаючи в експедиції, вони методично збирають фактичні матеріали на місці, нерідко заперечуючи власні висунуті теорії [4]. Свою наполегливість криптозоологи пояснюють численними фактами виявлення в наш час начебто «неіснуючих у природі» істот. Такими, наприклад, стали знахідки живих особин кистеперої риби целаканта (латимерії) в 1930-х роках, що викликало справжню «целакантову лихоманку» в музеях світу. Недаремно офіційною емблемою Міжнародного товариства криптозоології був обраний окапі, відкритий Гаррі Джонстоном у Центральної Африці в 1901 р., адже розповіді місцевих мешканців про «мікрожирафів» свого часу вперто ігнорувалися науковою спільнотою.

Утім, академічна наука традиційно скептично оцінює намагання криптозоологів. Нині у більшості наукових видань криптозоологія позиціонується не інакше як «псевдонаука» (the pseudoscience of cryptozoology). Науковці подекуди цілком заслужено критикують шукачів криптидів за фокусування на пошуку «суперзірок» з бульварної преси, у той час як докази існування невідомих науці гризунів, хробаків чи комах, які нецікаві обивателям, досі чекають на свою перевірку [4].

Якими б не були результати криптозоологічних експедицій, їх учасники підживлюють інтерес суспільства до «прихованих істот». Чимало представників криптидів перетворилися на культових героїв масмедіа, стали упізнаваними елементами сучасної поп-культури. У цьому можна переконатися лише переглянувши популярні продукти сучасної кіноіндустрії. Так, наприклад, образ снігової людини знайшов своє відображення в таких фільмах, як «Снігова людина» (2008), «Тревіс» (2016), «Велика легенда» (2018), мультфільмах «У пошуках Єті» (2017), «Бігфут молодший. Стань легендою!» (2017), «Смолфут» (2018), «Єті» (2019). Образи сучасних чудовиськ експлуатовано у фільмах «Жахи Лох-Несса» (2008), «Годзилла» (2014), «Світ Юрського періоду» (2015), «Мег: монстр глибин» (2018), «Ремпейдж» (2018) та ін. Зрештою, нині вже важко знайти західного обивателя, який би не чув про чудовисько з озера Лох-Несс, снігову людину або чупакабру.

Тож не дивним виглядає значне підвищення останнім часом рівня суспільного визнання факту існування криптидів (рис. 1).

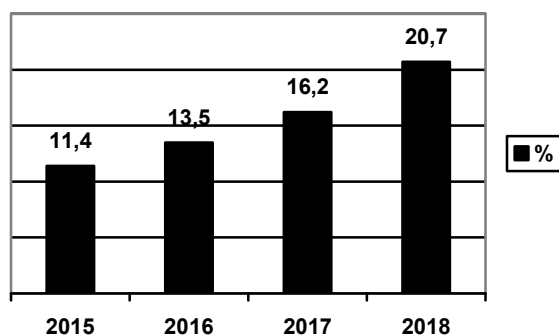


Рис. 1. Динаміка показників чисельності американців, які вірять у Бігфута

Дослідники вважають, що під час споживання продуктів «масової культури» на людину діє механізм навіювання. Втім, без розуміння глибинної мотивації «шанувальників Бігфута» важко прогнозувати їх соціальну поведінку.

Здавалося б, у час глобального раціоналізму та скептицизму будь-які повідомлення про пошуки загадкових або міфологічних тварин мають викликати лише подив або посмішку. Однак приклад «Володаря перснів» Дж. Р. Толкієна з його драконами, ельфами та гномами – найбільш читаної після «Біблії» книги ХХ ст. – засвідчує, що в житті сучасної людини залишилося місце вірі в міфи та легенди. Образно-міфологічне мислення з його символами та архетипами продовжує впливати на моделювання навколишнього світу. Міф – це базисне колективне уявлення будь-якого типу суспільства, його вплив на суспільну поведінку залишається дуже помітним. Відомий дослідник міфології Джозеф Кемпбелл підкреслював, що кожне покоління повинне відтворювати міф у відповідності до свого часу, створивши свою власну дорожню карту того, як пристосуватися до світу [5]. Звідси відсутність або нестача сучасних міфів є незліченною втратою для культури.

Криптозоологія апелює до ірраціональної сфери буття, глибинних шарів людської свідомості. Можна стверджувати, що інтерес до непізнаного є невід'ємною частиною людської природи. Невідоме лякає і водночас привертає увагу, незрозуміле насторожує і водночас мобілізує на пошук. Віра людей у загадкове та надприродне, з одного боку, стимулює професійних криптозоологів у пошуках «прихованих істот», а, з іншого боку, обумовлює готовність мас населення «слідувати їх маршрутами», отримуючи порцію незабутніх вражень від зустрічі з невідомим.

Гнана у науковому світі криптозоологія перетворюється на важливий чинник розвитку сучасної індустрії туризму. Тисячі людей щороку вирушають у різні куточки нашої планети мандрувати місцями, де потенційно можуть «ховатися» криптуди або ж інформація про їх існування.

Це не лише природні резервації, але й дослідні центри, музеї, зібрання різних артефактів. Для знайомства з криптидами не обов'язково долати гірські вершини, блукати лісовими хащами або занурюватися під воду. Можна, наприклад, побувати в монастирі непальського селища Кумджунг, де зберігається скальп тварини, що, за розповідями місцевих монахів, належить саме Єті. Особливою популярністю серед туристів користуються Міжнародний криптозоологічний музей у Портленді в штаті Мен (США), музей дивацтв у місті Остін штату Техас (США), де одним з навідоміших експонатів є «Крижана людина», Гірський музей Р. Месснера в Італії зі зразками шкіри, кісток і шерсті Єті, музей Лохнесського чудовиська в селищі Драмнадрочит у Шотландії, Музей історії міфічних криптидів в Ісландії, де зберігаються згадки про таких морських монстрів як Fjörulalli (Прибережний молюск), Hafmaður (Морський диявол), Skeljaskrímsli (Монстр з мушлі), Faxaskrímsli (Морський коник) та ін.

Залучення об'єктів уваги криптозоологів до ресурсної бази туризму пов'язане з розробкою нових туристичних маршрутів, створенням відповідної інфраструктури, підготовкою екскурсоводів та гідів-провідників, розширенням спектру відповідних туристичних послуг. Навколо окремих із них уже сформувалася розгалужена інфраструктура індустрії гостинності, розрахована на масового туриста. Так, береги озера Лох-Несс у Шотландії щорічно відвідують близько півмільйони туристів, забезпечуючи прибуток у 25 млн. фунтів стерлінгів власникам туристичного бізнесу [6]. Для багатьох територій наявність своїх «Нессі» або «Бігфута» слугує запорукою стійкого туристського інтересу, а відтак – гарантією прибутковості місцевого бізнесу. Загадкові істоти перетворюються на своєрідний туристичний бренд території, а історії про них, трансльовані в мас-медіа, стають частиною туристичного легендування.

Знавці маркетингу давно зрозуміли мобілізаційний потенціал міфотворення. Тож активно послуговуються міфодизайном як специфічною соціокультурною технологією проектування сучасних міфів. Такі

сконструйовані міфи, які потенційні споживачів сприйматимуть як реальність їх життєвого світу, стають зручним засобом трансляції смислів, активно впливають на масову поведінку споживачів [7, с. 442]. Інакше кажучи, сучасні міфи про чудовиськ у руках умілих маркетологів спроможні забезпечити комерційний успіх відповідного територіального продукту.

Зрозуміло, що перетворення об'єктів криптозоології на брендовий продукт у туризмі завжди пов'язане із значними ризиками. «Приховані істоти» не завжди виправдовують сформовані очікування туристів. Тож сприйняття відповідної дестинації споживачами та реальність мають бути збалансовані. Не можна вітати подекуди поширювані містифікації у сфері криптозоологічного туризму. Наслідки розчарування можуть серйозно вплинути на подальші туристичні перспективи території.

Отже, у сучасних умовах криптозоологія з «псевдонаукової галузі знань» перетворюється на сферу туристичної діяльності, потужний чинник розвитку індустрії туризму. «Приховані істоти» стали компонентом сучасної поп-культури. Уміла експлуатація та підтримування міфів і легенд про загадкових істот може забезпечити формування успішних територіальних брендів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brenner Laurie. Cryptozoology: The Pseudo-Science of Mythical Creatures. URL: <https://sciencing.com/cryptozoology-the-pseudo-science-of-mythical-creatures-13711529.html>
2. Simpson George G. Mammals and Crytozoology. Proceedings of the American Philosophical Society. 1984. Vol. 128, no. 1. P. 1-19.
3. Eberhart George M. Mysterious Creatures: Creating a Cryptozoological Encyclopedia. Journal of Scientific Exploration. 2005. Vol. 19, no. 1, P. 103-113.
4. Бестиарий. Криптозоология: чудовища нашей планеты. URL: <http://old.mirf.ru/Articles/print1047.html>
5. Ляйтнер Сабіна. Сучасна міфологія / пер. з англ.: О. Мяснікова, К. Любонько. URL: <http://newacropolis.org.ua/articles/suchasna-mifolohiia>
6. Лох-Несське чудовисько «Нессі». URL: https://webcom.ucoz.net/blog/lokh_nesske_chudovisko_nessi/2010-04-21-7
7. Макієнко О. А. Міфодизайн як інструмент розвитку туристичної дестинації. Матеріали IV Міжнарод. наук.-практ. конф. «Проблеми і

тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти», м. Херсон, 17-18 жовтня 2019 р. Херсон, 2019. С. 441-442.

УДК 341.1: 341.176 **Єфімова Анжеліка Володимирівна**
Науковий керівник - доцент кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Новікова М.М.

ЩОДО МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ СКАСУВАННЯ СТАТУСУ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ДЕМІЛІТАРИЗОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Розвиток технічної промисловості в космічному просторі починається ще з років [олодної війни, коли велась гонка озброєнь між Сполученими Штатами Америки та Радянським Союзом, тоді були зроблені перші кроки до дослідження космосу, космічних і небесних тіл [4]. XXI сторіччя відзначається як час технологічних розробок та технологічної революції, особливо це стосується сфери космічного простору.

Не є таємницею, що особливе місце серед технологічних розробок у космічній галузі на сьогодні займають розробки військового характеру. Відповідно питання ризику ведення бойових дій у космосі, що призведе до дестабілізації соціальних чинників, погіршення навколишнього середовища, масового порушення прав людини, гонки озброєнь і спроб гегемонії, є досить актуальним для міжнародних відносин.

Відповідно, метою дослідження є наукове вивчення та обґрунтування позитивних та негативних наслідків скасування статусу космічного простору як демілітаризованої території. Актуальність цього питання співзвучна з рішенням, прийнятим у листопаді 2019 року на зустрічі міністрів оборони країн-членів НАТО про визнання космосу оперативною сферою військової діяльності

Як відомо, відповідно до ст.4 Договору про космос держави зобов'язуються не виводити на орбіту зброю ядерного чи іншого характеру, що може призвести до масових уражень.[1] Зрозуміло, що у разі використання державами космічного простору в якості театру бойових дій, перш за все, буде нанесено збиток навколишньому середовищу, що й так є

нині доволі нестабільним через процеси зміни клімату [2]. Однак попри екологічні проблеми, космічне протистояння змінить розстановку міжнародних сил, утворивши гегемонію найбільших космічних держав, будуть відбуватися масові порушення прав і свобод людини, будуть пограні основні міжнародні принципи, проголошені Організацією Об'єднаних Націй. У зв'язку з цим Північноатлантичний Альянс визнав космічний простір як окрему сферу діяльності на рівні з повітряною й наземною сферами та кіберпростором.

Згідно зі ст. 5 Вашингтонського Договору НАТО має на меті забезпечення колективної безпеки [3], саме тому це рішення є відповідним його меті та функціями. Як визначає Йенс Столтенберг, дії щодо забезпечення колективної безпеки в космічному просторі, спершу, будуть мати кібернетичний характер. Це пояснюється тим, що НАТО не підтримує використання фактичної зброї в космосі, аби не порушувати правовий режим цієї території. Однак не слід виключати, що окремі його держави-члени прогнозують використання космосу як окремої сфери проведення військових операцій [5]. Загалом, йдеться про гібридні загрози і використання супутників для досягнення стратегічних цілей держав у бойових діях. Наприклад, влітку 2019 року Дональд Трамп офіційно заявив про створення космічних сил США, що не може не занепокоювати інші країни.

Відповідно, в усіх ситуаціях є негативні та позитивні моменти. Визнання НАТО космосу в якості нової, п'ятої сфери військової діяльності дасть можливість виходу технологічних розробок на новий рівень та спонукатиме до детальнішого вивчення космічного простору. Це беззаперечно є позитивним аргументом. Однак, ми схильні вважати, що кроки до мілітаризації космічного простору несуть в собі більше негативних наслідків: підвищення засміченості від зброї некібернетичного характеру; спроби захоплення нових територій якщо не з застосуванням зброї так шляхом залякування її наявністю; розвиток гонки озброєнь між державами; фактична дискримінація можливостей держав, які не мають можливостей

виходу до космічного простору; порушення прав людини (наприклад, справа Сноуден проти США) тощо.

З нашої досить скептичної позиції, озвучені як миротворчі, дії НАТО щодо спроб вплинути на мирний статус космосу не мають настільки позитивних наслідків як це намагається визначити його офіційне представництво. Вважаємо, що людство ще не готове розширювати свої можливості щодо забезпечення безпеки космічного простору військовими засобами. Це пов'язано з багатьма питаннями: жагою до влади, відсутністю рівних можливостей та належних норм у міжнародному праві, які б визначали механізм відповідальності за порушення миру у космічному просторі. Нажаль, поки негативні наслідки переважають позитивні і головним аргументом є те, що розширення зон впливу людства дає провідним акторам у космічній сфері можливість відкривати гру щодо захоплення влади над Землею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 10.10.1967 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480/print
2. Нямецук Г. В. Особливості конкурентних позицій країн на світовому ринку космічних технологій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 698. с. 85.
3. Північноатлантичний договір 1949р.. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008
4. Холодна війна 1945-1991р. URL: <https://istbd.jimdo.com/актуально/холодна-війна/>
5. NATO's space strategy. URL: <https://www.google.com/amp/s/amp.ft.com/content/08bb833c-9439-11e9-aea1-2b1d33ac3271>

КОЛЕКТОКРАТІЯ В. ВИННИЧЕНКА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД СОЦІАЛІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Становлення української державності проходило досить важко і довго. За цей час вченими та політичними діячами запропоновано різні підходи щодо здобуття незалежності української держави. У ХХ ст. ця проблематика зацікавила багатьох вчених та політичних діячів. Свої концепції державотворення запропонували К. Левицький, М. Грушевський, Р. Шухевич, А. Шептицький та інші. Особливе місце серед українських політичних діячів посідає Володимир Кирилович Винниченко.

Вирішення проблеми українського народу В. Винниченко бачив у сформульованій ним концепції «колектократії». Свою теорію автор виводить з аналізу перспектив розвитку капіталізму і соціалізму, проблем їх співвідношення, позитивних та негативних рис. Проаналізувавши твори В. Винниченка на політичну тематику вчені доходять до висновку, що автор був прихильником соціалізму, в якому виділяється справедливість та рівність. На його думку соціалізму можна досягти трьома шляхами: соціал-демократичним, комуністичним та колектократичним.

Соціал-демократія характеризується як політичний рух та ідеологія, що поєднує соціальне уявлення про суспільство соціальної справедливості з деякими ліберальними ідеями і цінностями [5, с.549]. Серед політичних та економічних пріоритетів видокремлюють: рівність усіх форм власності; захист прав і інтересів меншин; державне регулювання економіки; соціальна держава; збільшення соціальних програм. Прихильники цього руху вважають, що на першому місці соціал-демократичної ідеології стоїть справедливість, солідарність, рівність та свобода.

Ідея комунізму як політичного руху була сформульована К. Марксом і Ф. Енгельсом у «Маніфесті Комуністичної партії» у 1848 році та в пізніших працях. Передбачалося, що при "ідеальному" комунізмі немає держави як

такої, оскільки відсутній поділ суспільства на класи і, відповідно, немає необхідності одним класам придушувати інші (а держава і є безпосереднім органом такого придушення); немає приватної власності на засоби виробництва; приватне споживання розвинуте в тім ступені, у якому воно необхідно для задоволення всіх особистих нестатків (кожному - по потребах); відсутні товарно-грошові відносини, оскільки немає необхідності в одержанні доданої вартості [3].

Саме комуністичний та соціал-демократичний напрямки соціалізму і піддає критиці В. Винниченко. Комунізм, на думку політика, породжує ідеологізацію та жорсткий державний контроль усіх сфер суспільного життя, що негативно впливає на суспільство. Також критиці піддається соціал-демократія, адже захист прав і інтересів меншин, на думку Винниченка може викликати незадоволення інших верств населення. Автор вважає, що обидва способи вже негодяться для нашої епохи, що вони обидва вже перестарілись, тому й піддає їх критиці. "Ми, соціалісти всіх країн – Франції, Англії, Швеції й так далі, імітуючи советський соціалізм, заміняємо приватний капіталізм державним, себто перефарбовуємо шматки капіталістичної шкарлупи в соціалістичний кольор, називаємо це "націоналізацією" і пишаємось: ми творим соціалізм. А те, що під перефарбованою шкарлупою лишаються всі сутні риси капіталізму – робітнича надвартість, визиск, нерівність, панування, неекономність, нерентабельність, марнотратство і таке інше, що ніякої радості, веселості, соняшності такого "соціалізму" немає, це нас не примушує почувати сорому за себе. Націоналізація засобів виробництва не є соціалізм. Це – державний капіталізм." [1]

Вчений у своїх працях створює третій спосіб творення соціалізму – колектократія. Колектократія – система всебічної (духовної, правової, фізичної й матеріальної, внутрішньої) гармонії між людьми планети. Різні політичні системи, на його думку, не повинні ворогувати, а мусять порозумітися політично і зблизитися економічно шляхом докорінної реорганізації господарства. Ці думки В. Винниченка багато в чому

збігаються з ідеями представників теорії конвергенції (Дж. Гелбрейт, П. Сорокін, Я. Гінберген, Р. Арон, А. Сахаров та ін.) [4, с.60].

Сутність колектократії – об'єднання, "негайно, але без зброї, почати переводити приватну власність на засоби продукції на колективну. Не державну, а колективну, це різниця... Не націоналізація, а соціалізація. Краще сказати: колектократія, себто влада колективна. Ще простіше... організація кооператорів продукційних, торговельних, фінансових, аграрних і таких інших, колектократизація всього національного господарства..."[1].

В.Винниченко вважає за необхідне прийняття ряду законів для реалізації своїх ідей: "Про участь робітників в прибутках підприємств", "Про передачу в колектократичну власність деяких націоналізованих підприємств", "Про сприяння всім зачаткам кооперативних підприємств всіма державними засобами, субсидіями, кредитами". На його думку це дасть можливість колектократії з перших кроків доказати на ділі свою господарську вищість, яка повинна витримати боротьбу з приватними підприємствами, з їхніми вільними конкуренціями, ініціативами та з іспитами які їй поставить нація [1].

Автор концепції зазначає, що безкровним шляхом є можливість перейти до колектократії вже за кілька років. Тому він закликає прибічників соціалістичної, комуністичної ідеологій та радикалів приєднатися до запропонованої концепції. Захоплений своїми ідеями, Володимир Кирилович особисто звертався з маніфестами до Організації Об'єднаних Націй та представників провідних політичних та громадських організацій світу із пропозицією, щоб народи взяли у власні руки справу війни та миру, а уряди держав активно шукали шляхи порозуміння між собою та мирного співіснування [2, с.204]. Таким чином, В. Винниченко був переконаний, що із запровадженням колектократії під керівництвом ООН у всьому світі виникнуть нові держави, які у майбутньому без потрясінь і насильства могли б об'єднатися у світову федерацію вільних народів. Саме такий підхід, на думку автора повинен забезпечити поступове згасання як економічних, так і

політичних суперечностей у світі. І саме колектократія повина, з часом, сформувати реальну національну солідарність – світ, де у всіх сферах життя панує гармонія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. – К.: Криниця, 1991. URL: <http://osvita.ua/school/literature/v/67149/list-19.html> (дата звернення 24.11.2019).
2. Головченко В.І. Володимир Винниченко: на перехресті соціальних і національних прагнень / В.І. Головченко, В.Ф. Солдатенко. *Український історичний журнал*. – 2005. – № 5. – С. 203-206. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2005_5_203 (дата звернення 20.11.2019).
3. Маркс К. Принципи комунізму. Маніфест Комуністичної партії / К. Маркс, Ф. Енгельс. – Москва: ІТРК, 2007. – 68 с. URL: <https://www.marxists.org/russkij/marx/1848/manifesto.htm> (дата звернення 21.10.2019).
4. Феськов І. В. Глобализационные основания теорий конвергенции . Актуальні проблеми політики. - 2015. - Вип. 54. - С. 59-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_54_9 (дата звернення 20.11.2019).
5. Бульбенюк С. С. Соціал-демократія. *Юридична енциклопедія в 6 т.* Київ: Укр. енцикл., 2003. Т. 5. 736 С.

УДК [321.01(470+571):329.733(477)]«18» **Ракова Юлія Сергіївна**
Науковий керівник – старший викладач кафедри історії та теорії національного і міжнародного права Томіліна Ю.Є.

ЛІКВІДАЦІЯ ІНСТИТУТУ ГЕТЬМАНСТВА У ПОЛІТИЦІ РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА

Сьогодні Україна вільна, незалежна, демократична держава. Українці довгий час цього прагнули. Гетьманщина - козацька держава, яка перша створила умови для остаточного становлення українського народу, розвитку його мови та культури. Саме її досвід підняв українців, надихнув на боротьбу за нашу країну. Звісно, все це не могло задовольнити уряд царської Росії, який мав на меті встановити повне панування над Україною. Готуючись до повного скасування самоврядності українських земель, російські монархи у першу чергу намагалися ліквідувати інститут Гетьманства, який посідав найважливіше місце в політичній системі української козацької держави. Гетьман очолював козацьку адміністрацію та судочинство, був

головнокомандуючим військом, видавав закони у вигляді універсалів, представляв державу у міжнародних відносинах. Саме він скликав козацьку раду і відігравав важливу роль у прийнятті нею рішень, сприяв їх наступному виконанню [1, с.233-234].

Петро I призначив до гетьманського двору російського міністра, наділивши його повноваженнями перечитувати всю кореспонденцію гетьмана та перевіряти всі його призначення. Правитель боявся втратити свою владу над українськими землями. Неконтрольована Гетьманщина могла виступити проти нього. Кандидатів на найвищі посади тепер призначала Малоросійська колегія, а пізніше - сам імператор.

У 1762 році російськи престол посіла Катерина II. За її царювання було здійснено ряд великих заходів, як у внутрішній так і у зовнішній політиці. Ці заходи мали велике загальнонаціональне значення, але ставили на меті укріплення панування дворян, розширення їх привілеїв, подальше розповсюдження кріпосництва і кріпосних порядків. При такому спрямуванні політики, Україна з її вольностями не влаштувала монаршу особу. Імператриця планомірно проводила заходи, щодо ліквідації автономного устрою України. Одним з таких визначних кроків була «славетна» розправа Катерини II над інститутом Гетьманства [2, с.275].

Очевидно, що імператриця, наслідуючи своїх попередників, всіма способами хотіла стерти все, що пов'язано з Гетьманщиною і Україною. Останнім гетьманом України став Кирило Розумовський. Він, заручившись підтримкою верхівки населення, запропонував важливий проект. У петиції, яку політик направив царському урядові, стверджувалося, що виборне гетьманство породило непорозуміння, безладдя й громадський неспокій. Як вирішення проблеми пропонувалося довічно залишити гетьманський уряд в одній родині [4, с.88]. Все це Розумовський обґрунтовував прецедентом з Юрієм Хмельницьким. Хоча Богдан Хмельницький і призначив сина своїм наступником, якого й обрали гетьманом, ця посада виявилася занадто обтяжливою для 16-річного хлопця, і він подав у відставку. Почалася

справжня боротьба за булаву, і ніяк позитивно на зміцнення та збереження державності вона вплинути не могла.

Ці події дуже занепокоїли імператрицю. Катерина Велика розуміла, що дії українського керманіча були далеко не на її користь, тому що вона не могла зберігати цілісність своїх володінь і впливати на гетьмана.

Виступ Катерини II проти української автономії був пов'язаний не тільки з придворними інтригами, а й в першу чергу з тим, що чинне законодавство йшло врозріз з її бажаннями «раціоналізувати імперські закони та уряд і повністю вивільнити людський та економічний потенціал імперії» [4, с. 94]. Автономна Гетьманщина перешкоджала втіленню в життя її улюбленої «просвітницької» програми - заохоченню іноземної імміграції. Зрозуміло, що імперська політика здобула перемогу в цій нерівній битві. В свою чергу, Розумовський не міг протистояти волі могутньої імператриці. Гетьманові було поставлено вимогу “добровільно” зріктися гетьманства, що він і зробив у 1764 році [5, с. 31].

Із задоволенням прийнявши відставку Розумовського, цариця наголосила: «Потрібно, щоб саме ім'я гетьмана зникло, а не те, щоб якусь іншу людину призначити на цю посаду» [3, с. 46]. У процесі пошуків тих самих «засобів» ліквідації було взято курс на асиміляцію суспільства, аби повністю стерти з пам'яті людей всі традиції і звичаї, які були в українській нації за часів Гетьманщини.

Аби остаточно викоринити прихильників українських прав і свобод, імператриця скасувала гетьманський уряд і призначила для управління територією генерал-губернатора. У жовтні 1764 р. було віддано наказ секретареві Олсуф'єву розробити, на підставі власних височайших монарших зауважень, інструкції для майбутнього генерал-губернатора Гетьманщини. Новий очільник отримав значно більші повноваження і можна навіть сказати, його влада була фактично рівноправною владі гетьмана. Обдуманість і поступовість дій Катерини Олексіївни, призвели до її перемоги, люди розуміли, що краще спокійно і мирно погоджуватися на всі заходи, які вона вносила.

Отже, можна зробити висновок, що ліквідація інституту гетьманства була логічним продовженням політики Катерини II щодо повного підпорядкування українських земель. Ставлення імператриці щодо соціально-політичного устрою України виявлялося в її колоніальній, абсолютистській політиці, спрямованій на повну асиміляцію українства. Демонструючи готовність застосування сили, російська влада придушила усі паростки політичного відродження України і стала на шлях остаточної ліквідації її самобутності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О. О. Цивілізаційна історія України.- К.ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. 632 с.
2. Гуржій О. Політика Катерини II щодо Слобідської України у 1762-1767 р.р. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ, 2018. Вип. 18. С. 274–296.
3. Гуржій О. Політико-адміністративне й територіальне реформування Гетьманщини у XVIII ст.: причини, перебіг, наслідки / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: [Ін-т історії України НАН України], 2015. 79 с.
4. Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини 1760- 1830 р.р. Київ, 1996. 317 с.
5. Струкевич О. К. Україна – Гетьманщина та Російська імперія протягом 50–80-х рр. XVIII століття: Політико-адміністративний аспект проблеми./ К.: Ін-т історії України НАН України, 1996. 100 с.

РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ І ФІЛОСОФІЯ

УДК 930:94(100) «1939/1945»(477.72)

Нагрибельний
Богдан Ярославович

Науковий керівник – професор кафедри історії, археології та методики викладання Водотика С.Г.

ІСТОРИОГРАФІЯ З ОБОРОНИ ХЕРСОНУ В СЕРПНІ 1941 РОКУ

Друга світова війна одна з найтрагічніших сторінок історії людства. Вона торкнулась кожної родини, спричинила економічний, соціальний та культурний занепад. Процес створення наукового доробку, присвяченого Другій Світовій, почався з перших років війни і триває й до сьогодні. Однак, важливою ознакою цього процесу є виклад матеріалу відповідно до

політичного вектора, суспільних реалій, в яких перебуває науковець, його психотипу та власного бачення історичних процесів. Невід'ємною складовою формування історіографічної думки Другої світової є вивчення оборони, окупації та визволення окремих міст. У науковому доробку з оборони Херсону слід зазначати про такі праці, як «Історія міст і сіл УРСР Херсонська область»[3], «Полум'я над степом»[5], «Херсонська міська книга пам'яті»[4], «Херсонщина в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945»[6], «41 день на Херсонщині»[2].

У науковій праці «Історія міст і сіл УРСР Херсонська область»[3], що була видана в 1972 році питанню військових дій серпня 1941 року приділено лише вираз, в якому засвідчено, що 18-19 серпня велись жорстокі бої за Херсон й 19 серпня німецько-фашиські загарбники окупували місто. В праці не наведено жодного посилання на документи, які б свідчили про склад військових сил призначених для захисту міста від ворога, моральній підготовці бійців, про дії Дунайської флотилії, частини якої були направлені для оборони міста. Також в праці відсутні дані про бої на вулицях міста в період з 17 по 19 серпня. Однак, в праці приділено значну увагу формуванню підпільницького руху та ролі партійних керівників в його створенні. Питанню звільнення міста від гітлерівських окупантів також приділено значну увагу, акцентовану на мужності червоноармійців, ролі партійного керівництва в визволенні міста. Висвітлення позитивних моментів історії військових дій в місті, а також майже відсутність інформації про період стрімкого захоплення силами Вермахту, зумовлено комплексом причин. До таких причин можна віднести те, що при захисті Херсона головнокомандування Червоної Армії не приділило значення військовим угрупованням гітлерівських сил, які на цьому напрямку складались з румунських частин та Вермахту. Не було використано Дніпро, як природну перешкоду на шляху супротивника, це було зумовлено направленістю історіографії на партійно-ідеологічне русло. Як зазначає А.Юрчук у своїй праці «Everything was forever, until it was no more»: «Дискурс щодо прогресу і

соціалізму підтримувався далі, став застиглим ритуалом, який складається з бюрократичної рутини, гасел, плакатів». Таким чином суспільна думка формувалась за допомогою акцентування уваги на подіях, що висвітлювали роль партії в позитивному ракурсі, однак не відбиваючи дійсної картини подій.

Працею, присвяченою вивченню регіональної історії в період Другої світової війни, став також збірник «Полум'я над степом». Слід зазначити, що в збірнику було представлено спогади учасників бойових дій, що брали участь в обороні міста. Однак, укладачі не приділили уваги співставленню спогадів учасників бойових дій. Проте, спогади, як усне джерело, є доволі суб'єктивним, впродовж тривалого часу вони трансформуються в пам'яті очевидців, і не дають можливості відтворити дійсної картини, тому вони потребують співставлення. Колективом авторів було проведено співставлення спогадів В.Жукова, який надав інформацію про дії дунайців під час боїв за місто зі спогадами інших військових моряків та керівниками місцевого міського. Історіографи висвітили в спогадах героїчний аспект дій червоноармійців і моряків під час захисту міста, однак питанню військової підготовки, технічному забезпеченню, моральній спроможності протистояти ворогові не приділено жодної уваги. Причинами такого викладу матеріалу є те що завдання післявійськової історіографії полягало в трансформації історії Другої світової. Психологічною складовою такого викладу інформації є те, що радянський інформаційний простір є замкнутою системою, без можливості формування плюралізму поглядів. Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати: «Радянський образ життя будується в безлюдній пустелі, де немає особистості, суспільства, а є лише держава»[1].

Однак, навіть у сьогоднішні ми не можемо уникнути історичних міфів та фальсифікації. Так, наприклад, в праці В.Сусорова «Оборонні бої на Херсонщині в початковий період Великої Вітчизняної війни (червень-вересень 1941 рр.)»[6]. Автор не уникає історичних кліше. В праці висвітлено дії червоноармійців, однак вони не відповідають дійсності. Науковець

вдається до ідеалізації дій військових. Використовуючи інформацію Херсонського Державного архіву, ми знаходимо спростування в спогадах С.І.Кривошеїна щодо ведення військових дій на вулицях міста. Однією з причин формування такої інформації в післярадянський час, коли партія не регламентує науковцю коло інтересів, може слугувати психологічна неспроможність перебудувати власні погляди. Процес кардинальної трансформації свідомості відбувається під час стрімких соціальних змін. Американський психоаналітик Е. Гольдштейн розглядає психологічну візію радянської людини на прикладі зміни країни в якій вона проживає. Неможливість трансформації власного психотипу відбувається тоді, коли людина не приймає іншу система цінностей, зокрема в питаннях індивідуального простору, ролі колективу, відповідальності особистості за власне життя.

Важливий внесок в історіографію Другої світової війни на територіях Херсонщини було зроблено Б.Зецер. В її краєзнавчій діяльності слід відзначити формування джерельної бази про дії Дунайської військової флотилії. Науковинею було надано матеріали до Херсонського Державного архіву про склад флотилії, списки військовослужбовців, спогади червоноармійців та моряків флотилій, які дають можливість відтворити хід боїв за місто. Також за допомогою матеріалів, ми маємо змогу відтворити психотип військових, що брали участь в обороні міста, показати психологічну готовність окремих бійців під час боїв з гітлерівцями.

Історіографічним доробком стала праця « 41 день на Херсонщині»[2]. У праці наведено спогади військових Дунайської флотилії. На відміну від збірника «Полум'я над степом», автором було наведено комплекс матеріалів що дають можливість показати цілісність картини подій під час оборони міста. Ще однією характерною ознакою праці є відсутність прорадянських штампів в викладі власної думки. Авторка використала такі матеріали: документи про особовий склад мінного загороджувача «Колгоспник» та штабного корабля «Буг». Актуальними для дослідження боїв на вулицях

міста є інформація про особовий склад 7-ої роти морської піхоти, які безпосередньо брали участь в боротьбі проти гітлерівських окупантів.

Під час дослідження Другої Світової війни на прикладі Херсону було розглянуто історіографічні праці, що висвітлюють це питання. До таких праць ми можемо віднести: «Історію міст і сіл УРСР Херсонська область», «Херсонська область в роки великої вітчизняної війни збірник документів», «Полум'я над степом», «Херсонська міська книга пам'яті», «Херсонщина в період великої вітчизняної війни 1941-1945», «41 день на Херсонщині».

Авторами наукових праць було розглянуто початковий етап Другої Світової війни, окупацію міста, визволення Херсону від гітлерівських загарбників. Однак, слід зазначити, що під час створення наукового доробку не було приділено значної уваги психологічній складовій підготовки радянських солдатів до війни. Питання підготовчого етапу міста до боїв з силами противника також не розглянуто. Інформацію щодо боїв на вулицях Херсону майже не висвітлено в вищеперелічених працях.

Це було зумовлено тим, що науковці були змушені писати роботи згідно з партійним вектором, тим самим героїзувати дії бійців та партійного керівництва, відмовлятися від дійсних причин поразок початкового етапу війни, перетворювати поразки на перемоги. Ще однією з причин такого викладу інформації є те, що деякі з укладачів цих наукових робіт не змогли трансформувати свої погляди в нових історичних реаліях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gestwa K. Die Stalinschen GroBbauten des Kommunismus. Sowjetische Technik – und Umweltgeschichte 1948-1967 / K. Gestwa // Советский человек. История одного собирательного понятия / Вестник общественного мнения №1-2 январь-июль 2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovetskiy-chelovek-istoriya-odnogo-sobiratel'nogo-ponyatiya>
2. Зецер Беатриса Ефимовна. 41 день на Херсонщине. Дунайская флотилия / Б. Е. Зецер. - Херсон: Штрих+, 2010. – 149 с.
3. Історія міст і сіл УРСР : в 26 т. Херсонська область / редкол. т. : О. Є. Касьяненко та ін. – К. : Гол. ред. УРЕ АН України, 1972. – 688 с.
4. Котенков В.М. Херсонская городская книга памяти / В.М.Котенков. Херсон, "Приднепровье", 1994 – 275 с.

5. Пламя над степью : сб. / сост. Ю. К. Голобородько. – 2-е изд., доп. – Симф. : Таврия, 1998. – 240 с.

6. Сусоров, В. Д. Херсонщина в период Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.) : моногр. / В. Д. Сусоров. – Херсон : Айлант, 2010. – 724 с. : ил.

РОЗДІЛ ІІІ. КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 781:782.1(450)"16":7.094:791.633"19"

**Кривоспицький Євген
Сергійович**

Науковий керівник – доцентка кафедри інструментального виконавства Чехуніна А.О.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ В ОПЕРІ К. МОНТЕВЕРДІ «ОРФЕЙ» (НА ПРИКЛАДІ ЕКРАНІЗАЦІЇ ОПЕРИ РЕЖИСЕРА ЖАНА-П'ЄРА ПОННЕЛЯ, 1978 РІК)

К. Дж. А. Монтеверді – італійський композитор, один з найвідоміших в епоху переходу від пізнього Ренесансу до раннього Бароко. К. Монтеверді є одним з основоположників жанру опери, відомий також досягненнями у розвитку жанрів духовної музики та світського жанру мадригал[1].

Опера «Орфей» є яскравим прикладом затвердження в Італії вокального і драматичного стилю початку XVII століття, який характеризується яскравою театральністю та насиченістю оркестровими ефектами.

Ця опера достатньо добре вивчена і досліджена, здавалось би, знайти в ній щось нове важко, але значний інтерес представляє екранізація цієї опери, як яскравий приклад варіанту художньої інтерпретації [1], (в данному випадку - режисерської інтерпретації), що втілює вічні людські почуття та розкриває багатогранність образу Орфея у всій повноті свого розмаїття, його глибокий психологізм та трансформацію від безтурботного стану впевненої в собі людини до стану розчавленої, зламаної долею.

Дана екранізація опери справляє дуже позитивне враження на глядача, оскільки вона, водночас, не пориває зі сформованою традицією і виходить за

межі норми, що проявляється в незвичайній життєвості, буденності та правдивості осучаснених персонажів.

Опера починається з увертюри (0:01:20), фанфари труб звучать із закликом, величаво, монументально, на сцені з'являється персонаж «Музика» (0:01:57), яка розповідає про Орфея. спів якого мав магічну силу, що приборкувала диких звірів та пекельних духів.

Уперше Орфей з'являється у 1-й Дії (0:07:40). Ця сцена змальовує піднесено-святкову атмосферу одруження Орфея що відтворюється у величавих речитативно-декламаційних інтонаціях його вокальної партії [2]. Враження піднесеності та емоційної стриманості, відповідної моменту, доповнюється діалогом вокальних партій Орфея та Еввідіки та блискучою акторською грою головних героїв, погляди яких ніби випромінюють почуття всепоглинаючої любові, ніжності та ласки. Цікавим є режисерське рішення, що ніби передбачає майбутню трагедію коханих, які ненавмисно випускають з рук весільну квітку – символ їхнього кохання, у момент ритуалу зв'язування рук. При цьому, в цілому, перша дія є світлою, події розвиваються на фоні легкого, життєрадісного хору німф і пастухів «В цей щасливий і радісний день», який пронизаний оптимізмом і людською надією на краще.

У 2-й дії (0:22:20) Орфей постає перед слухачем у образі - веселого і безтурботного юнака, який контрастує піднесеності попереднього стану. Залишаючись з друзями головний герой розповідає їм про своє щастя, із захопленням співає про свою наречену, порівнює її із сонцем, яке перетворює ночі в дні. Партія Орфея, яка містить інтонації народно-танцювальних мелодій, пружний, синкопований ритм, майстерно інкрустована у партію хору, демонструє емоційну єдність головного героя зі своїми друзями, які розділяють його щастя [4]. Загальна святкова атмосфера радісної, молоді енергії, створюється завдяки стрімкому руху граціозної мелодії, багатству динамічної та штрихової палітри. Символічним є момент (знов режисерська знахідка), який ніби пророкує смерть головної героїні, у сцені з весільною

квіткою, яку Орфей ніжно притуляє до серця. У цій сцені Орфей омріяно згадує свою кохану, життєрадісний плин часу зупиняється, а безпосереднє передування сцени появленню Сильвії із трагічною звісткою про смерть Еврідіки від укусу отруйної змії трансформує образ весільної квітки у поховальну.

Раптово змінюється музика, стає похмурою, вокальні партії героїв сповнені співчуттям, присутні журливі інтонації, які виконуються на pp. У даній сцені приголомшеність звісткою та горем Орфея-співака виражається у відсутності у нього вокальної партії – за нього співають пастухи, а стан головного героя передається виразною акторською грою, раптовою зміною музики, вона стає трагічною і скорботною, та режисерським рішенням: все начебто покриває чорна пелена і крупним планом показано обличчя Орфея, обличчя якого скував німий жах, та Сильвії, блідої як смерть.

Після трагічних подій, Орфей вирішує спасти свою кохану і вивести її з царства тіней за допомогою чарівної сили свого співу, про що і розповідає пастухам у своїй скорботній арії. Мелодія кантиленної арії Орфея насичена надривними інтонаціями які з'являються раптово, дія завершується хором пастухів і німф, які розділяють скорботу Орфея («На жаль, жорстока доля!»). Сильвія засмучена, що вона є вісником цієї жахливої новини і уходить.

Протягом цієї дії ми можемо спостерігати перші зміни образу Орфея, що відбуваються: від веселого та безтурботного юнака, який випромінює щастя до журливого і засмученого, здатного на самопожертву, який усвідомлює, що Еврідіка була сенсом його життя. Підсилює цей ефект і робить його більш контрастним музика, скорботна за своїм характером, насичена речитативними, декламаційними інтонаціями, для яких характерні раптові сплески *sforzando*. В кінці цієї дії звучить хор, який співчуває головному герою та своїм звучанням підсилює скорботний настрій.

На початку 3-ї дії (0:47:00) Орфей постає як людина, яка втратила найдорожче, але ще має останню надію. Він за допомогою свого чарівного співу зміг занурити в сон суворого Харона – перевізника душ умерлих через

річку Стікс і переправитись на берег мертвих. Фінальний хор описує його подорож бурхливими водами в маленькому човні. Музика в цій дії змальовує персонажів підземного царства – жорстких, непохитних які не знають жалості, що відображається у їх вокальних партіях, а саме у Харона і Плутона.

У 4-й дії Прозерпіна – дружина Плутона, переконує свого чоловіка повернути Еввідіку Орфею, але Плутон ставить умову - не дивитися на свою кохану, під час виходу із царства тіней. Спочатку Орфей дуже щасливий цим збігом обставин, але з часом йому починає здаватися, що Плутон хоче його обдурити. Через деякий час, вагаючись, він все ж обертається і в той самий момент Еввідіка зникає. Під час виходу головних героїв із підземного царства, спочатку знов звучить весела і життєрадісна музика, а потім раптово, як хід думок, змінюється на напружену, відбувається внутрішня боротьба Орфея і настає кульмінація, яскрава і бурхлива, а потім він повертається, щоб подивитись на свою кохану і все затихає. У виставі це показано дуже цікаво, героїв розділяє завіса, легка і в той самий час нездоланна – траурна вуаль, вона символізує межу між живими та мертвими. Орфей виходить із царства мертвих. Він співає «Куди ти йдеш, життя моє?». Дія 5 показує нам людину, яку зламала доля [4]. Орфей сумує, співає жалібні пісні «Ці луки Фракії», згадує минуле щастя з коханою, двічі на його пісні відзивається німфа Ехо. Потім, йому являється бог музики Аполлон і вони разом підносяться на небо. Вокальна партія Орфея досить напружена, знову присутні «надривні» та журливі інтонації, а музика в основному звучить на р.

Цікавим є кінець опери в екранізації, коли Орфей вже піднявся на небо, звучить радісна музика, всі танцюють, а Орфей стоїть не рухаючись, опустивши голову вниз і сяє, мов зірка.

Отже, проаналізувавши екранізацію ми довели, що образ Орфея зазнає кардинальної трансформації завдяки зміні музично-тематичного матеріалу в бік трагедійності, та режисерським знахідкам і символічності окремих сцен фільму-опери. Ця екранізація добре показує багату палітру людських

почуттів від всеохоплюючої радості до всепоглинаючої скорботи. Вдалі режисерські рішення (акцент на почуттях того чи іншого героя за допомогою крупного плану, передача загальної атмосфери опери) лише підсилюють сприймання опери і надають їй нового сенсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корыхалова Н. Интерпретация музыки: Теоретические проблемы музыкального исполнительства и критический анализ их разработки в современной буржуазной эстетике.-Л.: Музыка, 1979.-208 с.
2. Скудина Г. Клаудио Монтеверди: Орфей из Кремоны. — М.: Музыка, 1998. — 128 с.
3. Клаудио Монтеверди [Електронний ресурс]/ И. Охалова, Г. Маркези. – Режим доступа: <https://www.belcanto.ru/monteverdi.html>
4. Опера Монтеверди «Орфей» [Електронний ресурс]/ У. Генри, Г. Маркези, Е. Цодоков. - Режим доступа: <https://www.belcanto.ru/lorfeo.html>

УДК785.12:351.741(477.72)
Науковий керівник – доцентка кафедри інструментального виконавства Чехуніна А.О.

Чурилов Артур Володимирович

Кафедри інструментального виконавства

ДУХОВИЙ ОРКЕСТР ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Духовий оркестр Головного Управління Національної Поліції в Херсонській області є одним з провідних військових оркестрів України. Історія оркестру розпочинається з 1925 року. Про це можна дізнатися зі світлини, яка знаходиться в музеї Головного Управління Національної поліції в Херсонській області. Датована вона 1925 роком, на ній зображений перший оркестр робітничої міліції міста Херсон, з інструментами. Виконавці в різних формах, але вони – музиканти першого міліцейського оркестру.

На жаль відомостей про діяльність та колектив не має, тільки деякі моменти проступають крізь час. В 70 – 80 роках минулого століття, коли популярність військових оркестрів була на піку, багато хто з працівників управління та інших служб, які володіли духовими інструментами, приймали участь у роботі та в виступах оркестру [6]. Робили вони це не рахуючись з особистим часом через любов до мистецтва, бо ніхто з них не знімав

виконання їх безпосередніх обов'язків. На той час оркестр нараховував близько тридцяти учасників і якість виконання, за свідченням ветеранів була на дуже високому професійному рівні. Керував оркестром великий цінитель та фанат духової музики, у гарному сенсі цього слова, Дмитро Петрович Фабрицький. Маючи гарний музичний смак, велику нотну бібліотеку та внутрішній магнетизм він залучав до роботи оркестру всіх, навіть дуже зайнятих співробітників.

Колектив оркестру приймав участь у парадах, зустрічах різних делегацій, концертних програмах та конкурсах. Оркестр ставав неодноразовим лауреатом різноманітних конкурсів, займаючи призові місця. Ця робота проводилася навіть в часи коли наша держава отримала незалежність і деякий час були труднощі із забезпеченням. Ядро оркестру було збережено і колектив продовжував свою культурно-просвітницьку діяльність.

У 1996 році оркестр набув статус штатної одиниці при Управлінні Міністерства внутрішніх справ України в Херсонській області, в якому за штатом нараховувалося 19 посад. При створенні оркестру були розроблені основні напрямки роботи колективу та шляхи реалізації та розвитку культурно-просвітницької діяльності. Оркестр Управління Міністерства внутрішніх справ України в Херсонській області став центром з культурно-масового забезпечення особового складу, забезпечуючи музичний супровід всіх заходів які входять у сферу діяльності колективу.

На обслуговування різноманітних заходів на базі оркестру працюють колективи:

- Естрадний склад оркестру «Шерлок бенд»;
- Вокальний ансамбль «Police prime»
- Колектив для забезпечення траурних заходів «Скорбота».

Враховуючи те, що на території Херсонської області тільки один оркестр Головного Управління Національної поліції може виконувати статутні ритуали, колектив надає необхідну допомогу в методичному плані

та музичному супроводі військовим частинам та силовим відомствам, які розміщені на території гарнізону. Також триває багаторічна плідна співпраця з установами культури та освіти, де на постійній основі проводиться різноманітна діяльність.

Отже, творчий шлях колективу є свідченням самовідданості справі щодо розвитку національної культури, естетичного виховання співробітників поліції. Оркестр приймає активну участь в музичному забезпеченні проведення військових ритуалів, а також культурно-масових заходів [5] які проводяться у місті.

Професійний рівень оркестру сприяє патріотичному вихованню співробітників поліції, підтримує їх високі моральні якості та прививає любов до української культури, адже засоби музичного мистецтва є важливим інструментом в системі патріотичного виховання.

За складом духовий оркестр Головного Управління Національної Поліції в Херсонській області є малим. В нього входять:

- труби,
- тромбони,
- саксофони альти,
- флюгельгорн,
- барабанна установка,
- тарілки,
- бас-гітара,
- фортепіано.

Якщо говорити про репертуар, то відмітимо, що концепція незалежної України вимагає певних змін у репертуарній політиці, а саме оновлення репертуару військових ритуалів українським національним музичним матеріалом. Це, в першу чергу композиції на основі спадщини творчості композиторів Михайла Вербицького та Михайла Гайворонського [1], величезний масив музики січового стрілецтва, старовинних козацьких

маршів. Твори з доробків Олександра Морозова, Богдана Сапелюка, Анатолія Ткачука та Сергія Войтюка.

До того ж, як вже було відмічено, на теперішній час художнім керівником та диригентом військового духового оркестру Головного Управління Національної Поліції в Херсонській області є підполковник поліції Колесник Анатолій Анатолійович. Ним постійно проводиться робота, щодо оновлення репертуару оркестру за рахунок написання власних оркестровок.

В репертуарі оркестру:

- твори службово-стройового призначення (фанфари, туш, зустрічний марш, Гімн України (Додаток В), «Запорізький марш» тощо);
- військово-патріотичний матеріал (старовинні марші «Тріумф переможців», «Єгерський»)
- концертні п'єси («Маленька квітка», «Невдале побачення», фантазії на теми українських пісень, вальси, музика з кінофільмів)

Як бачимо, репертуар різноманітний, різножанровий, що свідчить про творчий підхід до організаційного процесу діяльності духового оркестру Головного Управління Національної Поліції в Херсонській області. В репертуарі оркестру виконуються твори українських та зарубіжних композиторів, які є популярними серед різних верств населення, а також композиції які були написані місцевими діячами культури [2] . Останнім часом, враховуючи патріотичний рух, який виник під час Революції Гідності оркестр цілеспрямовано додає в свій репертуар твори які підтримують бойовий дух українців та виховують любов і повагу до Батьківщини, підготувавши велику програму під назвою «Так, я люблю Україну». Основна мета цієї концертної програми – донести у самі віддалені райони нашої області часточку того мистецтва, яке говорить про вічні цінності нашого народу.

Отже, Духовий оркестр Головного Управління Національної Поліції Херсонської області є провідним військовим оркестром на Україні. Будучи

єдиним подібним оркестром на території Херсонської області, він виконує різноманітні функції: бере участь у статутних ритуалах, надає необхідну допомогу в методичному плані та музичному супроводі військовим частинам та силовим відомствам, розміщеним на території гарнізону, забезпечує проведення військових ритуалів, святкових заходів як міського так і державного значення, а також культурно-масових заходах, що проводяться у Херсоні.

Склад оркестру малий. Репертуар широкого спектру відповідно до вище зазначених видів концертно-просвітницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Витвицький В. Михайло Гайворонський. Життя і творчість / В.Витвицький. – Львів, 2001. – 175 с.
2. Виховна робота в підрозділах Збройних Сил України: Навч. посіб. / Безбах В. Г., Баранівський В. Ф., Романовський Я. Я. та ін. – К.: НАОУ, 2005. – 246 с.
3. Гайворонський М. Перша орхестра У.С.С. / М. Гайворонський // Червона калина. Літературний збірник “Українських Січових стрільців” на 1935 р. – Львів, 1935. – С. 12–14.
4. Гордійчук В. Зародження української симфонічної музики / В.Гордійчук // Українське музикознавство. – 1979. – вип. 6. С. 111 – 125.
5. Романовський Я. Я. Проблеми розвитку системи культурно-виховної, просвітницької роботи в Збройних Силах України (1991–2005рр.) // Вісник Національної академії оборони України. – К.: Міленіум, 2006. – Т. II. – С. 27–31.
6. Оркестр Національної поліції Херсонщини / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://khersondaily.com/news/orkestr-natsionalnoji-politsiji-hersonschini-dav-zharu>

УДК 78.03(477) "17/18"

**Науковий керівник – доцентка
виконавства Чехуніна А.О.**

**Устимова Вероніка Юріївна
кафедри інструментального**

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТОЛІТЬ

В означений часовий проміжок в українському музичному мистецтві відбуваються значні явища, які істотним чином вплинули на її подальший розвиток. Так, умови напруженої боротьби українського народу за соціальну

і національну незалежність, а також зусилля прогресивних діячів братських шкіл, прискорили здійснення реформи одноголосного співу в православній церкві на Україні. Проходив процес демократизації та гуманізації культової професійної музики. У співацьке мистецтво православної церкви вливається принципово нова, світська тематика, що йде від народних джерел.

Результатом реформи хорового співу став перехід від одноголосного знаменного співу до партесного багатоголосся. Це супроводжувалось водночас реформою нотного письма. В братських школах і колегіумах розвивається музично-теоретична думка, триває спеціальне навчання музикантів: співаків, регентів, композиторів. Велике значення для утвердження і розвитку нового, партесного стиля, набула відома праця Миколи Ділецького – «Музична граматика». Процес швидкої еволюції хорового жанру у 60-90-х роках XVII століття від одночастинних полотнощ в стилі бароко до симфонізованих 4-х-частинних хорових циклів класичного типу з ознаками русько-українського мелосу досягає апогею в другій половині XVIII століття й пов'язаний з іменами видатних композиторів М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя.

Поряд з високорозвиненим партесним співом XVI-XVII століть зароджується світська музика в межах міського музичного побуту: міська побутова пісня – кант, цехова інструментальна музика, театральна музика тощо.

Кант – триголосна пісня без інструментального супроводу, що виникла на Україні на межі XVI і XVII століть і була завезена з Польщі і Чехії. Наприкінці XVII - початку XVIII століть кант, ставши найпопулярнішим лірико-побутовим жанром, міцно осів в шкільних драмах, вертепі – українському народному ляльковому театрі. Під стильовим впливом канта йшов процес зародження міської пісні в XVIII – початку XIX століть, як хорової, так і сольної з інструментальним супроводом – «пісні-романсу» [5]. Розвиток інструментальної музики привів до появи в деяких містах музичних цехів на зразок ремісничих. Такі цехи виникли у Львові, Кам'янець-

Подільському, на Волині. Цехові музиканти грали на весіллях, народних гуляннях, похоронах, в їх репертуарі були народні пісні та танці, різноманітні марші. Музичні цехи сприяли розвитку народної професійної інструментальної музики, виникненню самобутніх ансамблів українських національних інструментів.

Друга половина XVIII століття – якісно новий період формування української національної музичної культури – період вітчизняного Просвітництва, який характеризується численністю стилістичних течій і напрямків – класицизмом, сентименталізмом, романтизмом і реалізмом. Церковно-співацьке мистецтво відступає на задній план перед першими спробами створення національно-побутової опери і пісенного симфонізму – відбувається процес безпосереднього формування основ майбутньої української національної школи в музиці.

Крім того, можна відзначити зростання інтересу до народної творчості в кінці XVIII століття, що спричинило появу низки друкованих збірників із записами й гармонізаціями народних пісень. Найважливіші з них – «Збірка російських простих пісень з нотами» В. Трутовського та «Збірка російських народних пісень з їх голосами» І. Прача з передмовою М. Львова, які повною мірою можна вважати витокami музичної фольклористики [1]. Надруковані в таких збірках обробки пісень (в більшості – ліричних і жартівливих) для голосу в супроводі фортепіано, гуслів, торбана, бандури або гітари користувались великою популярністю в міському музичному побуті, та були розраховані на домашнє музикування й аматорські концерти.

Період кінця XVIII століття дав життя справжньому пісенно-романсовому мистецтву. Воно зіграло роль найбагатшого джерела для національної інтонаційної мови. Не випадково повільні частини українських симфоній XIX століття повністю будуються на народних темах пісенно-романсового типу.

Розвиток жанру пісні-романсу зв'язаний з українською поезією. Їх мелодика відзначалася близькістю до мелодики народнопісенного типу.

Основне емоційне значення мала саме вокальна мелодія, скомпонована за пісенно-строфічною структурою. Романсові ліричні пісні стають одним з найтипівіших жанрів української народної пісні.

Серед масштабних жанрів вокальної музики кінця XVIII - на початку XIX століть значне місце зайняв духовний хоровий концерт, що прийшов на зміну партесному концерту. Це циклічний 4-х-голосний твір, заснований на зіставленні контрастних образів – свого роду «хорова симфонія». Серед авторів духовних хорових концертів головне місце належить трьом композиторам, уродженцям України – Березовському, Веделю, Бортнянському.

В українському музичному побуті особливого розвитку набуває музика для окремих інструментів, невеликих ансамблів і навіть для симфонічних оркестрів. Невідомі нині автори подібних творів переважно спиралися на народнопісенні та народно-танцювальні українські та російські мелодії. Розраховані на домашнє музикування, такі твори рідко виходили за межі малих форм.

Найзначнішим серед відомих досі інструментальних творів XVIII століття є створена на основі народнопісенного матеріалу «Руська симфонія на українські наспіви», що була анонімно опублікована в одному зі старовинних петербурзьких музичних журналів.

Новим, вищим етапом у розвитку вітчизняного симфонізму стала Симфонія соль мінор невідомого автора початку XIX століття, що була вперше виконана в 1810 році до відкриття російського оперного театру в Одесі. Тематичний матеріал симфонії, її образно-інтонаційна сфера пов'язані з народною творчістю та музичним побутом України. Твір відрізняється значним рівнем професіоналізму та високою майстерністю[4].

Отже, період XVIII– початку XIX століть відзначається зростанням музично-теоретичної думки, музичної освіти, музичної фольклористики, нових жанрів та форм музичного виконавства, професійного культового та

світського музичного мистецтва загалом, які розвивались у міцній опорі на національно-фольклорні джерела.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асафьев Б. О народной музыке: сб. статей / Б. Асафьев. – Л. Музыка, 1987. – 248 с.
2. Крუსь О.П. Історія української музики від витоків до середини ХІХ століття (Навчально-методичний посібник) / О. Крусь.– Луцьк «Надстир'я», 1990.– 140с.
3. Корній Л. Історія української музики / Л. Корній. – К., 1998. – 313 с.
4. Ляшенко І.Ф. Взаємодія фольклорних та професіональних традицій у становленні національного стилю української музики / І. Ляшенко. – К., 1971. – 325 с.
5. Кант. – Режим доступу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Кант_\(песня\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Кант_(песня))

УДК 37.091.33:780.643.2

Євтушенко Катерина Андріївна

Науковий керівник – доцентка кафедри інструментального виконавства Чехуніна А.О.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРИ НА САКСОФОНІ

Сьогодні особливою популярністю у молоді різних національностей серед духових інструментів користується музичний інструмент саксофон. Це пояснюється мобільністю інструменту, багатством тембральної палітри, технічною рухливістю і стильовим розмаїттям, можливістю виконувати академічну, джазову музику, твори інших сучасних музичних стилів та напрямків [2].

Протягом тривалого часу академічного навчання гри на саксофоні у вітчизняній системі музичної освіти не було, у зв'язку з відсутністю дипломованих саксофоністів та професійних викладачів. Часто на саксофоні навчались грати кларнетисти з класичною академічною освітою, як на другому, додатковому, спорідненому інструменті. Існували також джазові саксофоністи у 50-60-х роках минулого століття, які були талановитими самоучками, часто мали лише початкову музичну освіту та виступали у складі аматорських колективів та духових оркестрів.

З розвитком у середині 70-х років академічної та джазової освіти, відкриттям класів саксофона в музичних школах, училищах, цей інструмент став дуже популярним та розповсюдженим в усіх формах інструментального виконавства (сольного, ансамблевого, оркестрового). Але остаточне обґрунтування методики навчання гри на саксофоні триває й донині.

Широке використання інструмента у музичні практики дало поштовхи до становлення методики гри на саксофоні. Складність становлення методики гри на саксофоні відбувається тому, що музична педагогіка звернулась до сфери виконавства на духових інструментах не дуже давно. Серед авторів та дослідників теорії та методики гри на духових інструментах відомі педагоги-методисти, науковці М. Волков, М. Карауловський., М. Платонов, А. Федотов, та ін.. Роботи, які пов'язані з узагальненням специфічних особливостей навчання на конкретному духовому інструменті, писали Г. Єремкін, М. Шапошникова, К. Мюльберг, Є. Носирев, Н. Платонов, Ю. Усов, та інші автори.

Актуальними є найрізноманітніші питання методики навчання на духових інструментах, що стосуються загальних закономірностей розвитку виконавського апарату музиканта-духовика і засобів виразності (у тому числі й на саксофоні) [3].

Активно досліджуються питання історії становлення виконавських саксофонних шкіл, їх стильове розмаїття [2], [5], [6].

Інтереси дослідників також торкаються процесів формування та розвитку навичок звуковидобування та звукоутворення, роботи над штрихами, атакою звуку, що свідчить про осмислення тембрових та акустичних виконавських особливостей саксофона [3, с. 10]. З ними пов'язані не менш актуальні питання розгляду вікових та фізіологічних особливостей учнів та студентів, будови їх виконавського апарату що безпосередньо впливає на формування навичок звуковидобування та звукоутворення на саксофоні [3].

Актуальними є також й питання розвитку художньо-образного мислення саксофоніста-виконавця [4], які сприяють розширенню тезаурусу саксофоністів, глибшому проникненню в художні цінності музичних творів.

Сьогодні значно зросла роль саксофона у сучасному симфонічному оркестрі, на концертній естраді, постійно зростає складність музичного репертуару. В цих умовах необхідно серйозно задуматися про шляхи вдосконалення методики навчання гри на саксофоні, які повинні базуватися на постійному професійному самовдосконаленні викладачів.

Часто викладач сам є учасником оркестру, або будь-якого іншого колективу музикантів. Тому він має орієнтуватися не лише у виконавських прийомах, а й сприяти створенню комфортної психологічної атмосфери на заняттях, використовувати принципи педагогіки співпраці з учнями. вербального доповнення до виконавського показу для засвоєння та вивчення складних фрагментів учнями.

Багато методичних питань стосуються організації уроку, застосування принципів розвиваючого навчання, підходів, які викладачі гри на духових інструментах запозичують у видатних музикантів інших виконавських спеціальностей (фортепіанних виконавців, вокалістів тощо). Прикладом того може слугувати праця В. Апатського «Основи теорії та методики духового музично-виконавського мистецтва», в якій автор спирається на методичний досвід Г. Нейгауза, Я. Зака, Н. Перельмана та інших музикантів [1].

Таким чином, методика навчання гри на саксофоні торкається багатьох актуальних питань як загальнопедагогічного так і специфічно-виконавського плану. В основі розвитку виконавських навичок у грі на саксофоні лежить складна взаємодія вікових, анатомічних, фізіологічних процесів, розвиток музичних здібностей, технічних можливостей тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апатский В.Н. Теория и практика игры на духовых инструментах. Сб. статей / В.Н. Апатский. – К.: Музична Україна, 1989. – 149 с.
2. Воронцов Ю. Саксофон: и классика, и джаз // Музыкальные инструменты. – № 15, 2007.– С. 7-10.

3. Иванов В.Д. Основы индивидуальной техники саксофониста /В.Д. Иванов.– М.: Музыка,1993.– 54 с.
4. Крупей М.В. Шляхи формування художньо-виразового мислення виконавця-саксофоніста /М.Крупей //Музичне виконавство і культура: Науковий вісник. – Вип. 4. – Кн.. 2. – Одеса: Друк, 2004. – С. 258-268.
5. Осейчук А. Школа джазової гри на саксофоне: Ч.1 /А. Осейчук.– М.: Сов.композитор, 1991. – 96 с.
6. Шапошникова М. К проблеме становления отечественной школы игры на саксофоне / М. Шапошникова // Актуальные вопросы теории и практики исполнительства на духовых инструментах. Вып 80. – М. : ГМПИ им. Гнесиных, 1985. – С. 22-38.

РОЗДІЛ IV. ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.923 (043.3)

Бенківська Анна Михайлівна

Науковий керівник – доцентка кафедри загальної та соціальної психології Яцюк А. М.

ЗАЛЕЖНІСТЬ РОЛЬОВОЇ СТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ ВІД МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ

У науковий обіг термін «роль» ввели вперше у 20-30-х рр. ХХ ст. американські вчені Дж. Мід і Р. Лінтон, визначивши роль як «динамічний аспект статусу». Згідно з цим, сукупність вимог, пропонованих індивіду суспільством, утворює зміст соціальної ролі. Соціальна роль – це сукупність дій, що повинна виконати людина, що займає даний статус у соціальній системі [2]. Отже, вони, на перший план ставили значущість соціальних ролей, що обумовлені лише виконанням дій, які схвалює оточення, а отже, саме оточення та його осуд, сприяє виникненню та розвитку рольового конфлікту. Але не слід знецінювати психологічні ролі, які характеризують поведінкові патерни, що визначаються не лише зовнішніми, а й внутрішніми глибинними особистісними детермінантами та певні стани особистості, що дозволяють розкрити певні сторони власного «Я» та втілити їх у форму рольової поведінки.

Психологічні ролі входять в структуру рольової Я-концепції людини, при цьому вони мають нерівномірний розвиток (окремі ролі можуть бути

недорозвинутими, атрофованими, заблокованими; інші – гіперболізованими, деформованими, зафіксованими), ці особливості стають причиною рольових дисгармоній особистості, які пов'язані з деформацією рольової структури особистості та мають значний вплив на виникнення рольового конфлікту. Отже, можна сказати, що на виникнення та розвиток рольового конфлікту впливають соціальні фактори (вплив, осуд, очікування соціуму) та психологічні (внутрішня структура Я-концепції особистості). Згідно із цим, ролі розглядаються у трьох планах: 1) соціологічному – як система рольових очікувань, тобто задана суспільством модель ролі, що має велике значення для формування особистості й оволодіння нею соціальними ролями; 2) соціально-психологічному – як виконання ролі та реалізація міжособистісної взаємодії; 3) психологічному – як внутрішня чи уявлювана роль, яка не завжди реалізується у рольовій поведінці, але певним чином на неї впливає. Взаємозв'язок цих трьох аспектів і становить рольовий механізм особистості. При цьому провідними вважаються соціальні рольові очікування (експектації), які визначають поведінку людини [3].

У даному контексті, ми вважаємо доцільним акцентувати увагу на структурних компонентах ролей особистості, які були виокремлені сучасним українським психологом П. Горностаєм. Ці компоненти мають позитивний вплив на гармонійний розвиток рольової структури особистості: гнучкість як уміння легко переходити від однієї ролі до іншої; варіативність, тобто різноманітність репертуару ролей; здатність до рольової децентрації та прийняття ролі інших (протилежна риса трактується як рольовий егоцентризм) [1]. Ми припускаємо, що високий рівень розвитку компоненту гнучкості, сприяє забережню психологічної рівноваги та легкості у спілкуванні. Маючи добре розвинений компонент – варіативність, сприяє високій адаптації під умови соціального середовища. Висока здатність до прийняття ролі інших позитивно впливає на побудову гармонічних відносин з оточуючими.

Сучасній світ має тенденцію до великої кількості інформації, яка дає поштовх для формування певних соціальних стереотипів. Вони мають сильний когнітивний, поведінковий та емоційний зміст, що транлюється до значної кількості соціального оточення. У стереотипах закладені певні соціальні ролі, які мають своєрідні особливості прояву поведінки, спілкування, побудови взаємовідносин з оточуючими, вибору професії, відношення до протилежної статі та відношенню до себе. Через свою виняткову здібність до неусвідомленого навчання рольової поведінки, завдяки своїй поширеності, та виділені яскравих реакцій оточуючих, людина переймає на себе ролі, що бачить у фільмах, серіалах, різних шоу та телепередач. Ці ролі засвоюються та модернізуються протягом усього життя.

На основу цієї тенденції, нами була розроблена, авторська анкета «Визначення актуальних ролей», яка спрямована на дослідження актуальних та бажаних ролей; рефлексію своїх ролей та уявлення, щодо того, як їх сприймають оточуючі. Особливу увагу ми приділили віковому періоду від 17 до 25 років – рання дорослість за періодизацією Дж. Бірена, оскільки у цьому періоді, найбільш актуальною є проблема самовизначення своєї рольової структури та визначення активної ролі. На основі активної ролі, будуються уявлення (ідентифікація) себе як партнера міжособистісного спілкування, своїх бажань, можливостей та очікувань до іншого учасника взаємодії. Людина, коли вступає у контакт з іншими, має свої очікування, щодо поведінки та інших особливостей прояву якостей партнера. Цей інформаційний зміст демонструється за допомогою програвання своєї ролі, яка несе своє наповнення, і проявляється у поведінці. Це дає інформацію оточуючим, для: а) когнітивної переробки: чи підходить роль партнера під мої очікування; чи підходить моя роль для партнера; б) прийняття рішення – підлаштуватися під партнера та «грати» відповідну роль, яка не є властивою або «залишитись собою», «граючи» роль, яка не викликати суперечливий почуттів, навіть, якщо не підходить партнеру [4].

За результатами нашої авторської анкети нами було встановлено, що для більшості респондентів актуальними є соціальні, сімейні та професійні ролі. До них відносяться: студентка, подруга, користувач, покупець, сусідка, пасажир, співрозмовниця, ворог, однокласниця, глядачка, донька, сестра, онучка, тітка, племінниця, жінка, кохана дівчина, майбутня або на даний час психологиня, вчитель, швачка, науковець, медична сестра, художниця, музикантка. Вони перебувають у балансі між прийняттям своєї ролі, і прийняттям оточуючими ролі людини. Тобто, можна сказати, що вище перераховані ролі є гармонійними і не створюють основу для виникнення рольових конфліктів а навпаки їх наявність відіграє позитивний вплив на розвиток рольової структури особистості. Це пов'язано з тим, що вони є базовими ролями, які за своїм змістом сприяють підтримці, мотивації, почутті спільності та близькості з іншими, ідентифікації себе як професіонала та соціальної особи й постановці життєвих та професійних цілей. Отже сімейні, професійні та соціальні ролі, спрямовані на позитивний розвиток особистості.

Оскільки головним змістом нашого дослідження є думка, що соціальні мережі, телепередачі, фільми і серіали, транслюють певні жіночі ролі та особливості рольові поведінки, які переймають (інтерналізують) у свою рольову структуру особистості. Ми запропонували досліджуваним, вибрати будь-якого героя, який їм імпонує та відповісти на питання, які характеристики героя їм подобаються та з якими характеристиками вони схожі. Для того, щоб виявити: по-перше, персонажів, які є позитивним образом або ідеалом; по-друге, характеристики персонажа, які імпонують людині. Ці дані дають можливість виявити бажані-актуальні ролі, що знаходяться на підсвідомому рівні, за допомогою виокремлення досліджуваними особистісних характеристик та якостей героя. Особистісні характеристики на які звертали увагу це: наполегливість, впевненість, сміливість, інтелект, почуття гумору, завзятість, доброта, сарказм, харизма, сила волі, хоробрість, доброзичливість, цілеспрямованість, оптимізм,

самоповага та раціональність, створюють повноцінний образ бажаної ролі. Бажані ролі: Зайка з мультфільму «Звірополіс», Керрі Бредшоу з серіалу «Щоденники Керрі», Кастіель і Дін Вінчестер з серіалу «Надприродне», Джокер, Маліфісента, Моана, Скартел О'Хара, головна героїня фільму «Солт», Деймон з серіалу «Щоденники вампіра», Лайтман з серіалу «Lie to me». Згідно з цим, можна сказати, що характеристики є складовими частинами ролі, за допомогою яких ми визначили бажані актуальні ролі. Нами було встановлено наскільки бажана роль та відповідні їй характеристики відповідають наявним характеристикам у досліджуваних, і в залежності від цього зробити висновки чи є схильність до виникнення рольового конфлікту.

Отже, роль – це сукупність характеристик та патернів поведінки, які властиві людині. Вона може відображатися у виборі улюбленого героя. Коли образ героя та якості які він транслює збігається з тим як особистість бачить себе, можна говорити про відсутність рольового конфлікту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горноста́й П. П. Личностные характеристики ролевого поведения / П. П. Горноста́й // Вісник Харківського держ. університету. – N 439. – 1999. – С. 18-22.
2. Михайленко О.Ю. Рольовий підхід до вивчення особистості / О.Ю. Михайленко // Збірник наук. праць «Проблеми сучасної психології». Вип. 21. – 2013. – С. 426 -434.
3. Кушель Н. Теоретичний аналіз рольових моделей особистості / Н. Кушель // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. Вип. 2. – 2014. – С. 143-147.
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_33_24
4. Оді́нцова А.М. Психолінгвістичні маркери життєвих ролей особистості / А.М. Оді́нцова // Психологічні перспективи. Вип. 29 – Луцьк, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017. – С. 280–290.

УДК 159.923.

Пенязєва Інєса Володимирівна
Науковий керівник – завідувачка кафедри загальної та соціальної психології Блинова О.Є.

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У КОЛЕКТИВІ УЧНІВ 9-10 КЛАСІВ

Постановка проблеми. Психологічні детермінанти міжособистісних відносин дають можливість людині придбати визначені риси характеру: звички, інтереси, схильності та засвоєння норм і форм моральної поведінки в колективі, а також розвиток й удосконалювання комунікативних можливостей людини. На сучасному етапі спостерігається зміна норм поведінки в суспільстві, відбувається зміна стереотипів у колективах та життєві умови й шляхи досягнення важливих цілей і сенсу життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку питань вивчення міжособистісних відносин найбільший внесок зробили Б. Ананьєв, М. Варій, Л. Божович, В. Зацепін, І. Кон, О.Леонтєв, А. Маслоу, В. Мясищєв, С. Рубінштейн [2; 4; 5; 6; 7; 8].

Вітчизняні психологи А. Бандурка, О.Блинова, Е. Уткін, А. Макаренко, А.Свенцицький, М.Корольчук, Б. Паригін, І. Попович, В. Мясищєв, І. Кулініч приділяли увагу дослідженню особливостей міжособистісних відносин у колективі [1; 9; 3; 8].

Виклад основного матеріалу. Під час проведення нами дослідження у вивченні міжособистісних стосунків у колективі учнів 9-10 класів, ми використали методику діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі та опитувальник діагностики агресивних та ворожих реакцій людини Басса-Даркі. Досліджуваними були учні 9-10 класів Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області.

Умови проведення емпіричного дослідження: опитування проводилися в кабінетах Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти

Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області, кожному опитуваному видавалися бланки для самостійного заповнення, опитування та заняття проводилися після 14:00 год. один раз на тиждень упродовж 2018-2019 навчального року.

Результати дослідно-експериментальної роботи з профілактики агресивної поведінки підлітків переконливо свідчать про те, що контрольний зріз був спрямований на з'ясування якісних та кількісних змін, що відбулися у самосвідомості учнів, а також у сфері їх міжособистісних взаємин з однолітками. Ми мали змогу отримати інформацію про зміну рівня агресивності підлітків за допомогою вираження означених критеріїв – схильності до агресивної поведінки, орієнтації дотримання соціальних норм, рівня агресивності. Саме цей комплекс, згідно з нашою концепцією, є визначальним для формування етапів профілактики агресивної поведінки підлітків.

Контрольним експериментом було охоплено 54 учні Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області. Контрольним експериментом охоплено відповідно по чотири класи в навчальному закладі – два з яких були експериментальними, а інші два – контрольними. Вибір був абсолютно випадковий: навчальні класи 9-А та 10-А Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області становили експериментальну групу – загальною кількістю 26 досліджуваних, а навчальні класи 9-Б та 10-Б Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області становили відповідно контрольну групу – загальною кількістю 28 досліджуваних. Це дало змогу порівнювати отримані дані і розраховувати на достовірність та репрезентативність результатів дослідження.

Контрольний зріз значною мірою відображав констатувальний етап дослідження міжособистісних стосунків в колективі учнів 9-10 класів. За допомогою тих же методів ми визначали якісні та кількісні показники компонентів рівня агресивності досліджуваних. Аналіз рівнів агресивності учасників експериментальної групи на констатувальному та контрольному етапах дослідження дозволив визначити міру ефективності формувальних впливів. На контрольному етапі експериментальну групу склало 26 учнів, що на два досліджуваних менше, ніж на початку експерименту – це пов'язано з відрахуванням учнів за зміною місця проживання. Ці підлітки характеризувалися високим рівнем агресивності – 1 учень і середнім – 1 учень. Відповідно, контрольна група (26 учнів) залишилася сталою.

Формувальним експериментом було охоплено 52 учні Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області 9-10 класів. Якісний аналіз даних вираження рівня агресивності в досліджуваних генералізованої вибірки після проведення формувального етапу дослідження графічно зображений на діаграмі (рис. 1).

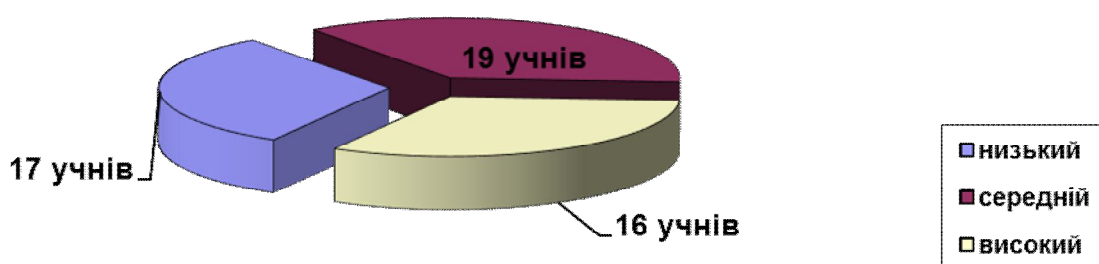


Рис.1. Діаграма розподілу підлітків формувальної вибірки за рівнями агресивності поведінки

Отже, якісний аналіз даних, графічно зображених на діаграмі (рис.1), показав, що у найбільшій кількості – 19 учнів (36,14%) переважає середній

рівень агресивності поведінки, що й спостерігалось на початку експерименту, високий рівень спостерігається у 16 учнів (32,28%), що на 6 досліджуваних (2,42%) менше і 17 учнів (31,58%) перебувають на низькому рівні агресивності поведінки, що на 4 досліджуваних (7,78%) більше, ніж на етапі проведення констатувального експерименту.

Як засвідчили результати експериментальної роботи, необхідним компонентом для зниження рівня агресивності є мотиваційний, який визначає мотивацію до здійснення вчинку. Показники схильності до агресивної поведінки досліджуваних підлітків виступають головними чинниками спонукання до дії.

Результати формувального етапу експерименту засвідчили, що в учнів 9-10 класів Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області виявилися такі якості, як саморозвиток та самопізнання власної особистості, здатність до рефлексії, оволодіння засобами морального самовизначення, розуміння своїх індивідуальних рис. Підлітки почали визнавати загальнолюдські цінності, могли пояснити, що відчуває людина, корту образили, зганьбили; навчилися будувати конструктивні міжособистісні стосунки в колективі.

Результати експериментальної роботи засвідчили певні зміни у емоційно-вольовому компоненті профілактики агресивної поведінки підлітків, а саме: набуття життєвих навичок суспільно прийнятої поведінки. Підлітки почали виявляти ініціативність і самостійність в усвідомленому прагненні до суспільної діяльності. Спостерігалось зниження рівня агресивності, зменшення імпульсивних проявів у поведінці. Підлітки оволоділи механізмами саморегуляції та самоконтролю поведінки.

Як свідчать результати проведеної експериментальної роботи, учні 9-10 класів Червонополянського закладу повної загальної середньої освіти Костянтинівської сільської ради Горностаївського району Херсонської області – експериментальної бази дослідження суттєво змінили своє

ставлення до проблеми агресивної поведінки як важливої складової формування сприятливих міжособистісних відносин у колективі. Вони оволоділи знаннями, уміннями та навичками щодо профілактики агресивної поведінки, навчилися спрямовувати власні зусилля на вирішення цієї проблеми, а також зрозуміли те, що формування навичок прийнятої у суспільстві поведінки є необхідною умовою для успішної соціалізації особистості та формування сприятливого мікроклімату в колективі.

Результати формувального експерименту засвідчили, що під час реалізації соціально-психологічного впливу в експериментальних групах відбулися позитивні значущі зміни показників рівня агресивності за обраним критерієм «схильність до агресивної поведінки» кількість досліджуваних високого рівня зменшилася з 27,4% до 14,78%, середнього рівня вираженості збільшилася з 30,14% до 37,32%, низького рівня збільшилася з 42,46% до 47,90%. Таким чином, показник рівня агресивності в експериментальній групі зменшився з 39% до 20,4%. У контрольних групах суттєвих кількісних і якісних змін означеного критерію не відбулося.

Отримані дані засвідчують, що кількість досліджуваних високого рівня агресивності за визначеними критеріями в контрольній групі (44,8%) більше, ніж у двічі перевищує таку кількість у експериментальній групі (20,4%). До низького рівня відносяться 39,5% досліджуваних підлітків експериментальної групи і 23% контрольної групи.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що саме проведена експериментальна робота значною мірою вплинула на рівні сформованості критеріїв «схильність до агресивної поведінки» та «рівня агресивності», що забезпечує зниження рівня агресивності підлітків.

Стаття не претендує на вичерпний аналіз складної й багатогранної проблеми аналізу міжособистісних стосунків у колективі учнів 9-10 класів. Подальшої розробки потребує питання розвитку міжособистісних стосунків у системі «учень-учитель», що й буде предметом наших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка А. М. Психологія управління / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е. В. Землянська. – Харків: ТОВ «Фортуна - прес», 2002. – 464 с.
2. Варій М.Й. Загальна психологія. Підручник [Для студентів психологів і педагогів]. – 2-ге видання., виправлене і доповнене. – К. "Центр учбової літератури", – 2007. – 968 с.
3. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору. Навчальний посібник / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К. : Ніка - Центр, 2010. – 230 с.
4. Кон И. С. Личность как субъект общественных отношений / И. С. Кон. – М. : Наука, 1996. – С. 16.
5. Кон И.С. Постоянство и изменчивость личности // Психологический журнал. – 1997. – №4. – С. 126-137.
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 302 с.
7. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу. – СПб. : Евразия, 1999. – 478 с.
8. Мясищев В. Н. Понятие личности в аспектах нормы и патологии / В. Н. Мясищев // Психология личности. – Т.2. – Хрестоматия. – Самара: Изд. дом «БАХРАХ», 1999. – С. 197–244.
9. Уткин Э.А. Профилактика конфликтов / Э.А Уткин // Современное управление. – 2002. – № 2. – С. 19-28.

РОЗДІЛ V. ПРИРОДНИЧІ НАУКИ ТА МЕДИЦИНА

УДК 613.2/.3:338.439.02(477)

Карплюк Валентина Павлівна

Науковий керівник – доцент кафедри біології людини та імунології Спринь О.Б.

ПРОБЛЕМИ ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні, структура харчування більшості людей змінилася. Ритм, в якому живуть зараз люди та економічні інтереси харчової промисловості змусили багатьох людей вживати шкідливу їжу. В наш час в раціоні людини спостерігається нестача споживання в їжі різних мікро- та макроелементів, вітамінів, амінокислот, харчових волокон. Але в той же час споживання тваринного продукту збільшилось. Оскільки він забезпечує відчуття ситості.

Тому його зазвичай і додають в продукти харчування. У той же час, люди стали менше займатися фізичною активністю та витратити менше енергії, в середньому майже на 100 ккал в добу. Люди все більше стали харчуватися нерегулярно через більш інтенсивний ритм життя. Багато хто, наприклад, навіть відмовляються від сніданку. Жирна та надмірне споживання їжі, солодкі вироби й газовані напої вже стали частиною поганих звичок в харчуванні людей. Але все це насправді є, ніщо інше, як бомба сповільненої дії для здоров'я населення. Тому їжа при взаємодії з організмом має приносити не тільки насолоду, але і в той же час користь. Адже стан здоров'я людини залежить від того, як раціонально та збалансовано вона харчується [5].

За дослідженнями українських дієтологів, було встановлено, що об'єктивний рівень вживання солі українцями перевищує рекомендований, починаючи з раннього дитячого віку. Це обумовлює прихильність до солоних страв протягом життя. Дорослі чоловіки споживають більше ніж вдвічі, а жінки майже вдвічі більше рекомендованих 5 грамів, що зумовлює збільшення кров'яного тиску та ризику пов'язаних з ним інфарктів та інсультів. Збільшується з віком і споживання найбільш некорисного джерела калорій – вільного цукру. Діти усіх вікових груп споживають забагато цукру: в середньому діти молодшого віку (1-3 роки) споживають 47 грамів цукру на день; діти дошкільного віку – 56 грамів, школярі та підлітки – 67 грамів вільного цукру на день. Нагадаємо, що згідно рекомендацій щодо здорового харчування дорослих, максимально допустимою кількістю споживання вільного цукру для дорослої людини є 50 грамів на добу. В той же час, українські діти споживають невелику кількість молочних продуктів – у середньому 185 мл на добу. Особливо низьким виявився рівень вживання таких продуктів у підлітків – лише 155 мл щодня. Це становить менше однієї порції на день порівняно з загально рекомендованими 2-3. Не є прикладом для наслідування і дорослі українці, споживаючи неналежно мало молочних продуктів усіх категорій (в середньому 140 грамів на день) порівняно з

рекомендованими [3]. Недотримання питного режиму спричиняє погіршення мозкової діяльності. Втрата рідини впливає на концентрацію уваги, пам'ять, втому, почуття тривоги та настрій, збільшує частоту головного болю, сильне зневоднення навіть призводить до гіпоксії.

Україна займає перше місце в антирейтингу країн Європи за показником смертності від неправильного харчування, що провокує низку проблем із здоров'ям. За даними ВООЗ, здоров'я людини на 70% залежить від того, що вона їсть. Науково доведено, що нераціональне харчування суттєво впливає на тривалість життя людини та призводить до виникнення та розвитку неінфекційних захворювань: серцево-судинних, онкологічних, діабету, порушення обміну речовин. На жаль, сьогодні ця проблема стала головним викликом для системи охорони здоров'я в Україні. Діабет, рак, серцево-судинні захворювання, хронічні хвороби органів дихання зумовлюють понад 2/3 загальної захворюваності та близько 86% смертей українських громадян. Швидка їжа, багато цукру та солі, транс-жири та незбалансоване харчування можуть також впливати і на психологічний стан людини [2].

Незбалансоване харчування, із вживанням генно-модифікованих продуктів та стресами призводять до ожиріння серед населення різної вікової категорії. Найчастіше із цим стикаються жінки, через особливості жіночого організму. В Україні, за найскромнішими підрахунками, від зайвої маси страждає кожна четверта жінка і кожен шостий чоловік. У загальному від ожиріння страждає близько 15 % населення нашої країни. Щороку приблизно 2,6 мільйона людей вмирає в результаті надлишкової маси або ожиріння [1].

Знизити вагу допоможе раціон на основі цільних продуктів рослинного походження та помірні фізичні навантаження. Ця зміна способу життя є тривалим процесом — це не модна тенденція, що обіцяє швидке рішення; утім, такий підхід сприяє стабільному зниженню ваги з мінімальним ризиком появи хронічних захворювань. Підтримка ваги на нормальному рівні має перетворитися на елемент вашого способу життя. Рекламні оголошення, які

презентують засоби для швидкого й глобального схуднення, не дають тривалих результатів. Короткострокові досягнення не повинні супроводжуватися серйозними недугами [4].

Отже, якщо українці не зважатимуть на збалансоване харчування, вони і гадки не матимуть, про кількість захворювань, які на них чекають. Не дивлячись на це, заклади швидкого харчування, де подають страви, в яких не вистачає поживних речовин, в наш час, можна знайти на кожному кроці. Люди все частіше вибирають місцем харчуванням не дім, а місця із швидкою їжею та попри все цінують швидкість, а не якість. Водночас, люди більшість свого часу присвячує комп'ютерам, відеоіграм та переглядом телебачення та практично не займаються фізичною активністю, а вибирають більш пасивніший спосіб життя. Проблеми збалансованого харчування призводять до серйозних економічних наслідків, пов'язані із значним зниженням продуктивності наслення, постійними психологічними стресами та тривалістю життя людей. Зараз є дуже важливим виховувати у собі правильну культуру споживання їжі й питного режиму та дбати про власне здоров'я. Тому, для МОЗу головним питанням на сьогодні має стояти профілактика населення для запобігання захворювань та їхніх наслідків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко Н. О. Ожиріння – проблема сучасності / Н. О. Єрмоленко, О. І. Зарудна, І. В. Голик. // Медсестринство. – 2016. – №1. – С. 23–26.
2. 2/3 усіх хвороб в Україні є наслідком неправильного харчування [Електронний ресурс] // МОЗУ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://moz.gov.ua/article/news/23-usih-hvorob-v-ukraini-e-naslidkom-nepravilnogo-harchuvannja>.
3. Результати масштабного національного дослідження актуального харчування українців [Електронний ресурс] // Асоціація дієтологів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://uda.in.ua/вперше-в-україні-представлені-резуль/>
4. Кемпбелл К. Китайське дослідження. Класична книга про зв'язок здоров'я та їжі / К. Кемпбелл, Т. Кемпбелл. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. – 433 с.
5. Павлоцька Л. Ф. Основи фізіології, гігієни харчування та проблеми безпеки харчових продуктів : навчальний посібник /

Павлоцька Л. Ф., Дуденко Н. В., Димитрієвич Л. Р. – Суми: Університетська книга, 2015. – 441 с.

УДК 613:613.36-002

Моргаліч Ельвіра Дмитрівна
Науковий керівник – доцент кафедри біології людини та
імунології Спринь О.Б.

ЗАХВОРЮВАННЯ НА ГЕПАТИТ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Гепатит В у списках світової статистики стоїть на першому місці серед вірусних захворювань. Він представляє одну з основних проблем глобальної охорони здоров'я. Гепатит В може призводити до розвитку хронічної хвороби печінки і створювати високий ризик смерті від цирозу та раку печінки. Згідно даним ВООЗ більше ніж 2 млрд. людей у світі протягом свого життя інфіковані вірусним гепатитом В та біля 450 млн. є хронічними носіями цього вірусу. Щорічно від гепатиту В та його наслідків в світі помирають більше 2 млн. людей [1].

Найвищі рівні поширеності гепатиту В відзначаються в Африці на південь від Сахари і в Східній Азії. Більшість жителів цих регіонів набувають інфекцію гепатиту В у дитинстві, а від 5% до 10% дорослого населення мають хронічну інфекцію. У Західній Європі та Північній Америці хронічно інфіковано менше 1% населення.

Україна належить до регіонів з середньою розповсюдженістю гепатиту В (2,2% населення є носіями HBsAg). Проте за ступенем негативного впливу на здоров'я населення та масштабами захворюваності гепатит В на території України посідає домінуюче місце в структурі інфекційної патології [5].

Недостатня матеріально-технічна база, обмежені можливості в проведенні лабораторних, особливо вірусологічних досліджень в державних лікувально-профілактичних закладах, висока вартість противірусних препаратів для лікування хронічного вірусного гепатиту В роблять сучасну терапію недоступною для більшості пацієнтів, загострюють проблеми бідності і соціальної нерівності.

З іншого боку, переважна більшість інфікованих є особами працездатного та репродуктивного віку, що посилює негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

Вірус гепатиту В (HBV) було відкрито у 1970-тому році, коли Dane D. S., Cameron C. H. та Briggs M. за допомогою методу імунної електронної мікроскопії вперше виявили в крові хворих на сироватковий гепатит збудника, який у подальшому був названий «частками Дейна». Наукова група експертів ВООЗ у 1973 році затвердила офіційну номенклатуру гепатитів, де сироватковий гепатит був визначений як гепатит В, а сам збудник як HBV [3]. За ступенем негативного впливу на здоров'я населення та рівнем захворюваності вірусні гепатити в Україні займають домінуюче місце. Згідно даних статистики і обробки за останні 5 років на початку 2014-2016 рр. спостерігається різке збільшення кількості хворих серед населення. На початку 2017 р. кількість хворих була знижена на певний відсоток, але в той же час данні свідчать, що 2018 р. показники різко зросли за короткий період часу [4]. Щороку обласні державні адміністрації подають до 1 лютого інформацію Міністерству охорони здоров'я про стан виконання Програми для її узагальнення та до 1 квітня – Кабінетові Міністрів України. Вірусний гепатит В входить до числа десяти основних причин смертності у світі. За оцінками ВООЗ в світі близько 400 млн. чоловік страждають хронічним гепатитом В та щорічно від 500 до 700 тис. осіб помирають від цієї інфекції [2].

Рівень захворюваності постійно зростає і до 2015–2020 років, з аналізу експертів, збільшиться вдвічі. Зараз загальна чисельність інфікованих гепатитом в 14-15 разів перевищує кількість інфікованих ВІЛ, що становить 40 млн. осіб.

Рівень захворюваності на ГВ, що реєструвався за період 2004–2009 рр., залишається досить високим і складає в середньому 7,03 на 100 тис. населення. За науковими підрахунками, дійсна кількість захворювань на гострий гепатит В в Україні у 5-6 разів перевищує дані офіційної статистики:

на 1 зареєстровану форму гепатиту В припадає 5-6 безжовтяничних, а кількість носіїв вірусу гепатиту В в Україні перевищує 1 млн. осіб (масовий скринінг не проводився). Ситуація прогресивно погіршувалася через відсутність до останнього часу національної програми протидії. Проте слід зазначити, що в Україні офіційна реєстрація хронічного гепатиту В розпочалася лише з червня 2009 року, до цього часу реєструвалися тільки гострі випадки вірусних гепатитів [2].

Отже, повноцінна статистика на сьогодні відсутня, незважаючи на постійне зростання хворих в усіх регіонах країни.

В Україні станом на 01.01.2014 налічується за офіційними даними 2 млн. осіб, а за неофіційними даними від 4 до 5 мільйонів осіб, інфікованих гепатитом, тобто приблизно кожен дванадцятий [5]. Це значно перевищує епідеміологічний поріг, але відноситься він до хронічних гепатитів і тому не вважається епідемією.

Таким чином можна зробити висновки, що поширеність захворювань на гепатит В є актуальною проблемою, яка потребує вирішення в цілях забезпечення здорового існування та працездатності сьогоденного і майбутнього поколінь. При обробці статистичного матеріалу встановлено, що Україна належить до регіонів з середньою розповсюдженістю гепатиту В (2,2% населення є носіями HBsAg). Було з'ясовано, що в Україні офіційна реєстрація хронічного гепатиту В розпочалася лише з червня 2009 року, до цього часу реєструвалися тільки гострі випадки вірусних гепатитів, отже повноцінна статистика на сьогодні відсутня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Возіанова Ж. І. Інфекційні і паразитичні хвороби:/ Ж. І. Возіанова.- В 3 т. - К.: Здоров'я, 2008. – Т.1.- 884 с.
2. Гепатит В в Україні: Епідеміологічна характеристика та оцінка тягаря [Електронний ресурс] // Київ. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://phc.org.ua/sites/default/files/uploads/files/VGV-2018.pdf>.
3. Голубовська О. А. Інфекційні хвороби / О.А. Голубовська. – К.: Медицина. – 2012. -778с.

4. Костинов М. П. Вакцины нового поколения в профилактике инфекционных заболеваний. / М. П. Костинов, Э. Б. Гурвич. М.: Триада-Х. 2004. - 448 с.

5. Порохницький В.Г. Вірусні гепатити / В.Г. Порохницький, В.С. Топольницький. – Київ: ТОВ "Книга-плюс", 2010. - С. 20.

УДК 612.821 – 056.262

Науковий керівник – доцент кафедри біології людини та імунології Спринь О.Б.

Стамат Олександр Євгенійович

– доцент кафедри біології людини та

імунології Спринь О.Б.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ У СЕНСОРНОДЕПРИВОВАНИХ

На сьогодні в Україні більшість дітей мають захворювання очей, що викликають стійке зниження гостроти зору. Найпоширенішими причинами слабозорості є аномалії рефракції, катаракта, атрофія зорового нерва, альбінізм, мікрофтальм, тощо. Вплив порушення зору на розвиток дитини залежить від ступеня зниження зору, типу розладу, віку, коли почалося погіршення, та загального рівня розвитку дитини. Слабозорі діти мають труднощі у пізнаванні світу, труднощі в спілкуванні з оточуючими, навчанні. Вивчення стану моторики сліпих та слабозорих дітей свідчить про зниження рухових здібностей в порівнянні з здоровими однолітками, хоча ці дослідження нечисленні [1, 5].

Метою нашого дослідження було вивчити властивості основних нервових процесів дітей з порушеннями зору. Згідно мети були поставлені наступне завдання: провести обстеження сенсомоторного реагування учнів з вадами зору та дітей контрольної групи.

Контингентом дослідження були учні 10 класу віком 15-16 років фізико-технічного ліцею м. Херсона при Херсонському національному технічному університеті та Дніпропетровському національному університеті у кількості 45 осіб, які мають порушення зору, а контрольна група була створена з учнів у кількості 40 осіб практично здорових.

Дослідження проводилися у жовтні з вівторка по четвер з 9.00 до 13.00 години [4]. Загальний обсяг експериментального дослідження на кожного обстежуваного становив близько 20–25 хвилин.

Порядок досліджень здійснювався за однією і тією ж схемою: спершу вивчали сенсомоторне реагування на подразники різної складності (звуки) за допомогою комп'ютерної методики «Діагност-1М», яка була розроблена професорами М. В. Макаренком та В. С. Лизогубом [3, 4].

Провівши статистичний аналіз отриманих даних латентних періодів різних за складністю сенсомоторних реакцій на звукові подразники (3 звука з різною тональністю: низький, середній та високий тон) у експериментальній та контрольній групах видно, що у дітей експериментальної групи рівень виявився вищим ніж у дітей контрольної групи (Табл. 1; Рис. 1).

Виявлено, що латентні періоди простих слухо-моторних реакцій у дітей з вадами зору на звуки статистично кращі від аналогічних показників у дітей контрольної групи. Так, у групі дітей з зоровою сенсорною депривацією середньогруповий показник ЛП ПСМР становить $261,8 \pm 5,1$ мс, у контрольній групі дещо довші латентні періоди – $310,7 \pm 5,3$ мс. Середні значення ЛП РВ1-3 у дітей із зоровою сенсорною депривацією були менш тривалими і дорівнювали $391,2 \pm 6,2$ мс, а для дітей контрольної групи – $445,6 \pm 5,8$ мс (Табл. 1; Рис. 1).

Таблиця 1

Середньостатистичні показники сенсомоторних реакцій у дітей на звуки

Показник	Група дітей з вадами зору (n=45)	Контрольна група (n= 40)	Достовірність (t, p)
ЛП ПСМР	$261,8 \pm 5,1$	$310,7 \pm 5,3^{***}$	t = 4,6 p<0,001
ЛП РВ1-3	$391,2 \pm 6,2$	$445,6 \pm 5,8^{***}$	t = 5,1 p<0,001
ЛП РВ2-3	$511,6 \pm 5,4$	$552,5 \pm 5,7^{***}$	t = 5,5 p<0,001

Примітка: ЛП ПСМР (мс) – латентний період простої слухо-моторної реакції; ЛП РВ1-3 (мс) – латентний період реакції вибору одного з трьох подразників; ЛП РВ2-3 (мс) –

латентний період реакції вибору 2-3 подразників: *** - $p < 0,001$ – різниця достовірна відносно показника дітей контрольної групи

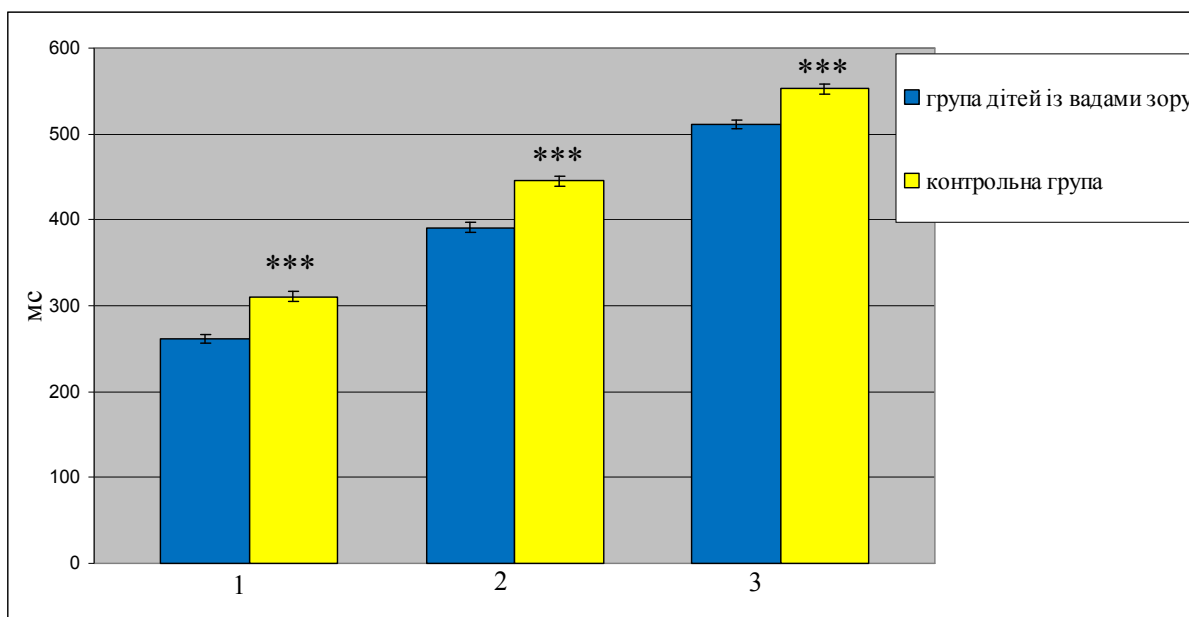


Рис. 1. Показники латентних періодів різних за складністю слухомоторних реакцій у дітей на звуки: 1- ЛП ПСМР; 2 – ЛП РВ1-3; 3 – ЛП РВ2-3

Середні значення ЛП РВ2-3 у дітей із зоровою сенсорною депривацією становили $511,6 \pm 5,4$ мс, а для дітей контрольної групи – $552,5 \pm 5,7$ мс.

Отже, кращі показники сенсомоторних функцій на звуки у дітей із сенсорною депривацією на відміну від контрольної групи. Це пояснюється тим, що у слабкозорячих краще розвинена слухова пам'ять, вони швидше розуміють та визначають джерело звуку. Можна зробити припущення, що відбувається декомпенсація [1, 2].

В ході роботи дійшли такого висновку, що при вивченні сенсомоторного реагування на звукові подразники виявлено достовірно кращі показники латентних періодів різних за складністю реакцій на звуки у групі дітей з зоровою сенсорною депривацією в порівнянні з контрольною. Це пояснюється тим, що у слабкозорячих краще розвинена слухова пам'ять, вони швидше розуміють та визначають джерело звуку. Спостерігається процес декомпенсації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудрих Дж. Детское зрение / Дж. Гудрих. – СПб.: ИД ВЕСЬ, 2004. – 240 с.
2. Загайкан Ю. В. Вплив сенсорної депривації на сенсомоторне реагування у дітей / Ю. В. Загайкан, О. Б. Спринь // Вісник Черкаського ун-ту. Серія Біологічні Науки. – Черкаси / Черкаський національний університет, 2018. – № 1. – С. 25 – 31.
3. Лизогуб В. С. Онтогенез психофізіологічних функцій у людини: автореф. дис. докт. біол. наук / Лизогуб Володимир Сергійович. – Черкаси, 2001. – 34 с.
4. Макаренко М. В. Методичні вказівки до практикуму з диференціальної психофізіології та фізіології вищої нервової діяльності людини / М. В. Макаренко, В. С. Лизогуб, О. П. Безкопильний. – Черкаси: Вертикаль, 2014. – 102 с.
5. Меньших О. Е. Сенсомоторна реактивність і фізичний розвиток учнів 7–16 років / О. Е. Меньших: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Проблеми загальної та педагогічної психології. – К., 2007. – Т. IX, ч. 6. – С. 266–273.

УДК 376-056.36:159.952

Солона Ірина Василівна

Науковий керівник – завідувачка кафедри корекційної освіти Яковлева С.Д.

ФОРМУВАННЯ УВАГИ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Молодші школярі з порушенням розумового розвитку в умовах сучасного суспільства мають ряд специфічних характеристик уваги: мала стійкість, труднощі при розподілі, низький обсяг уваги, уповільнення переключення, низький рівень зосередженості, слабкість цілеспрямованості уваги, переважання мимовільної уваги. Незважаючи на значні порушення властивостей уваги, у молодших школярів цієї категорії увага все ж таки розвивається, що здійснюється за умови застосування спеціальних прийомів і організації колекційної роботи.

Дослідження особливостей уваги у дітей з порушенням інтелектуального розвитку молодшого шкільного віку, виявлення психологічних умов і напрямків розвитку уваги, виступає як одна з важливих і актуальних проблем спеціальної психології та педагогіки. Мала кількість

таких досліджень є однією з причин недостатньої уваги до цієї проблеми в практиці спеціальних освітніх закладах.

Аналіз досліджень і публікацій. Дану проблему досліджували багато авторів, а саме І.Л. Баскакова, Б.І. Айзенберг, С.В. Лієпінь, Л.Я. Переслені, П.Я. Гальперін, С.Л. Рубінштейн, М.С. Певзнер, Э.С. Мандрусова, А.Р. Лурія, Е.Д. Хомська, Н.С. Осипова та інші. Але, не зважаючи на те, що велика кількість дослідників присвятили свої дослідження особливостям уваги дітей з порушенням інтелектуального розвитку, дане питання і надалі є предметом вивчення, дослідження, аналізу.

Мета статті полягає у розкритті в молодших школярів з порушенням розумового розвитку існуючих особливостей та труднощів при формуванні уваги.

Виклад основного матеріалу. Увага є особливою умовою благополуччя свідомої діяльності, перш за все пізнавальної. Для спеціальної психології проблема уваги дуже значима, оскільки увагу включено в усі психічні процеси і без достатнього рівня її розвитку педагогічний процес ускладнюється.

Притаманні дітям молодшого шкільного віку з порушенням розумового розвитку грубі порушення довільної уваги перешкоджають формуванню у них цілеспрямованості у поведінці та діяльності, різко знижують їх працездатність і тим самим значно ускладнюють організацію навчально-виховного процесу в допоміжній школі.

Існують так звані негативні сторони процесу уваги: відволікання, неуважність, надмірна рухливість і інертність. Під порушеннями уваги розуміють патологічні зміни спрямованості, вибіркості психічної діяльності, що виражаються у стані стомлення або при органічних ураженнях мозку, у звуженні об'єкта уваги, коли одночасно людина може сприймати тільки невелике число об'єктів, в нестійкості уваги, коли порушена концентрація уваги і спостерігається його відволікання на побічні подразники.

Теоретичні дані, про порушення уваги в дітей молодшого шкільного віку з порушенням розумового розвитку, були експериментально підтверджені нами за допомогою коректурних проб (тест Бурдона, тест Ландольта, методика П'єрона-Рузера, тест Поппельрейтера).

У самому протіканні, функціонуванні уваги школярів з порушенням інтелекту має місце ряд особливостей, таких, як складність залучення, перемикання, неможливість активної концентрації, швидке і легке відволікання, нестійкість і неуважність .

Увага молодших школярів з порушенням розумового розвитку, навіть будучи залучена до певних сторін об'єкта, погано фокусується, слабо зосереджується на них, ніби ковзає по їх поверхні. Тому багато авторів відзначають, що «увага дитини з порушенням інтелекту не досягає такого високого ступеня концентрації, як у дітей, що нормально розвиваються» [2].

Труднощі, а часом і неможливість тривалої концентрації, відбивається, перш за все, на діяльності, що вимагає значного розумового напруження.

Легкість відволікання уваги визначає у дітей цієї категорії втрату логічного ходу думки. Для подолання відволікання уваги потрібні вольові зусилля і певні витрати енергії, що викликає великі труднощі навіть у дітей з легким ступенем порушення розумового розвитку. Деякі молодші школярі з порушенням розумового розвитку мають переважання процесу збудження, і через це працюють швидко, але вкрай неуважно, вони часто відволікаються, для них характерна дивовижна жвавість, рухливість, настирливість, часто спостерігається рухове розгальмування.

А школярі з таким самим порушенням, але у яких переважає процес гальмування, мають найнижчий показник стійкості уваги, відрізняючись цим від дітей з неускладненою формою порушення розумового розвитку, і від дітей, у яких переважає процес збудження. У таких дітей можна відзначити надзвичайну старанність у виконанні простої автоматизованої дії. Такі діти можуть годинами, не відволікаючись ні на що, не реагуючи, виконувати нескладні, елементарні дії [1].

Діти з порушеннями інтелекту з переважанням процесів збудження мають істотне відставання в показниках якості стійкості і розподілу уваги в порівнянні з учнями, що мають неускладнену форму олігофренії. У дітей цієї групи спостерігається відносно швидкий темп роботи, який супроводжується великою кількістю помилок. Не вміючи розподіляти свою увагу, першокласники часто переключаються з одного завдання на інше.

У дітей з порушеннями інтелекту з переважанням процесів гальмування відзначається найнижчий показник стійкості уваги. Більшість дітей не можуть розподіляти увагу. Таким чином, можна сміливо стверджувати, що порушення уваги у школярів з порушенням інтелекту виражені досить сильно: практично жодна з властивостей уваги не залишається тим чи іншим чином не порушеною [3].

Висновки. Можна стверджувати, що у молодших школярів з порушенням розумового розвитку особливості порушення формування уваги виявляються в усіх її основних властивостях: стійкості, зосередженості, переключення, розподілу та обсязі.

Отримані при проведенні експериментального дослідження результати дозволяють зробити висновок про те, що в учасників експерименту (молодших школярів з порушенням інтелектуального розвитку) є значні порушення уваги, отже, є потреба в проведенні корекційної програми. Також хочеться відзначити, що причинами цих недоліків є підвищене відволікання і стомлюваність дітей даної категорії.

Перспектива дослідження. Враховуючи усі вище названі негативні особливості у формуванні уваги молодших школярів з порушенням розумового розвитку, вчитель-дефектолог має змогу розробити індивідуальну програму щодо розвитку та формування уваги в таких дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моргачева, Е. Н. Хрестоматия. Умственная отсталость. Клинико-психологическое изучение школьников с нарушениями интеллекта: электронное издание / Е. Н. Моргачева. – М. : РГГУ, 2008. – 420 с.
2. Соловьев, И. М. Психология познавательной деятельности нормальных и аномальных детей. Сравнение и познание отношений и

предметов / И. М. Соловьев. – М. : Просвещение, 1966. – 224 с. Краткий психологический словарь. - М, 1985. —С. 351.

3. Шиф, Ж. И Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы / Ж. И. Шиф. – М. : Просвещение, 1965. – 343 с.

РОЗДІЛ VI. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ І ТЕХНІЧНІ НАУКИ

УДК 378.4

Болокан Владислав Анатолійович

Науковий керівник – старша викладачка кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Черненко І.Є.

МЕТОДИ ТЕСТУВАННЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ

Тестування – це процес аналізу програмного забезпечення, націлений на знаходження відмінностей між його існуючими і необхідними властивостями.

При розробці сучасного програмного забезпечення значну частину часу і зусиль займає процес тестування. Найчастіше він зводиться до аналізу поведінки програми на спеціально підібраному наборі тестів. Оскільки перебір всіх можливих ситуацій неможливий на практиці, намагаються вибрати невелике число тестів, таких щоб з поведінки програми на них можна було судити про її поведінку в цілому. Використовуються різні метрики покриття коду для кількісної оцінки якості набору тестів. Якісним вважається набір тестів, що задовольняє деякому критерію повноти.

Всі ці реалізації націлені на модульне тестування, при якому покриття фрагментів програми відбувається незалежно один від одного. Внаслідок цього велика кількість генерованих тестів містять неприпустимі значення для тестованих фрагментів коду, оскільки не враховується внутрішня структура програми.

Тестування базується на тестових процедурах з конкретними вхідними даними, початковими умовами і очікуваним результатом, розробленими для певної мети, такої, як перевірка окремої програми або верифікація відповідності на певну вимогу. Тестові процедури можуть перевіряти різні

аспекти функціонування програми - від правильної роботи окремої функції до адекватного виконання бізнес-вимог [1, 2].

Види тестування

Існує класифікація видів тестування, яка заснована на тому рівні деталізації робіт проекту, на який вона спрямована [3].

Системне тестування (System testing) - це тестування програмного забезпечення, яке проводиться для перевірки відповідності системи оригінальним вимогам до повної інтегрованої системи. Тестування системи відноситься до методів тестування "чорної скриньки", не вимагає знання внутрішнього пристрою системи. Тестування системи здійснюється за допомогою зовнішніх програмних інтерфейсів і тісно пов'язане з тестуванням користувальницького інтерфейсу (або через інтерфейс користувача), що проводиться шляхом моделювання дій користувача на елементах цього інтерфейсу. Окремими випадками цього виду тестування є тестування графічного інтерфейсу користувача (Graphical User Interface, GUI) і призначеного для кінцевого користувача інтерфейсу Web-додатків (WebUI). Системне тестування виконується інженерами по тестуванню.

Приймальне тестування (Acceptance testing) - є тестуванням готового продукту кінцевими користувачами на реальному оточенні, в якому буде функціонувати тестований додаток. Приймальні тести розробляються користувачами, зазвичай, у вигляді сценаріїв. Для того, щоб знайти більше помилок рекомендується планувати не тільки системне тестування і приймальне, але і модульне, і інтеграційне.

Статичне тестування (Static testing) - тестування, в ході якого тестована програма (код) не виконується. Аналіз програми здійснюється на основі кінцевого вихідного коду, який вираховується вручну, або аналізується за допомогою спеціальних інструментів.

Приклади статичного тестування:

- огляди (Reviews); інспекції (Inspections);
- наскрізні перегляди (Walkthroughs);

- аудити (Audits).

Динамічне тестування (Dynamic testing) - тестування, в ході якого тестована програма (код) виконується. Альфа-тестування - тестування в процесі розробки. Бета-тестування - тестування виконується користувачами (end-users). Такий вид тестування заздалегідь не може бути спланований.

Функціональне тестування (Functional testing) - мета даного тестування полягає у тому, щоб переконатися у якісному та повному функціонуванні об'єкта тестування:

- кожна функціональна вимога транслюється в тест-кейси (техніка «чорного ящика») для того, щоб перевірити, що система функціонує в точності, як і описано в специфікації (функціональних вимогах до системи);
- перевіряється, чи всі функціональні вимоги дійсно запрограмовані / реалізовані.

Тестування зручності використання (Usability testing) - дослідження, яке виконується з метою визначення, чи зручний деякий штучний об'єкт (такий як вебсторінка, призначений для користувача інтерфейс чи пристрій) для його передбачуваного застосування. Таким чином, перевірка ергономічності вимірює ергономічність систем або об'єкта. Перевірка ергономічності програмного засобу зосереджена на вибраному об'єкті або невеликому наборі таких об'єктів .

Тестування інтерфейсу користувача (UI testing) - тестування графічного інтерфейсу користувача для того, щоб впевнитись, що він відповідає прийнятним стандартам і їх вимогам. Перевіряється, як додаток обробляє введення з клавіатури і «мишки» і як відображаються елементи графічного інтерфейсу (текст, кнопки, меню, списки та інші елементи).

Тестовий випадок (Test Case) – це:

- мінімальний елемент тестування (одна верифікація\ перевірка);
- сукупність конкретних умов, кроків і атрибутів, необхідних для перевірки тестування реалізації певної функції або їх частин;
- опис певних дій і умов, які необхідні для того, щоб виявити баг.

Під терміном тест кейс розуміється структура виду: Action > Expected Results > Test Results. У таблиці показаний приклад test case.

Таблиця 1. Приклад тестового випадку

Action	Expected Result	Test Result
Open web page "Login"	Login web page is opened	Passed...

Види Тестових Випадків

Тест кейси діляться за очікуваним результатом на позитивні та негативні:

- позитивний тест кейс бере тільки валідні дані і перевіряє, що програмний продукт вірно здійснює функцію, що викликається;
- негативний тест кейс використовує як вірні так і невірні дані (повинен бути хоча б 1 некоректний параметр) і ставить за перевірку виняткових ситуацій, тобто (спрацьовування валідаторів), також перевіряє, щоб функція яка викликається програмним засобом не виконувалася при спрацьовуванні такого валідатора [4].

Структура Тестових Випадків (Test Case Structure)

Кожен тест кейс має складатися з трьох частин, які показані у таблиці.

Таблиця 2. Структура Test case

Pre conditions	Список послідовних дій, які призводять ПЗ до придатного для проведення перевірки стану. Або список умов, виконання яких говорить про те, що система знаходиться в оптимальному для проведення тесту стані.
Test case description	Список дій, які переводять ПЗ з одного стану в інший, для того щоб отримати результат, на підставі якого зробити висновок про задоволення реалізації поставленим замовником вимогам
Post conditions	Список дій, які переводять систему у початковий стан (до проведення тесту - initial state)

Приклад тест кейса

- do N1, verify D1
- do N2, verify D2
- do N3, verify D3

В наведеному прикладі відображена кінцева перевірка - D3. Це означає, що вона є ключовою. Отже, N1 і N2 - це дії, які призводять систему в стан тестопридатності. А D1 і D2 - умови того, що система знаходиться в стані,

придатному для тестування. Таким чином, в таблиці показана умова тест кейса.

Таблиця 3. Умова тест кейса

Action	Expected Result	Test Result
Preconditions		
do N1	verify D1	
do N2	verify D2	
Test Case. Description		
do N3	verify D3	
Postconditions		

PostConditions в даному прикладі описані не були, але за логікою прийнято виконати кроки, які повернули б систему в початковий стан [5].

Висновки. В роботі було розглянуто процес тестування програмного забезпечення в скороченому варіанті. Також вивчені способи створення і застосування тест кейсів. Даний матеріал можна використовувати як для навчальних цілей, так і для успішного проходження технічного співбесіди для влаштування на роботу в якості тестувальника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библиотека MSDN. Источник информации для разработчиков, использующих средства, продукты, технологии и службы корпорации Майкрософт. <http://msdn.microsoft.com>
2. Кибер Форум. Форум начинающих и профессиональных программистов, системных администраторов, администраторов баз данных. <http://cyberforum.ru>
3. ИНТУИТ. Интернет университет информационных технологий. <http://intuit.ru>
4. Клуб программистов. <http://www.cyberguru.ru/>
5. Про тестинг. <http://www.protesting.ru/>

УДК 378.4

Нерода Дмитро Олександрович
Науковий керівник – старша викладачка кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Черненко І.Є.

ПЕРЕВАГИ СТВОРЕННЯ ЗАСТОСУНКУ “РОЗКЛАД” НА ПЛАТФОРМІ ANDROID

Розклад занять є дуже важливим як для студентів, так і для викладачів. Але дуже часто його забувають, тому що він буває дуже об’ємним. Тому

розклад, зазвичай, записують або у паперовому (журнал обліку роботи академічної групи), або в електронному вигляді (Excel-файл с розкладом занять факультету). Проте паперовий варіант дуже незручний через свою громіздкість та ненадійність, а Excel-файл довго відкривається, потребує зайвого програмного забезпечення та об'єднує розклад усього факультету, що для більшості користувачів є зайвим. Тому і потрібен застосунок «Розклад», метою якого є:

- представлення інтерфейсу для перегляду розкладу занять;
- можливість додавання/редагування інформації про розклад;
- зменшення часу та покращення досвіду користувача при перегляді розкладу.

Але перед тим, як розробляти програмний продукт, треба визначитися, під яку платформу або операційну систему вона буде актуальною та затребуваною.

Зараз існує безліч видів пристроїв: десктопні ПК, планшетні ПК, ноутбуки, смартфони, носимі пристрої і т. п. І для того, щоб ними можна було користуватись, необхідна операційна система. Це комплекс взаємопов'язаних програм, який використовується для управління апаратною складовою комп'ютера та взаємодії з користувачем.

Приклад таких систем: Windows, Android, Linux, iOS, Bada, Tizen та інші. Також серед них є багато різновидів та версій.

У цій статті ми з'ясуємо переваги та недоліки операційної системи Android та відповімо на питання, чому наш застосунок потрібно розробляти саме на цій платформі.

Android – операційна система з відкритим вихідним кодом для майже будь-яких носимих електронних пристроїв, яка побудована на ядрі Linux та віртуальній машині Java розробки компанії Google. Перша версія вийшла у 2008 році, остання – у 2019 [1- 3].

Переваги операційної системи Android:

1. *Надійний розробник.*

Розробником операційної системи є компанія Google. Вона також є її власником. Тому користувачі довіряють операційній системі Android, бо Google – велика та надійна корпорація, яка у багатьох на слуху. Вона також постійно оновлює версію Android та вносить туди багато нових функцій, поліпшень та слідкує за безпекою даних користувачів.

2. Кількість користувачів.

На сьогодні кількість користувачів, які використовують різні версії операційної системи Android – 2,5 млрд. Це найпоширеніша операційна система у світі. Велика кількість користувачів означає, що будь-який застосунок написаний під цю операційну систему, буде мати набагато більше потенційних користувачів, аніж на будь-якій іншій системі. Також, чим більшу популярність має система, тим більше по ній можна знайти різних бібліотек, документацій, фреймворків і т.д.

3. Багатозадачність.

Це одна з особливостей операційної системи Android, яка дуже корисна та зручна як для користувача, так і для розробника. Вона дозволяє робити багато завдань одночасно, відкривати одразу декілька програм та не закривати їх. Це дуже зберігає час. І Android, окрім надання самої функції багатозадачності, також надає і зручний інтерфейс для керування нею.

4. Велика кількість безкоштовних застосунків.

Ще одна перевага операційної системи Android – магазин застосунків Google Play Store. Це найбільший мобільний магазин у світі. У ньому є більше мільйона безкоштовних застосунків для майже будь-якої роботи та на будь-який смак. До того ж, окрім застосунків, у магазині присутні ігри, фільми, книжки, журнали та багато іншого. І все це дуже легко інтегрується з операційною системою Android. Треба лише зайти у магазин, знайти потрібний застосунок та натиснути кнопку «Встановити». Оновлювання та видалення проходить у такий саме спосіб.

5. Повідомлення з програм

Ще одна дуже зручна функція цієї операційної системи – повідомлення. Вони значно спрощують роботу із застосунками. Наприклад, будь-який месенджер неможливо сьогодні уявити без повідомлень, тому що людина фізично не може заходити до застосунку кожні 5 секунд. А повідомлення мають візуальний та звуковий супровід, який повідомляє про якусь діяльність [4, 5].

Недоліки операційної системи Android.

1. Реклама у застосунках.

Щоб застосунок приносив прибуток, треба, щоб він був або платним, або із внутрішньоігровими покупками або з рекламою. І більшість застосунків обирають 2 останні шляхи, тому що вони є найприбутковішими. Але, якщо до внутрішньоігрових покупок користувачі ставляться нормально, то рекламу не люблять майже всі. Але у розробника може просто не бути іншого виходу у зв'язку з самою ідеєю застосунка, яка не передбачає монетизації або платежів.

2. Енерговитратність.

Ще один недолік операційної системи Android – велике споживання енергії акумулятора. Це відбувається через те, що в системі одночасно активна дуже велика кількість фонових процесів, які й витрачають заряд. І більшість з них не можна зупинити, так як вони є системними процесами, які потрібні для роботи операційної системи.

На основі переваг та недоліків, які були викладені вище, можна зрозуміти, що переваги операційної системи Android є набагато суттєвішими, аніж недоліки. Кожна перевага є дуже вагомою як для користувачів, так і для розробників.

А недоліки досить легко виправляються – кількість реклами можна зменшити, або просто пропонувати підтримати розробників, якщо застосунок сподобався. А енергозбереженням займається компанія Google, яка з кожним оновленням операційної системи покращує його [6, 7]. Також досить великий вибір пристроїв і можна вибрати той, у якого великий акумулятор.

Висновки. Операційна система Android є однією з найкращих для того, щоб розробляти під неї наш застосунок “Розклад”. Нею користуються безліч людей по всьому світі, по ній є багато статей та відео уроків, бібліотек та фреймворків. І головне, що є впевненість, що її будуть підтримувати та оновлювати ще довгий період часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Android [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Android>
2. Кількість Android-пристроїв у світі [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://www.segodnya.ua/lifestyle/science/ogromnaya-cifra-android-ustanovil-bezumnyu-rekord-1265610.html>
3. Переваги і недоліки Android [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://www.compgramotnost.ru/android/plyusy-i-minusy-androida>
4. Переваги і недоліки Android [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://freelancers-tools.com/?p=4231>
5. Переваги і недоліки Android [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://sonikelf.ru/os-android-preimushhestva-i-nedostatki/>
6. Що таке Android [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <https://androidnik.ru/chto-takoe-android-v-smartfone-i-zachem-on-nuzhen/>
7. Google (компанія) [Електронний ресурс] – Режим доступу : URL : [https://ru.wikipedia.org/wiki/Google_\(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Google_(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F))

УДК 378.4

Соболь Микола Вікторович
Науковий керівник – викладач кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Козловський Є.О.

ВЗАЄМОДІЯ «КОРИСТУВАЧ-СЕРВЕР» НА ПРИКЛАДІ ЧАТ-БОТУ ЗАСТОСУНКА-МЕСЕНДЖЕРА «TELEGRAM»

Область використання інформаційних систем постійно розширюється, а вони самі стають все більш і більш складними. В силу своєї "глобальності" (потрібно забезпечити доступ до системи з територіально рознесених між собою точок), і навіть в силу ряду інших причин такі системи часто мають дуже складну архітектуру, яка передбачає їх функціонування у вигляді набору компонентів, кожен з яких виконується на окремому вузлі [1].

Архітектура клієнт-сервер дозволяє реалізувати розподілену обробку, оскільки частина роботи (інтерфейс з користувачем, фінішна обробка) виконується на комп'ютері-клієнті, а частина - на комп'ютері-сервері. Це дозволяє знизити завантаження сервера і оптимізувати його роботу, а також збільшити число клієнтів, що одночасно працюють з сервером. Найчастіше архітектура клієнт-сервер застосовується для додатків, створених з використанням систем управління базами даних (СУБД) [2].

Telegram – це сучасний месенджер, що використовує концепцію «клієнт-сервер», що доопрацьовано з сучасними засобами шифрування та протоколів передачі даних, представляє в собі одним з зручніших та найнадійніших, в питанні анонімності, застосунком для листування та передачі файлів між користувачами [3].

Одним з яскравих прикладів використання взаємодії “клієнт-сервер” в Telegram API – це чат-боти.

Чат-бот (англ. Chatbot) – комп'ютерна програма, розроблена на основі нейромереж та технологій машинного навчання, яка веде розмову за допомогою слухових або текстових методів [4].

Node.js - платформа з відкритим кодом для виконання мережевих високопродуктивних застосунків, написаних мовою *JavaScript* [5].

Для практичної реалізації використаємо засоби Node.js та TelegramAPI.

Створення бота за допомогою інструмента `@BotFather` - спеціалізованого бота всередині Telegram API. Головна його функція – дати користувачу зручний інструмент покрокового створення власного чат-бота:

- надіслати повідомлення до `@BotFather` з текстом `/start`;
- отримати відповідь бота з переліком доступних команд;
- обрати команду `/newbot` (створення нового бота);
- якщо не виникло проблем, то буде створено новий бот та буде дана вказівка задати йому власну назву;
- задати технічну назву бота (назва повинна закінчуватись на ключову фразу «bot»).

В результаті отримаємо власного бота, який ще не має функціоналу та унікального ідентифікатора – токена, за допомогою якого можна звертатись до бота зі сторони сервера.

Створення та редагування серверної частини бота за допомогою Node.js та інструмента node-telegram-bot-api.

Node.js дозволить запускати скрипт виконання боту на сервері, яким виступає персональний комп'ютер.

Для швидкого та зручного редагування використаємо node-telegram-bot-api – спеціалізовану бібліотеку інструментів, що створена для роботи безпосередньо з чат-ботами месенджера Telegram.

Спочатку треба встановити та налаштувати згідно з системою інструментарій Node.js.

- створити папку, в якій зберігатиметься проект, розмістити в ній файл index.js, в якому буде записано основний код бота;
- використовуючи інструмент Node.js command prompt, перейти у директорію папки проекту;
- встановити в папку потрібний інструментарій node-telegram-bot-api;
- перейти до редагування коду в файлі index.js;
- приєднати до бота необхідний інструментарій node-telegram-bot-api;
- встановити токен;
- ввімкнути опит серверу, що дозволить підтримувати роботу бота;
- створити файл даних, де буде зберігатись інформація користувача (id, номер курсу, групи і змінна, завдяки якій оперують даними в коді).

Принцип роботи з боку клієнту. Взаємодія з сервером. Для запуску бота виконаємо скрипт index.js за допомогою Node.js. Тепер бот працює та готовий до роботи з клієнтом.

- Створимо новий канал для бота, додамо його в адміністратори каналу.
- Запустимо його роботу за допомогою команди start.
- Перейдемо до головного меню.

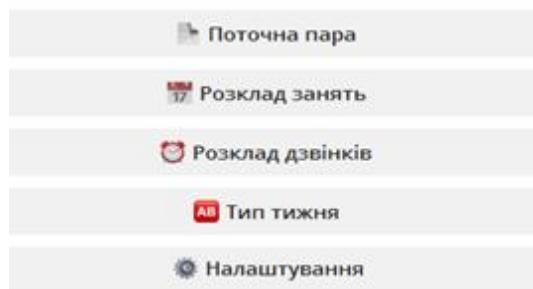


Рис. 1. Вид головного меню бота

З головного меню доступно п'ять пунктів: Поточна пара, Розклад занять, Розклад дзвінків, Тип тижня та Налаштування.

Поточна пара – звіряє id користувача з data.json та витягує дані про курс та групу користувача. Знаходячи збіг в масиві та звіряючи з поточною датою та часом виводить дані про поточну пару. Якщо не знайдено поточної пари виводиться «Пари закінчились».

Розклад занять – в цьому меню користувач може переглянути розклад занять для будь якого курсу, групи та типу тижня. Дані беруться з масивів у файлі index.js.

Розклад дзвінків – виводить з масиву, що міститься в файлі index.js дані про час початку та кінця кожної пари.

Тип тижня – звіряє поточну дату з умовою типу тижня та виводить відповідний результат.

Налаштування – дозволяє вибрати свій курс та групу. Дані запишуться в data.json та будуть закріплені за id користувача.

Код проекту викладено на репозиторії GitHub [6].

Висновки. Telegram API змогла стати перспективною технологічною платформою, на що вказує кількість користувачів та вкладення інвесторів. Враховуючи технологічний розвиток цього продукту, можна сміливо робити висновок, що Telegram буде актуальною розробкою у сферах клієнт-серверної архітектури, шифрування даних та анонімної передачі даних, а можливо і зробить значний внесок у їх розвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Distributed Application Architecture [Електронний ресурс] Sun Microsystem// Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20110406121920/http://java.sun.com/developer/Books/jdbc/ch07.pdf>
2. Валерий Коржов. Многоуровневые системы клиент-сервер. [Електронний ресурс] Издательство Открытые системы. 17 июня 1997// Режим доступу: <https://www.osp.ru/nets/1997/06/142618/>
3. Telegram FAQ. [Електронний ресурс]// Режим доступу: <https://telegram.org/faq>
4. Chatbot [Електронний ресурс]// Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Chatbot>
5. Node.js. About. [Електронний ресурс]// Режим доступу: <https://nodejs.org/en/about/>
6. BotExample. Git-репозиторій [Електронний ресурс]// Режим доступу: <https://github.com/VirginityBreaker/BotExample.git>

УДК 378.4

Тупік Катерина Вікторівна

Науковий керівник – доцентка кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Самчинська Я.Б.

ЧАТ-БОТ ЯК ІТ-ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ КОМПАНІЙ З КЛІЄНТАМИ

Чат-бот – це програмний додаток в месенджері, що керується заданими алгоритмами поведінки або штучним інтелектом, та з яким користувач взаємодіє через діалогове вікно. Також такі програми називають віртуальними співрозмовниками. Це інструмент, який розширює можливості інформаційної комунікації з клієнтами та може бути каналом для реєстрації та ідентифікації клієнта. Користувачі можуть взаємодіяти з ботами, надсилаючи їм повідомлення, команди та вбудовані запити.

Такий віртуальний співрозмовник може бути розроблений без залучення програмістів. Основна ідея використання чат-ботів полягає в автоматизації процесів, що повторюються, та інтерактивному спілкуванні з користувачем.

Можна виділити типи чат-ботів, засновані на їх функціоналі:

– *Бот-помічник*: вміє розпізнавати запити від клієнтів та давати на них відповіді самостійно. Якщо ботом не передбачено відповіді, то він

переключає клієнта на менеджера. Менеджер, в свою чергу, отримує повну історію запитів. Такий бот зменшує кількість рутинної роботи. З часом може закривати все більше складних задач. Такий тип може використовуватися, наприклад, службами підтримки для відповідей на найбільш часті питання.

– *Бот-збирач лідів*: збирає дані про клієнтів, що зацікавлені в замовленні, уточнює у них персональні дані та інформацію про товар або послугу. Застосовується там, де потрібно збирати достатньо однотипні дані про користувачів.

– *Бот, котрий допомагає оформити замовлення*: цей бот може відшукати потрібний товар та оформити замовлення через інтерфейс месенджера скоріше, ніж це можна було би зробити через сайт. Зберігає час користувача за рахунок того, що виконує максимальну кількість задач через інтерфейс чата, та перенаправляє в браузер для завершення оформлення замовлення автоматично, позбавляючи від необхідності шукати потрібну позицію вручну. Застосовуються сервісами бронювання житла, квитків і т.д.

– *Бот-автоматизатор*: виконує за користувача декілька рутинних дій в автоматичному режимі, що зберігає йому час. Корисний для таких задач, як відстеження посилок або розклад транспорту, заказ таксі, автоматичне надсилання повідомлень по результатам подій в CRM.

– *Проактивний бот*: спрямовані на те, щоб надавати потрібну інформацію в потрібний час. Наприклад, вони можуть рекомендувати різні місця (кафе, ресторани, кінотеатри та ін.) в залежності від розташування користувача.

– *Соціальний бот*: допомагає організувати комунікації між користувачами, а також брати в них участь. На даний час ці чат-боти частіше за все використовують для організації корпоративних комунікацій. Чат-боти для організацій корпоративних комунікацій допомагають їх оптимізувати, з їх допомогою можна створювати групи для проектів або департаменти, спілкуватися, обмінюватися файлами з колегами, налаштовувати оповіщення.

– *Бот-посередник*: здійснює спілкування з клієнтом від імені компанії та допомагає виконувати будь-які дії, наприклад, дізнатися стан особового рахунку за допомогою банківського чат-боту.

– *Бот-консультант*: їх застосовують в комерційній сфері для здійснення комунікації з клієнтами з ціллю оптимізувати даний процес, виключивши з нього живого онлайн-консультанта, що дозволяє швидше реагувати на запити споживача, а також економити на оплаті труда консультанта.

Так як віртуальний співрозмовник – це інструмент, котрий повинен виконувати певні задачі, то в рамках маркетингових комунікацій чат-ботів можна використовувати в наступних цілях:

– Для консультування, як помічника менеджера на сайті – відповідає на типові запитання користувачів, тобто забезпечувати цілодобовий зворотний зв'язок. Наприклад, компанія «Нова пошта» створила простого бота, котрий відстежує дані про доставку посилки. Цю функцію також виконує мобільний додаток компанії, але бот в Telegram для користувачів набагато зручніше.

– Для доставки корисного контенту – найпростіший спосіб реалізації бота в бізнесі. За допомогою бота ви робите регулярну розсилку корисного контенту всім, хто ініціював з ним діалог. Наприклад, бот Wall Street Journal може надсилати вам останні новини, курси валют та ін. Це ефективний спосіб перенести анонси публікацій в особисті повідомлення.

– Для збору інформації та зворотного зв'язку від користувачів – легкий спосіб збору інформації від користувачів для якісної сегментації ринку. Створювати для кожної групи цільової аудиторії таргетинговий контент. Цю функцію доцільно вкладати в програму всіх ботів, використовувати її окремо є малоефективним, клієнтам не сподобається, якщо бот буде запитувати контактні номери або відгуки та не запропонує корисного контенту.

– Для навчання – може допомагати клієнтам навчатися, це актуально для навчальних продуктів.

– Для приймання та оформлення замовлень – виступає посередником між клієнтом та менеджером. Покупцю потрібно надіслати інформацію про замовлення, а бот передає оформлену заявку у відділ продажів.

– Для пошуку інформації за заданими параметрами – це може бути як пошук даних про погоду, курси валют, так і пошук товарів в інтернет-магазині, дешевих авіаквитків, готелів, нерухомості тощо. Наприклад, у eBay є бот, котрий за секунду знаходить будь-який продукт, котрий потрібен користувачу.

Віртуальні співрозмовники відповідають потребам споживачів в оперативності та персоналізації. Цей спосіб взаємодії допомагає підвищити споживчу активність, і дає змогу брендам взаємодіяти зі своєю аудиторією більш ефективним способом.

Оптимального результату можна досягти в спільній роботі чат-бота та співробітника, котрий, наприклад, в разі оформлення покупки, може передзвонити клієнту, щоб підтвердити замовлення та уточнити деталі. Боти можуть взяти на себе вирішення наступних бізнес-задач: підвищення рівня усвідомленості, тобто розповсюдження актуальної інформації про товари та послуги цільовій аудиторії; спілкування всередині компанії (нагадування про задачі, прийом звітів, резюме); залучення користувача до діалогу з подальшим переходом до замовлення (створення «воронки продажів»); апсейли та кроссейли – після продажу основного товару (або послуги) бот може продовжити діалог з замовником, щоб продати доповнюючий або перехресний товар(або послугу); оформлення замовлень та прийом платежів; відповіді на часті запитання; збір інформації про цільову аудиторію.

Як правило, вони створюються на базі таких додатків, як Telegram, FB Messenger, Skype, Viber та ін. Цільова аудиторія кожен день користується месенджерами для спілкування. Чат-боти дозволяють ефективно взаємодіяти з клієнтами, при цьому спілкування являється точковим: в особистих повідомленнях, в зрічному для користувача місці та часі.

В Україні низка передових компаній вже впровадила чат-ботів у свою роботу. Наприклад, Raurbbot – бот «Приват Банка» для переводу грошей через Telegram, «Мої платежі» - бот для оплати комунальних послуг через «Приват Банк» у Facebook, «Зоряна» - бот від «Київстар» у Facebook, який допомагає консультувати у питаннях про тарифи та послуги, Whereisnpbot – Telegram-бот, який відображає місцезнаходження посилки «Нова Пошта», Paralegalbot – юридичний бот, що реєструє компанії.

Висновки. Компанії кожен день користуються месенджерами для бізнес-комунікації з наявними та потенційними клієнтами. Чат-боти дозволяють ефективно взаємодіяти з клієнтами, при цьому спілкування являється точковим: в особистих повідомленнях, в зручному для користувача місці та часі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галкін В. Як використовувати чат-боти в ecommerce? [Електронний ресурс] / Віталій Галкін. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://promodo.ua/ua/blog/kak-ispolzovat-chat-botov-v-e-commerce.html>
2. Яцишин В. Технологія оцінювання якості web-застосувань/ В.Яцишин // Вісник ТДТУ. — 2009. — Том 14. — № 4. — С. 132-140. — (приладобудування та інформаційно-вимірювальні технології).
3. Котлер Ф. Маркетинг 4.0 / Ф. Котлер, Г. Катарджая, Ї. Сетьяван. – Київ: Видавнича група КМ-БУКС, 2018. – 208 с.
4. ManyChat is the #1 bot platform on Facebook Messenger for marketing, e-commerce, and support. [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://manychat.com/>.

РОЗДІЛ VII. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 82.09 : 821.111 – 31

Артамонова Єлизавета Вікторівна
Науковий керівник – завідувачка загальноуніверситетської кафедри
світової літератури та культури імені проф.О.Мішукова Ільїнська Н.І.

ПРОБЛЕМА ПОЛІЖАНРОВОСТІ РОМАНУ “POSSESSION” А.С. БАЙЄТТ У НАУКОВО-КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ

Літературна діяльність А.С. Байєтт не раз ставала об'єктом уваги багатьох дослідників. Різні аспекти її творчості висвітлені в наукових статтях

і монографіях як вітчизняних (В.В. Хоміченко, О.П. Палій) так і зарубіжних (Н.А. Євграфова, О.А. Толстих, Н.О. Антонова, М.Є. Самуйлова, А. Скубачевска-Пневска, Л. Хатчеон) дослідників. Мета нашої статті – розглянути та порівняти різні точки зору літературознавців щодо поліжанровості та полістилістичності постмодерністського роману А.С. Байетт “Possession”.

Інтерес до роману А.С. Байетт “Possession” знайшов відображення в наукових публікаціях Л. Хатчеон. Вона вводить в обіг новий термін, яким сучасні літературознавці характеризують роман “Possession” – історіографічний метароман. У своїй книзі “A Poetics of Postmodernism” вона говорить про те, що у сучасній постмодерністській літературі існує проблема «історичного лімітування», тобто опису подій конкретної епохи, з неможливістю звертання до попередніх часів. У досліджуваному нами романі події не мають певної хронологічної послідовності: події відбуваються паралельно в декількох епохах, далеких одна від одної і зв’язуються тільки листами з минулого. Таке явище Л.Хатчеон називає “thepastimeofpasttime” – «минуле у минулому». Особливість постмодерністського роману вона вбачає у змозі використання найкращих літературних якостей попередніх епох і їх синтезі [1, с. 5].

Іншою зарубіжною дослідницею творів А.С. Байетт є А. Скубачевска-Пневска. У статті «Принципи оповідання в університетському романі(на прикладі твору А.С. Байетт “Possession”)» досліджується жанрова специфіка творів, які належать до університетського роману. Дослідниця ставить питання про взаємозв’язок між університетським романом, детективом і любовним романом. Вибрані аспекти оповідання в університетському романі розглядаються на прикладі “Possession” А.С. Байетт.

Романній прозі А.С. Байетт присвячені дисертаційні роботи Н.А. Антонової, Я.С. Гребенчук, Я.Ю. Муратової, М.Є. Самуйлової, О.А. Толстих. Мала проза письменниці досліджувалася в дисертаціях М.Н. Конькової, В.С. Дарененкової.

Наприклад, Н.О. Антонова у своїй дисертації «Полістилістика роману А.С. Байєтт“Possession”» вказує на те, що історіографічний метароман “Possession” А.С. Байєтт, незважаючи на важливу роль в ньому традицій, слід розглядати в контексті постмодернізму. Дослідниця підкреслює, що постмодерністське світовідчуття створюється завдяки переосмислення історичних фактів, сприйняття минулого як того, що не може бути пізнане, а також експериментальній формі, яка дозволяє розглядати проблеми полістилістики на різних рівнях роману. Це поєднання постмодерністських рис з традиційними визначає своєрідність роману, частково розкривається в понятті «неовікторіанська проза».

Н.О. Антонова також зазначає, що поліжанрова природа твору відображає тенденції розвитку роману як жанру і проявляється в калейдоскопічності форми “Possession”. Фрагментарність на рівні жанрових утворень посилюється переплетенням поетичних і прозаїчних текстів і їх внутрішньої полістилістичності[2, с. 8].

Дослідниця зауважує, що особливості художнього синтезу “Possession” слід розглядати в контексті орієнтації письменниці на традиції реалізму. Саме риси вікторіанського роману виступають як домінанта цілісності твору. Поєднання цього зовнішнього способу синтезування з прийомами внутрішнього рівня (назвою, епіграфами, повторами, інтертекстуальністю, принципами симетрії і контрасту) підкреслює постмодерністську природу роману.

Дисертаційна робота О.А. Толстих «Англійський постмодерністський роман кінця ХХ століття і вікторіанська література: інтертекстуальний діалог (на матеріалі роману А.С. Байєтт“Possession”)» розкриває особливості англійської постмодерністської літератури кінця ХХ століття, що веде діалог з культурною спадщиною попередніх епох, зокрема, з вікторіанської культурою і літературою. Тому дослідниця підкреслює, що вивчення нової жанрової модифікації – неовікторіанського роману, який відображає загальне тяжіння сучасної англійської прози до традицій літератури епохи

вікторіанства, представляється в даному контексті особливо важливим. В дисертації говориться про те, що інтертекстуальний діалог з вікторіанською літературою простежується на різних рівнях організації тексту: просторово-часовому (вікторіанський хронотоп), композиційно-сюжетному, ідейно-тематичному, архітекстуальному, художньо-образному, а також на рівні паратекстуальності і метатекстуальності (за класифікацією Ж.Женетта).

О.А. Толстих наголошує на тому, що неовікторіанські романи А.С. Байєтт вступають з вікторіанською літературою в стосунки діалогово-реконструкції: діалогічна взаємодія вибудовується у вигляді запозичення, розвитку ідей, згоди, підтвердження, наслідування, варіації і стилізації. Найбільш характерними для творчості Байєтт є стилізація, структурна, тематична і біографічна інтертекстуальність[3, с. 6-11].

У статті М.Є. Самуйлової «Сквозные мотивы в романе А.С. Байєтт «Обладать»» («Наскрізні мотиви у романі А.С. Байєтт «Possession»») виділяються ключові мотиви твору: мотив саду, викрадення, скарбу, вежі, дому, ув'язненої дівчини. Розглядаються семантичні функції епіграфів у структурі роману, особливо підкреслюється їх роль у створенні внутрішньотекстових зв'язків, актуалізації смислової доміанти твору[4, с. 112].

Отже, прослідкувавши основні напрями та тенденції дослідження роману «Possession» А.С. Байєтт та її роману «Possession», можемо зробити висновок, що тема функціонування даного роману в літературі постмодернізму потребує подальшого розширення спектру досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hutcheon Linda "A Poetics of Postmodernism" – New Fetter Lane, London, 1988. – 283 p.
2. Антонова Н. А. Полистилистика романа А.С. Байєтт «Обладание» : Автореф. дис. канд. филол. наук. – Воронеж, 2008. – 24 с.
3. Толстых О. А. Английский постмодернистский роман конца XX века и викторианская литература: интертекстуальный диалог (на материале романов А.С. Байєтт и Д.Лоджа) : Автореф. дис. канд. филол. наук. – Екатеринбург, 2008. – 24 с.

4. Самуйлова М.Є. Наскрізнi мотиви у романі А.С. Байетт "Possession" : стаття канд. філол. наук : Вестник Псковского государственного университета. Серия «Социально-гуманитарные науки». – 2011. – №13. – С. 103-113.

УДК 070.41

Обуховська Олена Ігорівна
Науковий керівник – завідувачка кафедри соціальних комунікацій
Рембецька О.В.

СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКОЕ УТРО» (1919 Р.)

У післяреволюційний період у Херсоні працює видавництво «Южная Русь», в якому протягом 1919 року видавалася щоденна суспільно-політична і літературна газета «Херсонское утро». Як було зазначено у виданні, редакція розміщувалася за адресою: «Херсонь. Потемкинская ул. д. бывш. Дворянского собрания» [3].

Редактором і видавцем був Панкратов Олександр Савич (7 серпня 1872, м. Чобітки, Рязанська Губернія – 2 січня 1922 р.) – письменник-публіцист, журналіст. В 1909-1910 роках зустрічався з Л. Толстим, автор кореспонденції про нього. Також є автором релігійного нариса «Ті, хто шукає Бога». Підписував матеріали такими псевдонімами та криптонімами: А. П.; А. С. П.; П.; Пан-ъ, А.; Пан..., А. С.; Пан-в, А.; П-в, А.; Пан, А. С.; Р.; Рос., Ал.; Россов; Россов, А.; Россов, Александр; Саввич, А.; Свой.

Газета виходила на чотирьох сторінках, форматом 44 на 32 см, коштувала «два рубля», мова видання була російська. Газета подавала інформацію про події Херсонської губернії, Російської імперії, новини з-за кордону та літературно-художні матеріали.

Проаналізуємо структуру та тематичне наповнення видання. Перша шпальта була заповнена об'явами, рекламними оголошеннями та афішами. Серед основних рубрик газети можна виділити такі:

«Потемкенській бульварь» – у ній друкувалася інформація про народні гуляння.

«Городское собрание» – вміщувалися оголошення про різні збори.

«Городской театр» – у вигляді афіш подавалися повідомлення про різні театральні вистави, постановки.

«Кино-Бомондъ» – презентувалися різноманітні кінопрем'єри.

З 12 жовтня 1919 року на першій полосі газета почала друкувати рубрику «Официальный отдел», в якій були опубліковані політичні звернення, наприклад: «Воззвание ген. Шиллинга кь офицерамь русской армии, находящимся на службе у Петлюры», «Обращение штаба Главнокомандующаго» [3, с.1].

Також на першій шпальті видання були розміщені такі інформаційні рубрики:

«Херсонь, дата» – була опублікована інформація про політичні події за 12.10.1919 р. без підпису автора.

«Приказъ» – були надруковані різні накази від Денікіна, начальника гарнізону тощо.

«На фронтахъ» – подавалися різні воєнні події з усієї країни у вигляді коротких заміток, в заголовку яких зазначалося місто, де сталася подія, наприклад : «Подь Черниговомь», «Полтава», «Бомбардировка Кронштадия».

«Телеграммы (Телеграфныхъ агентствъ: «Руссагентъ», «Прессбюро», «Юрна» и нашихъ корреспондентовъ» – розміщувалися різні короткі повідомлення із заголовками: «Махно и Петлюра», «Въ Туле», «Французские войска», «Надеются на Китай».

«По Днепру» – публікація короткої інформації про воєнні події із зазначенням міста у заголовках матеріалів: «Вести их Каховки», «В Берилавь».

«Местная жизнь» – подавалися короткі інформаційні замітки про побутові проблеми міста із підзаголовками: «Сельско-хозяйственное бюро», «Управление уездными школами», «Керосинь», «Сахарь», «Эпидемия скарлатины» та ін.

«*Происшествия*» – різноманітні кримінальні, трагічні події міста.
«*Алешки*» – опис найважливіших подій в місті Олешки від власного кореспондента газети.

«*Голая Пристань*» – друкувалися політичні події з населеного пункту Голої Пристані.

«*Бандитизмъ в уезде*» – кримінальні події.

«*Въ наши дни*» – це літературна рубрика, в якій подавалися короткі діалоги, вірші, листи. Вів розділ Сл. Лонскій.

«*Театръ и музыка*» – оголошення про концерти, вистави.

«*Маленький фельетон*» – друкувалися фейлетони від Уленспигеля.

«*Письма въ редакцію*» – листування з читачами, з яких дізнаємося про прохання змінити тематику матеріалах, розмістити певну інформацію тощо.

«*На родину*» – короткі повідомлення з різних засобів масової інформації та міст країни, наприклад: «Московская Правда», «Науэнь радіо», «Вашингтонъ», «Константинополь», «Феодосія»).

«Списокъ» – публікація списку прізвищ осіб, які пожертвували на допомогу «Добровольческой армії».

«*За границей*» – повідомлення з-за кордону.

«*Въ уездахъ*» – інформаційні повідомлення про події в повітах.

«*Петлюровщина и Махновщина*» – інформація кримінального характеру про банди, напади.

Крім зазначених рубрик, в газеті публікувалися некрологи.

Деякі рубрики мали постійних авторів, серед них: «Въ наши дни» – Сл. Лонскій, «Мой фельетон» – Уленспигель, «Театр и музыка» – А. П.

Більшість матеріалів були без підписів, лише деякі публікації мали авторів, наприклад: А. Панкратов стаття «Святые люди», професор Плетневъ стаття «Что даёт крестьянину Добровольческая армія», Зин. Л. матеріал «О Лиге Націй», Е. Томашевская «В палате св. Ольги», професор А. Ладіженскій «Задачи русскаго національного самосознанія», А. Лисовскій «Жизнь въ Сибири», В. Кашкаровъ «Замыслы Германіи», Юрій Калугинъ «Атаманъ

Струкъ», Василий Федоровъ вірш – «Москва», Л. Спорыш «Памяти проф. Г. А. Себеки-Максимовича», Николай Юдин «Встреча», В. Деловъ «Звериное царство», Волгинъ «И мы смотрели на них и не видели», Ив. Наживинъ «Три селетки».

Багато матеріалів друкувалося під псевдонімами та криптонімами: Р. «Комуністическій рай», Кси «Приказчики «Книгарни», Т. «Самостійные дипломаты», Е. Т. «Наши беседы», Х. «Къ предстоящимъ выборамъ», Каппа «Путь к богатству», Н.Б. «В. В. Брянскій о моменте», кореспондент В. Д. «Бронепоездъ «Коршунъ», Е. «Кто могъ Знать?», Ъ «В стане разбойниковъ», И. Н. «Городскіе выборы», А. П. (це псевдонім редактора) «Сценка в книгарне».

Таким чином, газета мала досить різноманітні постійні рубрики, що всебічно відображали події міста, губернії, країни. Інформаційні матеріали часто перемежувалися з приватними оголошення, рекламними публікаціями. Помітний досить широкий авторський склад, хоча активно використовувалася псевдоніми та криптоніми. Серед жанрів матеріалів продуктивними є інформаційні, події короткі та розширені замітки, стаття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Видано в Херсоні: 1842 – 1942: Кат. Місцевого друку /ХОУНБ ім. О.Гончара; Авт.-уклад. Ленсберг О.В.; Відп. ред. Зелена Л.І. – Херсон: ВАТ: Херсонська міська друкарня, 2009. – 200 с.
2. Газеты Херсона // Мой город – Херсон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mycity.kherson.ua/gazety.html>
3. Херсонское утро: беспарт., обществ.-полит. лит. газ. – 1919. – Херсон: Губерн. тип., 1919. – 4 п.

УДК 811.161.2'373.423:655.41:004

Зверяк Євгенія Юрїївна

Науковий керівник – старший викладач кафедри соціальних комунікацій Соломахін А.Ф.

КОСМОНІМИ В МОВІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ

Засоби масової інформації концентрують у собі значний масив інформації з різних царин людської діяльності. Це зумовлено низкою

чинників: по-перше, сомою природою ЗМІ, що реалізується в інформативній функцією; по-друге, суспільним інтересом реципієнтів до певної тематики, проблеми, події; по-третє, мовні одиниці є інструментом, який використовують журналісти, для того щоб зацікавити реципієнта, стимулювати бажання переглянути статтю, репортаж, інтерв'ю тощо.

Перераховані аспекти зумовлюють досить високу частотність уживання космонімів. В ономастиці є спеціальний розділ, що вивчає назви космічних об'єктів, – космонімія (астронімія). Відповідно одиниці, які позначають астрономічні об'єкти, називають *космонімами* або *астронімами*. У лінгвістиці є чимало поглядів на природу цих одиниць [15].

О. В. Суперанська апелює до відсутності чіткої межі між термінами *космонім* та *астронім*. Термін *космонім*, на її думку, можна розглядати як більш загальний, що поєднує в собі назви галактик, зіркових скупчень, туманностей, сузір'їв. Термін *астронім* закріплений за назвами окремих небесних тіл: зірок, планет, астероїдів, комет [17, с. 188].

В. Д. Бондалетов послуговується терміном *космонім* для позначення як реальних космічних об'єктів, так і просторових [2, с. 199].

Н. В. Подольська в «Словнику російської ономастичної термінології» розмежовує ці два терміна: «Астронім – вид оніма. Власне ім'я окремого небесного тіла, у тому числі зірки, планети, комети, астероїди (планетоїди)» [16, с. 39]; «Космонім – вид оніма. Власне ім'я зони космічного простору, галактики, зоряної системи (сузір'я)» [16, с. 68].

М. Е. Рут розмежовує терміни *астронім* і *космонім* та об'єкти, що вони позначають, з погляду їх сприйняття. На думку дослідниці, важливо відрізнити реальні космічні об'єкти, природні тіла та «об'єкти зоряного неба», тобто «клас об'єктів, визначальною якістю яких є зумовленість земним сприйняттям» [13, с. 5]. Відповідно термін *астронім* М. Е. Рут використовує на позначення сукупності назв зірок та сузір'їв, а термін *космонім* – на позначення реальних об'єктів Космосу [13, с. 5–6].

Ю. О. Карпенко не розмежовує терміни *астронім* та *космонім*, уважаючи їх синонімічними на позначення назв небесних тіл [8, с. 11].

В енциклопедії «Українська мова» також указано на синонімічність цих термінів, *космонім (астронім)* кваліфікується як власна назва природних космічних об'єктів [21, с. 289].

М. М. Торчинський термін *космонім* використовує на позначення «власної назви космічного об'єкта» [20]. Мовознавець подає детальну класифікацію космонімів, вирізняючи у їх складі *космоорбітоніми* – власні назви цілісних космічних об'єктів, які рухаються за певними законами, та *космотопоніми* – власні назви географічних об'єктів, які перебувають поза межами Землі (*марсоніми* – на поверхні Марса; *юпітероніми* – на поверхні Юпітера тощо) [19, с. 97]. Різновидами космоорбітонімів, на думку дослідника, є: *астероїдоніми* – власні назви астероїдів; *астроніми* – власні назви зірок; *кометоніми* – власні назви комет; *планетоніми* – власні назви планет; *сателетоніми* – власні назви супутників планет [19, с. 98–99].

А. Ф. Соломахін наголошує, що термін *космонім* є загальнішим від терміна *астронім* та позначає сукупність назв небесних тіл та об'єктів космосу. Усі небесні об'єкти незалежно від розміру, фізичних характеристик, положення у просторі об'єднує наявність назв, що допомагає науковцям їх розрізняти та класифікувати. Відтак *космоніми* кваліфікуємо як власні назви об'єктів космосу (назви планет, супутників, зірок, сузір'їв, малих планет, комет, галактик тощо) [15].

Провівши деякі дослідження в сучасних Інтернет виданнях, було визначено найпоширеніші тематичні групи космонімів (за класифікацією власних назв – космонімів М. М. Торчинського [20]):

1. Космоорбітоніми:

1.1. Монокосмоорбітоніми:

- **планетоніми** – «назви планет»: *Земля* [1], *Марс* [12], *Плутон* [5], *Юпітер* [18], *Гігея* [4], *Сатурн* [27], *Марс* [7];

- **сателітоніми** – «**назви природних супутників планет**»: *Титан* [25], *Місяць* [25]
- **астроніми** – «**назви зірок**»: *Сонце* [10];
- **астероїдоніми** – «**назви астероїдів**»: *астероїд 1998HL1* [3], *астероїд COPPEVI* [11].

1.2. Полікосмоорбітоніми:

- **констелоніми** – «**назви сузір'їв**»: *сузір'я Водолій* [24], *сузір'я Золотої Риби* [23], *сузір'я Піч* [28], *сузір'я Великої Ведмедиці* [14];
- **галактиконіми** – «**назви галактик**»: *галактика NGC4380* [22], *галактика NGC4038* [6], *галактика NGC4039* [6], *Чумацький Шлях* [9].

Отже, мова сучасних електронних ЗМІ характеризується високою частотністю використання космонімів, астронімів, астероїдонімів, галактиконімів, констелонімів, що зумовлено необхідністю ознайомити суспільство з новими науковими відкриттями, викликати цікавість, заінтригувати реципієнта тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астрономы раскрыли тайну зарождения жизни на других планетах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: hvylyu.net.
2. Бондалетов В. Д. Русская ономастика [Текст] : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.» / В. Д. Бондалетов. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
3. Бондаренко О. Гигантский астероид пролетел рядом с Землей // Ольга Бондаренко
4. В Солнечной системе нашли неизвестную планету-карлик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: hvylyu.net
5. Далеко в космос: NASA планирует миссию на Плутон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: telegraf.com.ua.
6. Дві галактики розірвали одна одну, аби злитися воєдино [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.techno.znaj.ua
7. Зв'язок між Землею та Марсом: чому червона планета найбільш придатна для переселення людства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.techno.znaj.ua
8. Карпенко Ю. А. Названия звездного неба [Текст] / Ю. А. Карпенко. – М. : Наука, 1981. – 184 с. – С. 11.

9. Коротков М. Вчені відкрили механізм вибуху наднової, який породив Всесвіт // Микола Коротков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Besotech.news
10. Коротков М. Вчені відкрили механізм вибуху наднової, який породив Всесвіт // Микола Коротков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ecotech.news
11. Небольшой астероид пролетел очень близко к Земле [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.zn.ua
12. Президент SpaceX назвала ціну квитку на міжконтинентальний рейс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Starship.ecotech.news.
13. Рут М. Э. Словарь астрономов. Звёздное небо по-русски [Текст] / М. Э. Рут. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2010. – 288 с.
14. Сигарна галактика виявилася небезпечною: Землю атакують астероїди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.techno.znaj.ua
15. Соломахін А. Ф. Структура, функціонування та розвиток астрономічної термінології української мови (II половина XX – початок XXI століть): дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / А. Ф. Соломахін. – Харків, 2015. – 317 с. Там, де порожні дужки
16. СПОТ – Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии [Текст] / Н. В. Подольская. – М., 1978. – 200 с.
17. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного [Текст] / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1973. – 367 с.
18. Телескоп TESS открыл «невозможную планету» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.zn.ua;
19. Торчинський М. М. Денотативно-номінативна структура космоорбітонімії як складник української ономастичної терміносистеми [Текст] / М. М. Торчинський // Термінологічний вісник : Збірник наукових праць / Відп. ред. В. Л. Іващенко. – К. : Інститут української мови НАНУ, 2013. – Вип. IX. – С. 95–102.
20. Торчинський М. М. Українська ономастика [Текст] : Навч. пос. / М. М. Торчинський. – К. : Міленіум, 2010. – 238 с.
21. УМЕ – Українська мова. Енциклопедія [Текст] / Редколегія : [В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – [3-є вид., зі змінами і доп.]. – К. : Видавництво : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007 – 856 с.
22. Учені з NASA виявили портал в інші виміри: неймовірне фото [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.techno.znaj.ua
23. «Хаббл» отримав знімок спіральної галактики з созвездія Золотої Риби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: m.zn.ua
24. Ценцура К. П'ять загадок Всесвіту, які ми майже розгадали // Костянтин Ценцура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukr.net
25. Шевченко А. NASA планує запуск роботів на Титан // Анатолій Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: cikavosti.com
26. Шевченко А. NASA планує запуск роботів на Титан // Анатолій Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: charter97.org

27. Шевченко А. На Сатурні в'явили новий тип штормів // Анатолій Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: cikavosti.com

28. Шевченко А. Чумацький Шлях «вкрав» кілька галактик» // Анатолій Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: cikavosti.com

УДК 811.11

Бондаренко Алла Євгенівна
Науковий керівник – доцентка кафедри англійської мови та методики її викладання
Зуброва О.А.

ФОНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗОК НІЛА ГЕЙМАНА

Твори у жанрі літературної казки набули популярності в останні десятиліття, причому їх читацька аудиторія значно розширилася, включивши не тільки дітей, а й дорослих. Сучасні літературні казки характеризуються певною багат шаровістю – за простою оболонкою криється підтекст, який часто має глибоке філософське підґрунтя.

У літературній казці взаємодіють дві складові – «фольклорна», тобто елементи фольклорної жанрової форми, що відбивають архаїчний або міфопоетичний тип художньої свідомості і її розвиток протягом декількох століть, і «авторська», або «літературна» точка зору. Літературна казка визначається як «синтетичний жанр, який з'єднав компоненти різних жанрів (власне фольклорної казки і різних літературних і нелітературних жанрів)» [1, с. 194].

Літературна казка у творчості Ніла Геймана слугувала предметом вивчення в роботах С. Біссета, М. Генчіова, Дж. Зайпса, С. Рауша та ін. Більшість проведених досліджень мають суто літературознавчий характер, отже існує необхідність у вивченні лінгвістичних особливостей творів письменника, зокрема їх лінгвостилістичного аспекту.

Літературні казки кожного автора несуть в собі як типові риси, характерні для жанру казки в цілому, так і індивідуально-авторські характеристики, окреслені особливістю авторського індивідуального стилю.

Вплив Ніла Геймана на сучасну англomовну літературу є досить вагомим. Характерною рисою творів Н. Геймана вважається вживання

великої кількості алюзій, високий ступінь міфореставації, традиційна для казки наявність двох світів, строго обмежена система персонажів і їх функцій, які наближені до класичної структури, запропонованої В. Я. Проппом [2, с. 4].

Фонетичний рівень казок Ніла Геймана представлено широким спектром засобів, що надають авторові можливості реалізувати принципи мовної гри, посилити вплив на читача, роблячи його свідком подій, що відбуваються у творі.

Найбільш активно на фонетичному рівні автор використовує традиційні для казкового тексту прийоми алітерації та асонансу, а також ономапопею. Усі зазначені засоби покликані передати звуки навколишнього світу або особливості мовлення персонажів.

Так, у казці «Кароліна» Ніл Гейман використовує ономапопею для передачі музичного ритму:

*“All the songs I have written for the mice to play go **oompah oompah**. But the white mice will only play **toodle oodle**, like that.”* [3].

Слова, що імітують ритмічні музичні звуки, використовуються, по-перше з метою надання мовленню реалістичності, а по-друге, створюють гумористичний ефект. Наведена репліка належить божевільному сусідові Кораліні, який намагається навчити мишей танцювати. Зрозумівши, що в нього нічого не виходить, він не планує полишити цю справу, натомість робить висновок, що треба змінити сорт сиру, яким він годує мишей: *“I am thinking of trying them on different types of cheese.”*

На фонографічному рівні активно використовуються графічні засоби (курсив, жирний шрифт, капіталізація), а також різноманітні орфографічні порушення. Так, в наступному прикладі з оповідання “October in the Chair” автор намагається передати презирливе пирхання персонажа, використовуючи орфографічно невірне написання слова в поєднанні з курсивним шрифтом:

“Oh puhlease,” said September. “Spare me” [4].

Ніл Гейман використовує в казках різноманітні графони не лише для передачі особливостей інтонації, логічних наголосів, вимови персонажів, але й для передачі тих чи інших смислів, інтегрованих у казковий наратив. Так, у казці «Кораліна» героїня підписує малюнок буквами *M ST* (туман), розташовуючи голосний *I* (що може позначати й займенник «я») окремо від решти букв. Автор таким чином дає читачу зрозуміти, що головна героїня твору розгублена, вона не може знайти, у якому з двох світів її справжнє місце.

У тому ж творі зустрічаємо залучення графічної організації тексту казки (кожне речення розпочинається з нової строки, до того ж кожне наступне є коротшим за попереднє), використання графічного накреслення чисел у дужках – (153), (21), (14); а також анафори – *she counted*:

She discovered the hot-water tank (it was in a cupboard in the kitchen).

She counted everything blue (153).

She counted the windows (21).

She counted the doors (14) [3].

Поєднання вказаних стилістичних засобів створює ефект надзвичайної зайнятості головної героїні, яка послідовно досліджує околиці поряд із новим домом.

Графони допомагають авторові створити ефект напруження в моменти, коли відбувається щось страшне і таємниче. Наприклад:

*The rain had stopped, and she was almost asleep when something **wentt-t-t-t-t-t**. She sat up in bed.*

*Something went **kreeee...***

*... **aaaak** [3].*

Подовження букви *t* у слові *went* та букв *e* та *a* у слові *kreak*, яке переривається, а потім продовжується на новій строчці, готує читача до майбутніх таємничих подій твору.

Отже, використання Нілом Гейманом широкого спектру фонографічних засобів (алітерації, асонансу, ономатопеї, графонів, курсиву, жирного

шрифту, розрядженого шрифту, заголовних букв) виконує функцію виділення смислів і допомагає авторові характеризувати персонажів і створювати образність тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леонова Т. Г. Русская литературная сказка ХК века в ее отношении к народной сказке: Поэтическая система жанра в историческом развитии [Текст] / Т. Г. Леонова. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1982. – 200 с.

2. Лозовик Е. В. современная английская литературная сказка в творчестве Нила Геймана [Текст]. – дисс. на соискание уч. степени канд. філол. наук : спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (западноевропейская литература)» / Е. В. Лозовик. – М., 2015. – 189 с.

3. Gaiman N. Coraline [Електронний ресурс] / Neil Gaiman. – Режим доступу : http://www.e-reading.club/bookreader.php/71435/Gaiman_-_Coraline.html.

4. Gaiman N. M is for Magic [Електронний ресурс] / Neil Gaiman. – Режим доступу : <http://www.free-best-ebook.com/fantasy/3086.html>.

УДК 811.111'373'42

Жидкова Анна Олегівна

Науковий керівник – завідувачка кафедри англійської мови та методики її викладання Заболотська О.О.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ МАКРОКОНЦЕПТУ МАГІЯ В СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ТЕЛЕСЕРІАЛІ “THE MAGICIANS”

Термін «концепт» досі не має визначення, хоча він утвердився в сучасній лінгвістиці давно. Його дослідженням займаються такі вчені, як Н. Арутюнова, О. Бабушкін, О. Кубрякова, В. Маслова, І. Стернін, В. Телія, Р. Фрумкіна та ін [3, с. 251].

Відсутність єдиного визначення концепту пов'язано з тим, що він володіє «складною, багатовимірною структурою, що включає окрім понятійної основи соціо-психо-культурну частину, яку не так осмислює носій мови, скільки переживає її» [2, с. 46].

Засобом осмислення концепту виступає концептуальна метафора. Суть метафоризації полягає у розумінні й досвідному переосмисленні пов'язаних з певним мовним виразом сутностей однієї концептуальної царини, до якої вона первісно належить, в термінах іншої [1, с. 108]. Подібні зближення

зазвичай ґрунтуються на нечітких аналогіях, які іноді є абсолютно нелогічними; проте вони досить зрозуміло показують, що ж саме у зовнішньому світі привертає увагу людини і в яких образах малюється йому те, що його розум не може осягнути в суто абстрактній формі [5].

Американський телесеріал “*The Magicians*” розповідає нам про звичайного підлітка Квентіна Колдвотера, який раптово вступає до університету для чарівників. Там він розуміє, що чарівний світ із його улюблених в дитинстві книжок існує, але він вже не такий добрий та світлий як здавалося в дитинстві. Тепер Квентіну та його друзям необхідно зупинити зло, що хоче потрапити до нашого світу та зруйнувати його.

У словнику філософських термінів поняття магія визначається як «різновид ранніх релігійних вірувань і чаклунських дій, за допомогою яких людина первісного суспільства намагалася примусити уявні надприродні сили (фетишів, духів тощо) певним чином втрутитися в її життя» [49].

Магія – це енергія, яку здібні люди можуть застосовувати для власних цілей добрих чи злих, або для допомоги іншим людям, котрі не мають доступу до цієї сили. Проте сама по собі магія – лише повітря, яке робить кольори трішечки яскравішими, а людей, які її вдихають, трішечки щасливішими. Саме тому як основний діючий персонаж перед нами постає чарівник. Людина, що вміє та може застосовувати магію, надавати їй форму. Магія – це їство чарівника, кожна клітинка його тіла: “*A great Magician – and as you gaze into your mirrors in the coming years, you may recall that I was the last great Magician you ever saw, a great Magician is magic in his bones, blood and heart.*” [6]. Номінативна одиниця *magician* (чарівник) вербалізує концепт ЧАРІВНИК та дозволяє виокремити концептуальну метафору МАГІЯ Є ЧАРІВНИК.

До того як бути запрошеним до магічного університету Брейкбілс Квентін Колдвотер відчував себе не на своєму місці. Він відвідував психоаналітика, аби зрозуміти, що з ним не так та як йому стати «нормальним». Проте вирішення цієї проблеми виявилось дуже легким.

Квентін просто знаходився не в своїй реальності. Як тільки він дізнався про магію, він більше не почував себе ненормальним. Він більше не мусив підкорюватися нормам суспільства, яке його не розуміє. В нього з'явилися друзі. І все, що йому тепер потрібно, це кожного дня впевнюватися, що це все дійсно існує, що магія реальна і йому це не наснилося: *“Magic is real and that's the thing, and once you know that, you can't – Nothing else matters.”* [6]. Номінативна одиниця *real* (дійсність) експлікує концепт ДІЙСНІСТЬ та дає змогу інтерпретувати концептуальну метафору МАГІЯ Є ДІЙСНІСТЬ.

Магії не можливо навчитися, якщо в людини не має до неї хисту. Але в разі, якщо хист є і є бажання розвивати власні навички, то магії не тільки можна, а й потрібно навчатися. Адже магія, як і будь-яка інша наука, має свої правила, свої закони, теореми, та навіть свої таємниці. Як і будь-яка наука, магія поділяється на два підрозділи: світлу і темну, кожна з яких поділяється на власні підрозділи. Знати все не можливо, але в магії не знання може бути дуже небезпечним, інколи смертельно небезпечним. Тому чарівники ретельно навчаються всьому, що може знадобитися в їхній спеціальності: *“Magic is science. Hard to crack on your own, but far from impossible, if you have the natural bent.”* [6]. Семантичний аналіз номінативної одиниці *science* дозволив виділити концепт НАУКА та виокремити концептуальну метафору МАГІЯ Є НАУКА.

Проте магія, якій навчають в університеті, не здатна вберегти чарівників від помилок та вирішити всі їхні проблеми. Вона лише дає їм знання, якими вони повинні оперувати на власний розсуд. Ніяке навчання не може відбуватися без помилок, проте не потрібно їх боятися та намагатися уникати, це лише досвід. Звісно ніхто не може завжди все робити правильно, кожен робить свій хибний крок, який породжує проблеми: *“Quentin, do you really think that the magic that we teach means that you just get to fly above right and wrong? Magic does not solve problems. It magnifies them.” “Magic is the problem.”* [6]. Лексема *problem* (проблема) уможливорює виокремлення концепту ПРОБЛЕМА та концептуальної метафори МАГІЯ Є ПРОБЛЕМА.

Дізнавшись про магію, Джулія намагається повернути її в своє життя. Проте чим більше вона шукала про магію, чим більше намагалася наблизитись до своєї мети, тим більше руйнувалося її життя в реальному світі. Але її переконують, що магія – це дар, подарунок небес, який потрібно цінувати та за який потрібно бути вдячною: *“Magic isn't heroin, Julia. It's a gift.”* [6]. Номінативна одиниця *gift* (дар, подарунок) вербалізує концепт ДАР та дозволяє виокремити концептуальну метафору МАГІЯ Є ДАР.

Якщо магія – це дар, то що корисного вона може запропонувати людям. Магія має великі можливості, проте далеко не всі вони доступні людям, деякі магичні сили люди не здатні підкорити собі. Люди лише користувачі магії, які відносяться до магії як до щоденного інструменту, який може виправити їхні помилки, вирішити їхні проблеми чи відремонтувати щось зламане. Проте магія не всесильна, вона не може підкорити або перехитрити смерть: *“What we call magic is, a set of tools.” “Okay, so what's magic actually for, then? For fixing things Magic is real, and it can fix anything except what I need.”* [6]. Інтерпретаційно-текстовий аналіз цього фрагменту та семантичний аналіз лексем *tools* (інструмент), *fix* (ремонтувати) дозволив виділити концепт ІНСТРУМЕНТ та виокремити концептуальну метафору МАГІЯ Є ІНСТРУМЕНТ.

Справжні чарівники не тільки ставляться до магії як до інструменту, а й як до зброю, за допомогою якої можна як нападати, так і оборонятися. Для того, щоб майстерно володіти магією та застосовувати її як зброю в разі гострої потреби, чарівники проходять спеціальний курс бойової магії. Проте в університеті в першу чергу навчають лише тим заклинанням, які зможуть захистити та не відбитися від нападу. Тому вчителі дуже здивувалися, коли Кеді застосувала бойову магію під час нападу Звіра на Брейкбілс: *“I never even touched him! I used battle magic, the same magic that I'm gonna use to get out of here.” “Me, the guy you threw battle magic at? Hey, have you heard of karma? Well, sometimes it's instant.”* [6]. Словосполучення *battle magic* (бойова магія) допомагає виділити концепт ЗБРОЯ, що дозволяє реконструювати концептуальну метафору МАГІЯ Є ЗБРОЯ.

Застосування бойової магії небезпечно, але незнання її ще небезпечніше, особливо після нападу Звіра в стінах університету. Адже він прийшов не просто так, а з певною метою: вбити Квентіна та його друзів, щоб в майбутньому вони не змогли йому завадити: “*My friend's life is in danger, and I need to talk to you about Joe.*” “*The Beast will kill you, kill everyone.*” [6]. Номінативні одиниці *danger* (небезпека) та *kill* (вбити) вербалізують концепт НЕБЕЗПЕКА, що дозволяє виокремлення концептуальної метафори МАГІЯ Є НЕБЕЗПЕКА.

Учителі не навчають студентів бойовій магії, не тому що не хочуть, щоб вони не могли захиститися, але тому що хвилюються за них. Володіння бойовою магією небезпечно. Вона наділяє чарівника силою і йому починає здаватися, що від нього залежить чесь життя. Але в дійсності від нього залежить лише його життя – чи зможе він сам себе захистити. Вчителі в університеті впевнені, що їм достане сил захистити і себе, і студентів, і університет: “*How – how did you – Real Magicians protect themselves.*” “*Wards and shields protect Brakebills.*” [6]. Номінативна одиниця *protect* (захистити) експлікує концепт ЗАХИСТ та дає змогу інтерпретувати концептуальну метафору МАГІЯ Є ЗАХИСТ.

Отже, проаналізовані фрагменти серіалу та виявлені концептуальні метафори утворюють набір концептуальних тропів з цільовим доменом МАГІЯ, що формують його образно-асоціативний шар, який реалізує різне розуміння поняття магія, уподібнюючи його: *абстрактним явищам*: ДІЙСНІСТЬ, ДАР, НЕБЕЗПЕКА, ЗАХИСТ; *діяльності людини*: НАУКА, ПРОБЛЕМА; *предмету*: ІНСТРУМЕНТ, ЗБРОЯ; *живій істоті*: ЧАРІВНИК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Македонова О. Д. Концептуальна метафора у сучасному рекламному дискурсі США [Електронний ресурс] / О. Д. Македонова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. – 2015. – Вип. 58. – С. 107 – 109. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_58_42.

2. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие / В. А. Маслова. 3-е изд., испр. – М.: Флинта: Наука. – 2007. – С. 46 – 47.

3. Мухаметзянова Г.Ф. Термин «Концепт» в современной лингвистике / Г. Ф. Мухаметзянова // Вестник ЧГУ. – 2009. – Вып. №1. – С. 251 – 253.

4. Тлумачний *словник* основних *філософських термінів* / уклад. і голов. ред. В. Л. Петрушенко. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – с. 264

5. Хорошун О. О. Концептуальна метафора : актуальні засади дослідження [Електронний ресурс] / О. О. Хорошун // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 9. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/6387/1/10hookma.pdf>

6. Springfield [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.springfieldspringfield.co.uk/episode_scripts.php?tv-show=the-magicians

УДК 811.11 : 81

Зарічна Анастасія Миколаївна

Науковий керівник – доцентка кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О. А.

МЕТАФОРИЧНИЙ ОБРАЗ ЛОНДОНА В РОМАНІ Ч. ДІККЕНСА «ОЛІВЕР ТВІСТ»

Поняття «образ» постійно знаходиться у центрі уваги лінгвістів, які досліджують різноманітні типи дискурсу, і особливо художнього дискурсу. Теоретичним основам вивчення художнього образу присвячено ґрунтовні дослідження О. О. Потєбні, В. В. Виноградова, Н. Д. Арутюнової, В. А. Кухаренко та ін.

В. А. Кухаренко тлумачить художній образ як узагальнюючий, збірний, синтетичний, такий, що побудований на основі словесних образів, локалізованих у межах контексту [2, с. 65].

У даному дослідженні для вивчення образу Лондона, репрезентованого в романі Чарльза Діккенса «Олівер Твіст», з когнітивних засад звернемося до виділення концептуальних метафор. Концептуальна метафора – це ключова ментальна операція, що об'єднує дві понятійні області і створює можливість використовувати потенціал структурування вихідної області при «освоєнні» нової області; це спосіб пізнання, концептуалізації, категоризації та оцінювання світу [4, с. 203].

Образ Лондона, представлений в романі Ч. Діккенса ґрунтується на багатоаспектному уявленні самого автора про столицю, включаючи

топоніміку, описи ландшафту, природи, архітектурних об'єктів. У творах письменника відтворено всі основні грані життя в Лондоні: публічного і приватного життя, столичного і провінційного життя, минулого і сучасного міста. Відтворюючи соціальні конфлікти, Ч. Діккенсу вдалося не лише створити образ Лондона як «столиці світу», а й візуалізувати лондонські нетрі, найбільшій і найзлочинніший район міста. Автор практично в усіх романах витворює Лондон як образ-символ, охоплюючи всі аспекти життя в ньому і виводячи його на міфопоетичний рівень.

Роман «Пригоди Олівера Твіста» – це розповідь про життя, повне страждань, враження про які підсилюється шляхом опису тогочасного Лондона, його робітних домів, брудних вулиць і нічліжок. Лондон у Ч. Діккенса – не просто місце, де розгортаються події, місто стає персонажем твору, в якому зосереджені зло, порок, злочин. Опис життя лондонських кварталів виникає на сторінках творів Ч. Діккенса у всій непривабливості і зі всією жахливою правдивістю – це вузькі брудні вулички, глухі провулки й підвороття, жалюгідні будиночки і крамнички. Ці квартали населяють люди, що втратили людський вигляд. До такого стану довели їх голод, страждання та нужда [3].

Аналізуючи образ Лондона, представлений в романі Ч. Діккенса, з когнітивної позиції, слід звернутися до концепту LONDON, який вербалізовано в романі широким колом лексичних одиниць. Ядром даного концепту виступає лексема *London*, яка зустрічається у тексті роману 55 разів. Також для найменування міста використовується лексема *town*, що вживається менш частотно – 10 разів. Характерно, що в романі лексема *city* використовується лише 2 рази, тому не входить до ядра концепту.

Ч. Діккенс вдається до порівняння Лондона з лабіринтом (LONDON IS A LABYRINTH). Лабіринт є одним з найдавніших архетипних образів у світовій літературі як структуротвірний компонент творів художньої літератури, починаючи з античної міфології до постмодерністських романів. Мотив лабіринту представляється символом пошуку шляху, свого місця у світі,

життєвих поневірянь. Лабіринт позначає таке місце або споруду, з якого неможливо вибратися або складно знайти вихід, а також символізує благополучне або безуспішне знаходження відповідей на важливі питання або подолання життєвих труднощів. Класичний лабіринт символізує подорожі, мандрівки людини. Наведемо приклад:

*Darkness had set in; it was a low neighborhood; no help was near; resistance was useless. In another moment he was dragged into a **labyrinth of dark narrow courts**, and was forced along them at a pace which rendered the few cries he dared to give utterance to, unintelligible [5].*

У наведеному уривку автор використовує метафору, називаючи двори лабіринтом, яким герой промчав на великій швидкості.

Наведемо інший приклад:

*They left the house stealthily, and hurrying through **a labyrinth of streets**, arrived at length before a public-house, which Noah recognised as the same in which he had slept, on the night of his arrival in London [5].*

У даному прикладі лабіринтом представлено вулиці Лондона, якими пробираються Феджин і Ноа. Місто представлено автором як лабіринт, оскільки усі герої, як позитивні, так і негативні, опиняються в ньому як в пастці, з якої немає виходу. Намагання вирватися з пастки не призводять до результату (*resistance was useless*).

В романі чітко простежується негативне ставлення автора до оточення, в якому опиняється головний герой. Головна християнська тема роману – боротьба Бога і Диявола, як алегорія добра і зла, космосу і хаосу і навіть жертви і агресора. Важливість даної теми далі посилюється можливим зв'язком образу Ненсі з образом Марії Магдалени. Олівер, представляючи собою чистий аркуш паперу, навіть асоціюється із образом Христа, демонструючи пасивність ідей добра в занепалому світі. Лондон в свідомості письменника є пеклом (LONDON IS HELL), створеним людьми, для яких егоїзм і жорстокість є природними [1].

Місто і його мешканці пов'язані – з одного боку, Лондон робить людей жорстокими, ставлячи в тяжкі умови виживання, а з іншого люди не дають шансів величному місту показати свій найкращий бік. Зведений брат Олівера вимовляє таку фразу:

Cooling yourselves! retorted Monks. *'Not all the rain that ever fell, or ever will fall, will put as much of hell's fire out, as a man can carry about with him. You won't cool yourself so easily; don't think it!* [5]

У наведеному уривку герой вказує на людську порочність проти якої природа (*all the rain that ever fell, or ever will fall*) безсила. Пороки метафорично представлено виразом *hell's fire* – пекло. Наприкінці роману, долаючи цю темряву пекла, Олівер як алегорія Ісуса постає долею Фейджина.

Отже, образ Лондона в романі Чарльза Діккенса «Олівер Твіст» втілює в собі змішання почуттів і фарб, поразок і перемог, надії і безвихіддя. Основними концептуальними метафорами, що втілюють образ Лондона у романі є LONDON IS A LABIRYNTH та LONDON IS HELL. Перспективи подальших досліджень полягають у розгляді метафоричного образу Лондону на матеріалі творів інших письменників минулого та сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крупенина М. И. Роман Ч. Диккенса «Приключения Оливера Твиста» как роман-аллегория о Боге и Дьяволе [Текст] / Мария Игоревна Крупенина // ИСОМ, 2016. – №1-1. Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/roman-ch-dikkensa-priklyucheniya-olivera-tvista-kak-roman-allegoriya-o-boge-i-dyavole>.
2. Кухаренко В. А. Кумулятивный образ и связность текста [Текст] / Валерия Андреевна Кухаренко // Вісник КНЛУ. – Київ, 2011. – Том 14. – № 1. – С. 59–69.
3. Черномазова М. Ю. Готические мотивы в романе Ч. Диккенса «Приключения Оливера Твиста» [Электронный ресурс] / Мария Юрьевна Черномазова // Вестник ТГУ. 2008. №9. – С. 179–182. Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/goticheskie-motivy-v-romane-ch-dikkensa-priklyucheniya-olivera-tvista> (дата обращения: 03.01.2019)
4. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor [Text] / George Lakoff // Metaphor and Thought ; [ed. by A. Ortony]. – Cambridge University Press, 1993. – Pp. 202–251.

5. Dickens Ch. Oliver Twist [Electronic Resource] / Charles Dickens. – London : Wordsworth Classics, 2013. – 375 с. – Access Mode : https://royallib.com/book/Dickens_Charles/Oliver_Twist.html.

УДК 811.112.2'367.334'06

Масюткіна Віолла Юріївна

Науковий керівник – професорка кафедри німецької та романської філології Романова Н. В.

ПОНЯТТЯ «ЕЛІПТИЧНЕ РЕЧЕННЯ» У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Сучасна німецька мова є однією з найбільш авторитетних міжнародних мов. Вона має безліч діалектів, «які настільки відрізняються один від одного, що це унеможливорює розуміння й спілкування один з одним жителів різних регіонів Німеччини, якщо вони не використовують як мову-посередник літературну німецьку мову» [10, с. 139]. Сюди додаються і варіанти останньої, а саме: австрійський, швейцарський, трансільванський, пенсільванський, російський, український тощо [там само, с. 141–142]. Вододіл цих варіантів проходить через фонетичну будову, лексичний склад [9, с. 178, 186–188], семантику слів і словосполучень, функціональний стиль [8, с. 152]. Стосовно синтаксичних конструкцій, вони різноманітні й комплексні [6, с. 8]. З-поміж них виокремлюємо прості, складні й ускладнені речення [15, с. 128–130], особливості яких висвітлено в працях таких науковців, як-от: В. Г. Адмоні, К. Бюлер, О. Г. Гулига, М. М. Гухман, У. Енгель, Г. Глінц, В. В. Козловський, А. М. Приходько, Р. І. Смеречанський, В. І. Шаховський, Є. Й. Шендельс та ін.

Актуальність теми пропонованої студії визначають антропоцентрична спрямованість модерної лінгвістики на аналіз взаємозв'язку мови з мисленням, з емоціями, з культурою етносу, а також фрагментарність спеціальних студій, присвячених дослідженню феномену.

Мета статті полягає в уточненні поняття «еліптичне речення» у сучасній німецькій мові.

Безпосереднє звернення до аналізу терміна виявляє різне його тлумачення: від неповного речення, у межах якого відсутній один або

декілька членів [18, с. 218] до пропуску «структурно необхідного елемента висловлювання, що його, як правило, легко зрозуміти у певному контексті або ситуації» [14, с. 220], вилучення «одного із компонентів речення» [7, с. 213], різновиду неповного речення [12, с. 292], особливого типу речення або речення з нульовим підметом [4, с. 354], неповної структури предикації [11, с. 152], скороченого речення на основі його окремих частин [19, с. 296], лакунарності, «що спрацьовує в модусах мови, мовлення та мовленнєвої поведінки» [1, с. 41]. Отже, еліптичне речення розглядають, з одного боку, як відносно спрощену синтаксичну конструкцію, з другого, – як структурно-семантичну модель декодування фонових знань. Синтаксичну конструкцію організують за правилами певної мови, вона є типовим мовленнєвим зразком, структурно-семантична модель, у свою чергу, тотожна абстрактній схемі, в якій лаконічно представлено думку мовця.

Еліптичні речення широко використовують у розмовному стилі [5], рекламному [16, с. 91] та художньому [17, с. 16–17] дискурсах. Під дискурсом, слідом за Л. Р. Безуглою, І. О. Романченко, розумітимемо «мисленнєво-комунікативну мовленнєву діяльність комунікантів у широкому (ситуативно-комунікативному, соціокультурному, когнітивно-психологічному) контексті, зафіксовану текстом» [3, с. 25]. Комуніканти еквівалентні особам, «які беруть участь у спілкуванні» [2, с. 328], вони взаємодіють один з одним і впливають один на одного. Тут на передній план висуваються уже стать, вік, інтелект, емоційна стійкість, освіченість, професія, соціально-політичний статус, загальнокультурний розвиток тощо.

Наведемо приклади еліптичних речень художнього дискурсу.

(1) *Aus Kinderzeiten* [17, с. 3]. Тут репрезентовано назву оповідання, що охоплює лише другорядний член речення – обставину часу, виражену прийменником давального відмінка *Aus* і складним іменником *Kinderzeiten* у множині. Йдеться про минуле, вік, спогади. Очевидною є важливість цієї інформації для мовця (автора), яка стимулює адресата (читача) до пошуку віртуальних вербальних засобів носія дія та власне дії. Уважаємо, що

еліптичне речення (1) є не стільки економним синтаксичним засобом відображення гнучкості думки, скільки стилістичним, що слугує вираженню емоційного переживання автора.

«*Schlafen die Kinder?*» *hörte ich ihn fragen.*

(2) «*Ja, schon lang*», *sagte die Mutter, und ich schämte mich, daß ich nun doch wach war* [17, с. 7].

Як видно з наведеного уривку, еліптичне речення (2) позитивне, реалізує відповідь матері на питання батька щодо сну дітей. У ньому відсутні головні члени речення – підмет *Kinder*, виражений іменником середнього роду в називному відмінку множини й простий дієслівний присудок *Schlafen* у 3-й особі множини, узгоджений із підметом в особі й числі, але наявні другорядні члени речення – обставина часу *schon lang*, виражена прислівниковим словосполученням. Семантика часу взаємодіє із семантикою вилучених компонентів – дією, спрямованою на об'єкт та сукупністю суб'єктів – модифікуючи (підсилюючи) її.

«*Wirst du bald wieder gesund?*»

(3) «*Ja, vielleicht.*»

(4) «*Wann denn?*»

«*Ich weiß nicht. Es dauert lang.*» [17, с. 17].

Зареєстровано два семантичні різновиди еліптичних речень: позитивне розповідне «*Ja, vielleicht.*» і позитивне питальне з питальним словом «*Wann denn?*». Позитивне розповідне еліптичне речення (3) маніфестує відповідь хворої дитини щодо її одужання, не містить ані головних членів речення – потенційних підмета *ich* і складеного іменного присудка *werde gesund*, ані другорядних членів речення – обставин часу *bald* і *wieder*, виражених прислівниками. Питальне еліптичне речення (4) перегукується із поширеним питальним реченням «*Wirst du bald wieder gesund?*», уточнює гіпотетичний час одужання, привносячи водночас семантику емоції інтересу.

(5) «*Ihr Leute, Champagner her!*» [17, с. 54].

Тут еліптичне речення виражено в імперативній формі, репрезентує другорядні члени речення – додаток *Champagner*, виражений іменником у знахідному відмінку однини, та обставину місця *her*, виражену прислівником. При цьому семантика еліптичного речення (5) не стільки передає емоційний стан мовця, скільки орієнтована на зміну емоційного стану адресата, стимулюючи його жестами.

Навіть пілотний аналіз показує, що еліптичне речення у сучасній німецькій мові національно детерміноване, його структура й семантика еквівалентні комунікативній або предметній ситуації та корелюють із темою висловлювання.

Перспективним вважаємо дослідження основних моделей еліптичних речень у сучасній німецькій, австрійській, швейцарській художній прозі, що дасть «змогу долучитись до авторського мислення», «простежити й окреслити специфіку психологічної сфери творчої особистості, якою, безперечно, є автор» [13, с. 53].

ЛІТЕРАТУРА

1. Анохіна Т. О. Форманти лакуарності в мові, мовленні та в мовленнєвій поведінці. *Нова філологія*. 2016. Вип. 68. С. 40–45.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
3. Безугла Л. Р., Романченко І. О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі. Харків : ФОП Лисенко І. Б., 2013. 182 с.
4. Валгіна Н. С. Синтаксис современного русского языка. Москва : Агар, 2000. 416 с.
5. Завальнюк І. Функціональна репрезентація еліптичних речень у мовленні української преси початку XXI ст. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10654.html> (дата звернення: 25.11.2019).
6. Ковбасюк Л. А. Практична граматики німецької мови. Херсон : ХДУ, 2013. 204 с.
7. Козак Р. Когнітивно-прагматичні особливості експресивності еліптичних конструкцій в українській та російській мовах: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2013. Вип. 17. С. 210–214.
8. Кузько П. Аспекти вивчення регіональних варіантів німецької мови. *Нова філологія*. 2008. № 32. С. 150–154.

9. Левицький В. В. Історія німецької мови. Вінниця : Нова книга, 2007. 216 с.
10. Левицький В. В. Основи германістики. Вінниця : Нова книга, 2008. 528 с.
11. Морозова І. Б. Парадигматичний аналіз структури і семантики елементарних комунікативних одиниць у світлі гештальт-теорії в сучасній англійській мові. Одеса : «Друкарський дім», 2009. 384 с.
12. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
13. Романова Н. В. Функції емотивної лексики в синтаксичному вимірі (на матеріалі німецькомовної казки А. де Екзюпері «Der kleine Prinz»). *Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 16 – 17 серпня 2019 року. Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2019. С. 53–57.*
14. Семотюк О. П. Сучасний словник іншомовних слів. Харків : Веста, 2008. 688 с.
15. Солдатова С. М. Від фразотворення до дискурсу. Херсон : Тімекс, 2017. 154 с.
16. Топачевський С. Реалізація тактики атрактивності в етикетизованих синтаксичних конструкціях англomовних рекламних текстів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). 2013. Вип. 18. С. 90–95.*
17. Hesse H. Das Nachtpfauenauge. Ausgewählte Erzählungen. Stuttgart : Philipp Reclam jun., 1989. 176 S.
18. Smeretschansky R. I. Grammatik der deutschen Sprache. Kiew : Vyšča Škola, 1981. 312 S.
19. WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache. München : dtv, 2012. 1152 S.

УДК 811.11 : 003.03

Мороз Олександр Дмитрович

Науковий керівник – доцентка кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О.А.

ФОНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ КОМІКСІВ

У сучасній лінгвістиці дослідження тексту та текстових категорій все частіше виходить за межі вузького лінгвістичного підходу. Цим зумовлена зростаюча зацікавленість креалізованими текстами, одним із видів яких виступає комікс. Комікс є синтезом вербальних і невербальних засобів, які

інтегруються реципієнтом у єдине ціле. Комікс являє собою послідовність кадрів, де малюнок і вкладений у нього вербальний текст утворюють органічно смислову єдність [1, с. 51].

Вербальна частина коміксу, що зображує звукові ефекти, органічно поєднується із графічною частиною, доповнюючи одна одну [1, с. 17]. Слова, що демонструють приклади звуконаслідування, в коміксах часто виділені різноманітними графічними або візуальними засобами: шрифтом, який відрізняється від стандартного, кольором, не вирівняними літерами або літерами різних розмірів [3, с. 85]. Художники коміксів у деяких випадках змальовують текстові прямокутники як артефакти, такі як витяги з листів, карт і щоденників. У коміксах навіть існує персонаж на прізвище *Onomatopoeia*, характерна риса якого є промовляти лише лексеми, що являють собою звуконаслідування, ніби озвучуючи предмети. Він вперше зустрічається у роботі Кевіна Сміта *Green Arrow* (2001) № 12.

Слід відзначити високу частотність прикладів ономапопеї у коміксах видавництва “*DC Comics*”, наприклад: “*POW*” – звук удару під час бійки; “*KHRAK!*”, “*WHAK!*”, “*THUKK*”, “*WHAM!*” – звуки різноманітних ударів у *Doom Patrol and Suicide Squad Special*; “*Babum*” – звук серцебиття; “*Psst*” – звук шипіння, “*CREAK*” – звук, що імітує скрипіння старої двері.

До графічних засобів можна віднести приклад уособлення, який, наприклад, представлено в коміксі серії *Doom Patrol* (2016), де одним із головних персонажів є машина швидкої допомоги на ім'я *Denny*.

Деякі комікси демонструють превалювання графічної інформації над вербальною, зображуючи в розмовних кулях лише символи або інші малюнки у ролі асоціативних думок героя коміксу (див. рис. 1).



Рис. 1. Doom Patrol (1987) №49, р. 9

У візуально-графічному тексті паралінгвістичні засоби відіграють важливу роль, оскільки вони розкривають методи взаємодії вербальних та невербальних засобів та їх функції. Вербальні та невербальні компоненти є невід'ємними складовими коміксу як креолізованого тексту, оскільки вони збагачують його зміст. Комікс є паралінгвістично активним текстом, оскільки паралінгвістичні засоби, які застосовуються у ньому, беруть участь у формуванні змісту тексту. Невербальні засоби виступають носієм інформації та привертають увагу читача. Шрифтове варіювання у коміксах застосовується авторами для того, аби акцентувати увагу читача на певних елементах тексту та додати нового змісту у його фрагменти. [3, с. 92].

Напівжирне виділення тексту реалізовує функцію емоційного забарвлення та може означати підвищення голосу мовця [2, с. 63]. Наприклад, у *Batman and the Outsiders* (1983) *annual* №2 (див. рис. 2) герой шаленіє від факту зникнення своєї нареченої. Її ім'я виділено у його розмовній бульбашці з гострими кутами, жирним шрифтом, як і слово *gone* на цій і наступній панелі, тобто, на це робиться наголос. Потім, вже крик також виділяється на письмі жирним шрифтом – “*Answer me!*”, а відповідна філактерія має деформовані контури червоного кольору, який асоціюється із гнівом [3, с. 112].

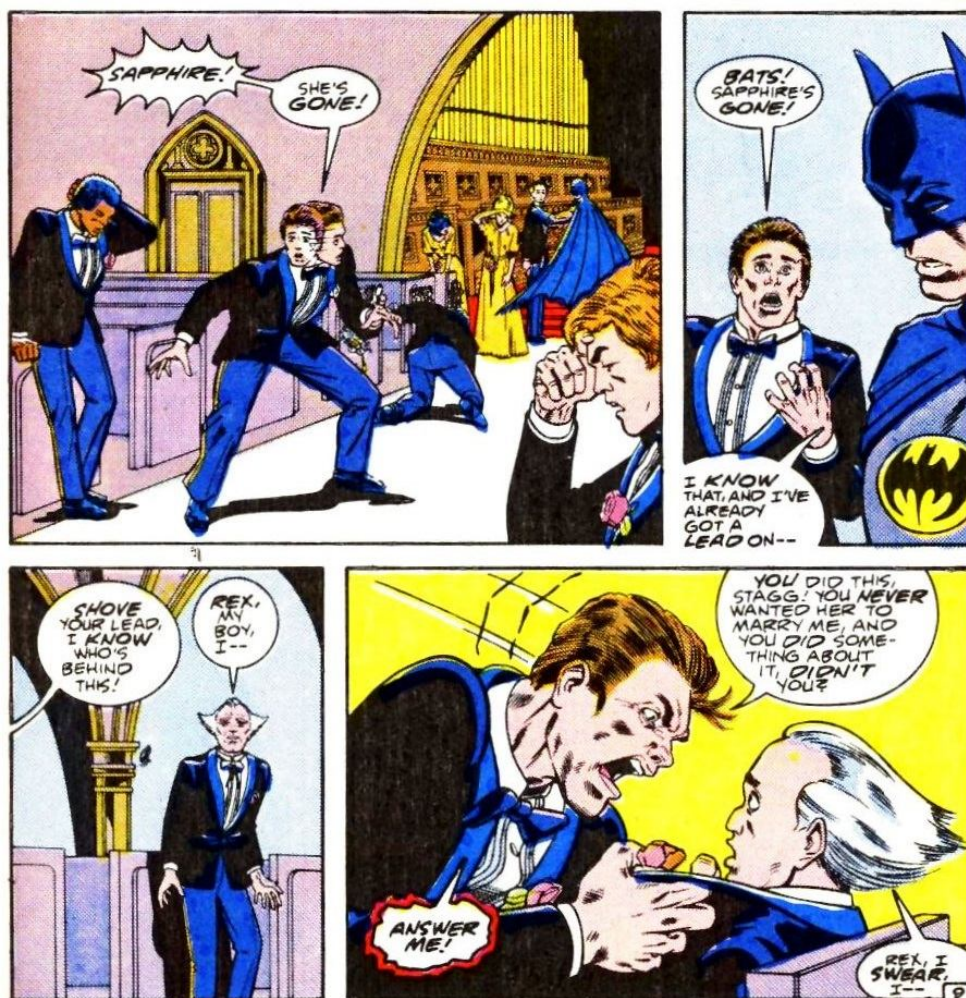


Рис. 2. Batman and the Outsiders Annual №2, р. 9

Знаки пунктуації, математичні символи або знаки, які можна знайти на комп'ютерній клавіатурі, іноді з'являються у розмовних бульбашках. Наявність у текстовій частині коміксу знаків є стилістичним явищем, притаманним коміксу, оскільки ці знаки, хоча і не є цілком вербальними, виступають символами, в яких закодоване значення [3, с.56].

Персонаж, який у серії "Watchmen"(1987) Алана Мура і Дейва Гіббонса, після нещасного випадку перетворюється на надлюдину Доктора Манхеттена та отримує блакитний колір шкіри, має розмовні кульки того ж кольору. Цей тип розмовної кулі унікально пов'язаний саме із цим героєм. Провідною темою твору є його відчуженність від людства, що графічно зображено на сторінках тим, що лише він має такі унікальні філактерії. Можна вважати, що це також впливає на голос Доктора Манхеттена, як і було показано у екранізації даного коміксу режисера Зака Снайдера у 2009 році.

Якщо одне або більше слів у бульбашці відображаються нестандартним шрифтом, це завжди несе певну мету. Слово з великим шрифтом, великими літерами або напівжирним шрифтом може вказувати на те, що воно вимовляється виразно або на підвищених тонах. Навпаки, менший шрифт або пунктирний контур розмовної бульбашки передбачає шепотіння. Текст, де букви або більше одна одної, або не стоять в одному рядку, може бути ознакою того, що його мовець є або п'яним, або збентеженим, або ці рядки співаються, як пісня.

Слід зауважити, що все вище зазначене є прикладами стилістичного оформлення коміксу і деякими відхиленнями від загальних норм. Художник за власним бажанням може змінити норму або відійти від неї, якщо цього потребує розповідь. В американських коміксах про супергероїв, наприклад, присутня набагато більш творча гра з формою і кольорами розмовних бульбашок, ніж в європейських [4, с. 53].

Отже, англійські комікси демонструють широкий спектр фонографічних стилістичних засобів, серед яких найбільш частотним є оноματοпея. Графічні паралінгвістичні засоби створюють оптичний образ текстів коміксів, для чого застосовуються графічна сегментація тексту і його розподіл на папері, варіювання довжини рядка, експериментування із шрифтом та кольором, графічні символи, допоміжні знаки, незвичайна орфографія слів, розставлення розділових знаків і колонтитули.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сонин А. Г. Комикс: психолінгвістический анализ : Монография / А. Г. Сонин. – Барнаул : Издательство Алт. ун-та, 1999. – 111 с.
2. Eisner W. Comics and Sequential Art / Will Eisner – Tamarac, Flor. : Poorhouse Press, 1985. – 164 p.
3. McCloud S. Understanding Comics: The Invisible Art / Scott McCloud – William Morrow Paperbacks, 1993. – 224 p.
4. Peeters B. Case Planche Récit: Lire la Bande Dessinée / Benoît Peeters – Paris, Flammarion, 2002. – 224 p.

СПЕЦИФІКА КОДУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Рекламна комунікація є цікавим феноменом для вивчення не тільки з позиції його прагматичної спрямованості, чим більшою мірою займаються маркетологи, але також з позиції змісту рекламного тексту і процесів, що лежать в основі здійснення функції впливу і спонукання до придбання товару або виконання тієї чи іншої дії.

Цінність рекламного тексту полягає в його здатності запам'ятовувати, не втрачаючи зв'язку з об'єктом реклами. У зв'язку з цим виникає необхідність опису механізмів, що відбуваються в процесі розуміння рекламних текстів. Рекламний текст – це джерело смислових структур, які розшифровуються реципієнтом рекламного повідомлення [2].

У розкритті глибинних смислових структур тексту, в процесі надання додаткової інформації використовується термін «імплікація». А. Д. Швейцер визначає імплікацію як тенденцію до неявних семантичних компонентів [3, с 122]. Процес імплікації інформації охоплює сферу тексту і дискурсу, а також широке коло інших мовних явищ [1, с 19].

Термін «маркер імплікації» запозичений у С. Г. Краже. В своєму дисертаційному дослідженні «Маркери текстової імплікації на матеріалі сучасної англійської мови» [4, с 46] автор доводить, що текстова імплікація є категорією тексту і проявляється в ньому як вид неявної інформації, яка виходить з експліцитно вираженого тексту. Її можуть маркувати мовні одиниці різних рівнів: граматичні, синтаксичні, лексичні, а також стилістичні прийоми.

У ході дослідження нами було проаналізовано 100 рекламних текстів сучасної англомовної реклами США. В результаті аналізу було виявлено, що для реклами США характерні такі стилістичні засоби, як порівняння (36%), метафори (22%), епітети (4%), антитеза (13%), персоніфікації (18%) і алюзії

(5%), які є маркерами імплікації у текстах реклами. Результати аналізу, представлені у вигляді відсоткового співвідношення рекламних текстів з використанням мовностилістичних засобів виразності до загальної кількості аналізованих рекламних текстів, свідчать про насиченість рекламної комунікації стилістичними прийомами.

Засоби виразності виступають у рекламних текстах смисловими структурами, в яких кодується інформація, тобто виражається імпліцитно. Нами була зроблена спроба об'єднати функціональний підхід до вивчення мови з сучасним когнітивно-дискурсивним підходом. У проблематику функціональної стилістики було вбудовано поняття імплікатур. Ґрунтуючись на цьому, ми пропонуємо поділ використовуваних у рекламних текстах мовностилістичних прийомів на імплікат – порівняння, імплікат – метафора, імплікат – антитеза, імплікат – персоніфікація, імплікат – епітет, імплікат – алюзія.

У наведених прикладах використано імплікат – порівняння, який застерігає тих, хто палить про передчасну смерть. Куріння сприяє швидкому старінню людини. Прикладом тому є рекламний малюнок із зображенням людини, яка святкує свою 42- річницю у вигляді жінки похилого віку – це все зробило з нею паління[11]. Також зображено як виглядає курець, який весь час палить, де його ротову порожнину порівнюють з вихлопною трубою автомобіля[14]. Так як автівки забруднюють навколишнє середовище, так і курець труїть не лише свій організм, а й шкодить середовищу.



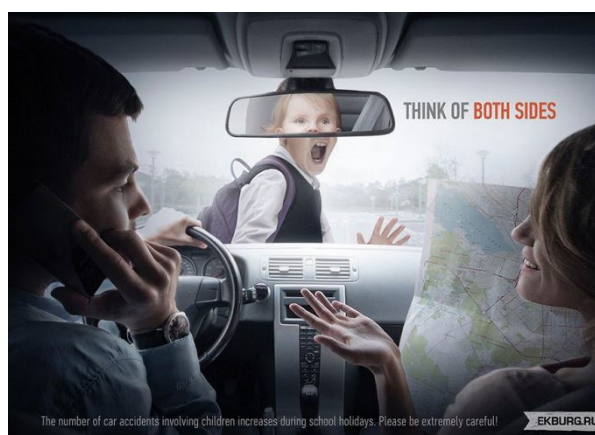
Реклами соціального характеру розвивають та підтримують загальнолюдські цінності. У наведеному прикладі *"Show racism the red card"* [10] певна алюзія на гру у футбол використовується. У футболі показують червону картку, коли хтось з ігравів порушив правила декілька раз і тому його дискваліфікують з гри. Так і з расизмом; реклама пропонує дискваліфікувати расизм. Тут було використано імплікат – алюзії. Для того, щоб зрозуміти цю рекламу реципієнт повинен мати певні знання з футболу.

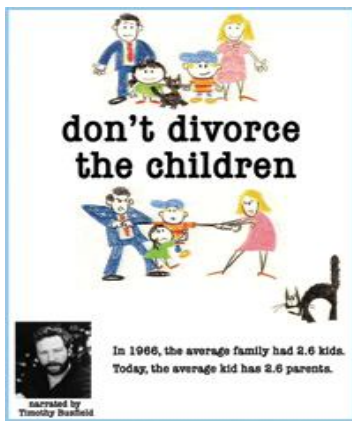


Соціальні реклами приділяють значну увагу збереженню міцних сімейних стосунків. Так у гаслі *"Don't divorce the CHILDREN"* [5] говориться про шкідливий вплив розлучення батьків на дитину тому, що діти все це пропускають через себе. Використання імпліката – метафори підсилює ефект. Батьки не можуть розлучитися зі своїми дітьми.

Та іноді батьки так заклопотані у своїх проблемах, що не помічають ні своїх дітей, ні чужих. Гасло THINK OF BOTH SIDES [12] закликає батьків відкласти усі справи під час проїзду автомобілем і думати про дітей, які у кріслі небезпеки у цьому автомобілі і які на дорозі можуть потрапити під колеса цього ж авто.

Імплікат – метонімія кодує смисл, закладений у слогані: треба бути батьками, а не бізнес леді та бізнесменами.





У наведеному нижче рекламному слогані читаємо: «Одна дитина тримає в руках те, що було заборонено в Америці, заради її захисту. Згадайтеся що саме?» [7]. Наведений приклад демонструє яке дитинство у малих громадян США: книжка про маленького красного Робін Гуда порівнюється з гвинтівкою, яка в руках дитини пояснює її захист. Алюзія на відомого захисника прав бідних Робін Гуда, який був відомий ще в Середньовіччі, нагадує нам що часи не змінилися і тепер люди потребують захисту, особливо – діти .



У цій рекламі застосовано імплікат – персоніфікацію ("*Nature saves lives*") [6]. Природа не може рятувати життя, але природні речовини можуть входити до складу медичних препаратів, які лікують людей.



У наведеному вище прикладі соціальної реклами гасло *More HORRIFYING* [6] закликає до збереження нашої морської фауни, бо рідкісні види морських тварин може зникнути назавжди.

Підтвердженням цього може бути наступний рекламний малюнок, який застерігає, що кожен хвилину на планеті зникають рідкісні тварини [9], а чисельність взагалі тварин катастрофічно зменшується.



До збереження нашої планети закликає і наведений нижче рекламний слоган, у візуальній частині якого зображений білий ведмідь[13] – який сам по собі рідкісна тварина – склав лапи на голові, щоб показати, що навіть тварини замислюються над проблемою охорони навколишнього середовища.

Імплікат – метонімія кодує ведмедя як представника усіх тварин, які прагнуть захистити нашу планету.

Отже, соціальна реклама США – це популяризація, пропаганда та моральне заохочення таких моделей поведінки, які за масового відтворення

дадуть соціально – бажані результати. Її поява є закономірним результатом еволюції суспільних відносин. Вона посіла своє місце в загальній класифікації жанру реклами, набула специфічних, властивих лише їй ознак, стала невід’ємною частиною суспільного життя. Соціальна реклама є окремим видом комунікації, який постійно розвивається, виконуючи свою головну функцію – зробити світ кращим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла Т.А. Візуалізація імплікатур у рекламному тексті / Т.А. Безугла // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : тези доп. XIV наук. конф. з міжн. участю, 27 березня 2015 р. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – С. 18– 19.
2. Бове К.Л. Современная реклама / К.Л. Бове, У.Ф. Аренс ; [пер. с англ.]. – Тольятти : «Издательский Дом Довгань», 1995. – 704 с.
3. Краже С. Г. Маркеры текстовой импликации (на материале современного английского языка) : дис. ... к. ф. н. : 10.02.04 / Сандра Гунаровна Краже. – Ленинград, 1986. – 192 с.
4. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 215 с.
5. *Don't divorce the CHILDREN* – Режим доступу: <http://www.directcinema.com/category/68/589>
6. *NATURE SAVE LIFE* – Режим доступу: <https://barefootmuse.wordpress.com/category/environment-2/>
7. *ONE CHILD IS HOLDING SOMETHING* – Режим доступу: <https://www.pinterest.com/pin/29132728812493297/>
8. *SAVE NATURE* – Режим доступу: <https://www.facebook.com/SaveNatureSaveLife/>
9. *SEAL* – Режим доступу: <https://www.change.org/p/justin-trudeau-stop-the-canada-commercial-seal-hunt-don-t-seal-their-fate/u/22300172>
10. *Show racism the red card* – Режим доступу: http://theredcard.ie/wp-content/uploads/2017/01/jeff_the_ref_1280x800.jpg
11. *Smoking causes premature ageing* – Режим доступу: <https://www.pinterest.com/pin/447967494170513302/>
12. *THINK OF BOTH SIDES* – Режим доступу: https://www.adsoftheworld.com/media/print/ekburgu_think_of_both_sides
13. *What on Earth* – Режим доступу: <https://arcticwwf.org/newsroom/publications/polar-bears>
14. *What we see when you smoke* – Режим доступу: <https://www.pinterest.com/pin/233131718180513165/>

**ДВОСКЛАДОВІ ПРИКМЕТНИКОВІ КОМПОЗИТИ
СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ
(на основі енергетичної теорії мовлення)**

У сучасній лінгвістичній літературі поняття «прикметниковий композит» не отримало статус терміна та не має чіткого визначення, номінуючись як складне слово з прикметниковим чи прислівниковим правобічним компонентом [6, с. 123]. Вважаємо, що при визначенні двоскладового прикметникового композита сучасної німецької мови (далі – ДПК) потрібно брати до уваги семантичну, морфологічну та морфемну структуру слова [1, с. 104–107]. Ці структури тісно взаємодіють у процесі народження і становлення композита. Взаємодія відбувається у семантико-граматичній категоризації семем, у морфологічній регламентації їх компонентного складу та у поєднанні двох морфем у межах композита. Згідно з фонетичними процесами, енергетичність збільшується на початку слова й зменшується у кінці. «В межах слова історично відбувається лише **перерозподіл артикуляційної енергії**» [4, с. 349] (виділено нами. – А.Т.). Таким чином, ДПК відрізняються від простих чи похідних прикметників специфікою значення, детермінованим морфологічною співвіднесеністю морфем у складі композита, та кількістю артикуляційної (фізіологічної) енергії.

Спостереження над емпіричним матеріалом показує [7], що основними словотвірними частинами мови ДПК є **іменники, прикметники, числівники та дієслова**.

Домінують іменники, що реалізуються через слова (*angst-voll* «тривожний; зляканий», *baum-hoch* «висотою з дерева; перен. великий, гігантський», *blitz-schnell* «блискавичний, миттєвий»), **словоформи** (*mann-s-hoch* «(заввишки) у людський зріст, у зріст людини», *volk-s-nah* «близький до народу») та **основи** (*achs-recht* «співвісний, в напрямку осі» (Achse), *brüh-*

heiß «розм. киплячий, дуже гарячий» (*Brühe*). Слова охоплюють усі три роди: **жіночий** (*die Angst, Faust, Form* та ін.), **чоловічий** (*der Baum, Blitz, Block, Brand* та ін.), **середній** (*das Bild, Blut, Ding* та ін.), словоформи репрезентовано **чоловічим** (*der Mann*) і **середнім** (*das Volk*) родами, основи орієнтовано тільки на **жіночий** рід (*die Achse, Brühe, Erde* та ін.). Отже, ДПК можна членувати формально за родами, структурою та родовими основами.

До маловживаних твірних основ належать дієслова: ***klatsch-nass*** «розм. змоклий до кісток [до рубця]» (*klatschen*), ***rauch-frei*** «бездимний» (*rauchen*), ***reiß-fest*** «особливо міцний (про тканину)» (*reißen*).

У наведених прикладах виділяємо два морфологічні класи дієслів: **слабкі** (*klatschen, rauchen*) й **сильні** (*reißen*). У корпусі вибирання переважають твірні основи сильних дієслів без аблаута з кореневими голосними *ei, e, o, i, a*. Отже, ДПК можна кваліфікувати також і за морфологічними класами.

Загалом, аналізовані словотвірні моделі можна представити схематично таким чином:

- N + Adj → Adj, N + -s- + Adj → Adj (**іменникові**);
- Adj1 + Adj2 → Adj (**прикметникові**);
- Num + Adj → Adj (**числівникові**);
- V + Adj → Adj (**дієслівні**).

Стосовно фонетичних структур ДПК, то простежуємо дві основні тенденції: тенденцію до консонантності та тенденцію до вокальності. **Консонантні** структури ДПК ініціюють приголосні звуки (*bildschön, fettarm*) або їх сполуки (*blaurot, grasgrün, pflichttreu*), **вокальні** релевантні голосним звукам: монофтонгам (*altklug*), дифтонгам (*eirund*) і монофтонгам + вокалізований *r* (*erdnah*).

Кількість приголосних на початку ДПК варіює: від 1-ї (*b, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, w, z*) до 3-х (*pfl, spr, str*), характеризується «висхідною» енергетичністю. До прикладу, *stahlblau* (щілинні глухі + зімкнені глухі/ST), *schnachvoll* (щілинні глухі + сонорні/SR-), *klatschnass* (зімкнені глухі +

сонорні/TR-), *spruchreif*(щілинні глухі + зімкнені глухі + сонорні/STR-). Власну напругу приголосних отримано експериментально і зображено в таблиці 1 [5, с. 65]:

Із таблиці 1 видно, що найвища E_0 у плавних приголосних, найнижча в щілинних глухих, у напівголосних w/j E_0 відсутня. У цьому контексті сумарна енергетичність виокремлених сполук становить: ST-0,89; SR- 0,99; TR- 1,53; STR- 1,73. Отже, що менша кількість приголосних в анлауті, то менше енергії потрібно для реалізації початку мовної одиниці.

Для голосних звуків також запропоновано власну енергетичність, що постає у вигляді формули: $E_0(a) > E_0(e, o, ö) > E_0(i, u, ü)$ та графіка (рис. 1) [там само, с. 69–70].

Гіпотетично найбільш напружену E_0 має голосний *A*. При цьому розрізняють відкритий і закритий *A*. E_0 відкритого *A* вважають більш напруженою, інтенсивною, ніж E_0 закритого *A*. E_0 голосного *I* є найменш напруженою. Отже, ДПК сучасної німецької мови із голосним *a* є енергетично інтенсивнішими, ніж із голосними *e, o, i, u, ü*. Наприклад: *drangvoll–dreifach – frostfest– blutleer – brühheiß*.

Необхідно наголосити й на **енергетичному максимумі** (E_{max}) в структурі слова загалом і ДПК зокрема. Доведено, що німецька мова є **вокальносильною** мовою: E_{max} збігається із позицією голосного в складі або кореневій морфеміта наголосом. Якщо склад або коренева морфема починається із голосного в наголошеному складі, то E_{max} тотожна голосному [там само, с. 72]. Наприклад: *'angstvoll– 'erdfahl– 'einfach*. Ці й аналогічні слова вимовляють із сильним приступом: «перед початком вібрації голосові м'язики змикаються, повітряний струмінь прориває змичку, утворюючи легкий ляск» [3, с. 13]. Отже, сила артикуляції голосного в анлауті збільшується і за рахунок сильного приступу.

Типовими фонетичними структурами ДПК визнаємо ті, що мають індекс частотності від «3» і вище, а нетиповими – ті, що трапляються у корпусі вибирання лише один раз [2, с. 199–200]. З-поміж типових фонетичних

структур ДПК зафіксовано: одно- (-CVV), дво- (CVC-, CCV-, -CVC, -CCV, -CCVV) й поліконсонантні (CVCC-, CCVC-, CCVCC-, CVCCC-, -CVCC, -CCVC, -CCVCC) та одно- (VCC-, VCCC-, -VCC) й двовокальні (VVC-) утворення. Нетиповими фонетичними структурами є дво- (CCVV-) й поліконсонантні (-CVCCC) та одно- (-VC) й двовокальні (-VVC, -VVCCC), відповідно. Типові фонетичні структури ДПК можна поділити на два різновиди: ізоморфні (CVC-, CCV-, -CVC, -CCV, CVCC-, CCVC-, CCVCC-, -CVCC, -CCVC, -CCVCC, VCC-, -VCC) й аломорфні (-CCVV, CVCCC-, VCCC-). Виокремлені підтипи характерні більшою мірою консонантному типові з двома й більше приголосними.

Таким чином, в основі артикуляторно-акустичного прояву ДПК лежить асиметрична висхідно-низхідна зміна енергії із вокальною вершиною у першому (наголошеному) компоненті. Сполуки приголосних перед голосним мають ієрархічну будову. Вокальні фонетичні структури ДПК є більш напруженими, ніж консонантні.

Перспективу подальшого дослідження убачаємо в розширенні палітри прикметникових композитів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романова Н. В. Історія емотивної лексики німецької мови VIII початку XXI століть. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2013. 408 с.
2. Романова Н. В. Етнос. Мова. Мовлення. Херсон: ТОВ «ВКФ«СТАР»ЛТД», 2018. 460 с.
3. Романова Н. В. Практичний курс німецької мови. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 340 с.
4. Таранець В. Г. Фонетичні зміни звуків і слова в діахронії. *Нова філологія*. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. № 2 (13). С. 348–350.
5. Таранець В. Г. Энергетическая теория речи. Одесса: Печатный дом, 2014. 188 с.
6. Татарська А. Методологічні основи дослідження проблеми фонетичної структури двоскладових прикметникових композитів сучасної німецької мови. *Переяславська мовознавча толока*: тези I міжнар. наук.-практ. конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 19-20 вересня 2019 року) / Гол. ред. К. І. Мізін. Переяслав-Хмельницький ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди», 2019. С.123–125(Електронна книга).
7. Müller V. Das großedeutsch-ukrainische Wörterbuch. Kyjiw: TschumatzkyjSchljachVerlag, 2012. 792 S.

**СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ТЕЛЕДИСКУРСІ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІАЛЬНИХ ТОК-ШОУ «СТОСУЄТЬСЯ
КОЖНОГО» ТА «ОДИН ЗА ВСІХ»)**

Актуальність дослідження. Сучасні тематичні тенденції в українських мас-медіа засвідчують, що вагоме місце в контенті ЗМІ посідають проблеми дітей. Їх висвітленням активно займаються візуальні медіа, адже вони мають значний вплив на ціннісні орієнтації суспільства. У цьому контексті постановка питання прав дитини, його обговорення в теледискурсі є дієвим методом формування світобачення людини, певних моделей поведінки тощо.

Концептуальні основи захисту прав дитини, висвітлення їх в ЗМІ досліджували такі українські та зарубіжні науковці: І. Бандурко, О. Бутько, Ю. Губаль, О. Висоцька, Ю. Войцеховська, В. Ковальчук, Н. Крестовська, Л. Кривачук, В. Куницький, Л. Найдьонова, Н. Оніщенко, С. Саблук, О. Садіна, М. Закусило, М. Дорош, К. Шендеровський тощо. Актуальність теми пов'язана з відсутністю в українському науковому дискурсі досліджень прав дитини у телепросторі, зокрема у соціальних ток-шоу.

Мета статті – дослідити стан дотримання прав дитини у сучасному теледискурсі шляхом розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати законодавче регулювання прав дітей у національному та зарубіжному контекстах; 2) проаналізувати репрезентацію проблем дітей у соціальних ток-шоу.

Матеріалами для спостереження слугували соціальні ток-шоу «Стосується кожного» (ТК «Інтер»), «Один за всіх» (ТК СТБ).

Методи дослідження. Для досягнення мети наукового дослідження застосовано системно-функціональний принцип аналізу, який передбачив використання низки методів та підходів. Загальнонаукові методи дослідження: вивчення наукової літератури – ознайомлення з працями вчених; порівняльний аналіз – для порівняння контенту про права дітей у

соціальних ток-шоу; індукція та дедукція – для виявлення специфіки представлення задекларованої теми в теледискурсі. Для формування вибірки матеріалів використано емпіричний метод – моніторинг.

Виклад основного матеріалу. Важливим етапом на шляху до аналізу теми прав дітей у медіапросторі є з'ясування теоретичних основ дефініції поняття «діти». Відповідно до статті 1 Конвенції ООН про права дитини «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, який застосовується до такої особи, вона не досягає повноліття раніше» [3].

Виходячи з вищенаведеного твердження, діти – особлива соціально-демографічна група населення віком від народження до 18 років, яка має свої специфічні потреби, інтереси та права, але не володіє достатньою спроможністю відстоювати їх захищати перед суспільством внаслідок фізичної та розумової незрілості.

З правової точки зору дитина є самостійним суб'єктом права, у тому числі на неї поширюється весь комплекс громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав людини: на життя, виживання і вільний розвиток; на ім'я і набуття громадянства; знати своїх батьків і користуватися батьківською турботою; не розлучатися з батьками всупереч їх бажанню; підтримувати контакти з обома батьками; на возз'єднання із сім'єю, що знаходиться в іншій державі; на захист у разі незаконного переміщення та повернення з-за кордону; вільно висловлювати свої думки з усіх питань; свобода думки, совісті, релігії; свобода асоціацій і мирних зборів; на повну інформацію, що сприяє добробуту дитини; на користування послугами системи охорони здоров'я; благами соціального забезпечення, включаючи соціальне страхування; на освіту; на відпочинок і розваги; на захист від економічної експлуатації; від незаконного зловживання наркотичними засобами і психотропними речовинами, від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень; на гуманне поводження, на захист від незаконного та довільного позбавлення волі [1].

Права дитини в Україні регулюються цілою низкою законів та нормативно-правових актів, до яких, зокрема, належать: Конституція України (статті 24, 51, 52, 92); Сімейний кодекс (глави 13, 14); Цивільний кодекс (статті 30, 31, 32, 242); Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»; ЗУ «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»; Закон України «Про охорон дитинства» (статті 5, 9, 20); Кримінальний та Кримінально-процесуальний кодекс України (положення, які роз'яснюють спеціальні процедури допиту неповнолітніх, зокрема статті 168, 307, 308 Кримінально-процесуального кодексу); Конвенція ООН про права дитини (статті 12, 13, 17, 39, 40); Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (статті 9, 35); Керівні принципи ООН із питань правосуддя у справах, пов'язаних із участю дітей-жертв та свідків злочинів; Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей; Директива «Телебачення без кордонів» Європейського Союзу (стаття 22); Європейська Конвенція про транскордонне телебачення» (стаття 7).

Дуже важливою у забезпеченні дотримання прав дитини та їх усебічного захисту є роль самих журналістів. Засоби масової інформації повинні артикулювати якісний медіапродукт, імперативами якого мають виступати дитиноцентризм, дискурсивна чутливість, верховенство прав дітей. Однак при висвітленні дитячої проблематики медійники порушують права дітей, зафіксованих у національному та міжнародному законодавствах, створюють контент, що може завдати шкоди найбільш незахищеній верстві. Особливо це стосується соціальних ток-шоу («Стосується кожного», «Один за всіх»), на яких постійно обговорюються чутливі для суспільства теми з життя дітей: різні випадки насильства, статеві злочини, булінг, спроби самогубств тощо.

Наведемо приклади програм, у ході яких при медіації прав дітей нами простежено недотримання журналістами професійних стандартів, законодавчих норм: «Рання багатодітність» («Стосується кожного», ефір від 26.10.2018); «Дім і семеро дітей» («Стосується кожного», 28.02.2017); «У колі конфлікту» («Стосується кожного», 05.08.2019); «Втеча від материнства» («Стосується кожного», 13.02.2019); «Час від часу» («Стосується кожного», 12.11.2018); «Голодне майбутнє» («Стосується кожного», 20.02.2019); «З висоти безвідповідальності» («Стосується кожного», 28.08.2019); «Скандал у «Світанку»» («Стосується кожного», 11.10.2019); «Винагорода за маму» («Стосується кожного», 18.10.2019); «Батько згвалтував дочку і зняв з неї скальп» («Один за всіх», 04.06.2017); «Дитинство на звалищі» («Один за всіх», 04.06.2017); «10-річна дівчина просить врятувати її сім'ю» («Один за всіх», 26.04.2015); «Хто порізав у лісі дівчину-підлітка» («Один за всіх», 03.05.2015); «Батько-пастир побив до півсмерті 4-річного сина» («Один за всіх», 18.09.2016) тощо.

Так, у випуску передачі «Стосується кожного» (09.10. 2017 р.), що отримав назву «Мама-дитина», на прикладі життєвої історії дівчини Тетяни, яка стала матір'ю у 12-річному віці, актуалізуються проблеми раннього батьківства, сексуального виховання та статевого дозрівання. Аналізуючи висвітлення вищезазначеної проблематики, зауважуємо, що під час програми журналіст Андрій Данилевич, намагаючись з'ясувати, хто батько дитини, ініціюючи проведення ДНК-тесту, спонукає героїв до деталізації інформації, проблему ранніх пологів трактує як патологію. Під час запису передачі нами простежено порушення прав дитини, недотримання телеведучим законодавчих норм, професійних та етичних стандартів журналістики. Зокрема, у рамках цієї програми Андрій Данилевич порушив журналістську етику і перебрав на себе функції слідчого, влаштувавши у студії допит дитини в присутності багатьох людей, на загал усієї країни. Акцентуємо увагу на недопустимості таких дій ведучого, оскільки це зумовлює додаткову травматизацію героїв.

У соціальних ток-шоу «Стосується кожного» та «Один за всіх» нами відстежено низку порушень журналістами професійних та етичних стандартів, зокрема демонстрація результатів насильства (наприклад, скривавлені обличчя, понівечені людські тіла в результаті позапланової перевірки, фото дитини після недоїдання тощо); сцен, що викликають жах; показ в етері прізвищ та облич неповнолітніх; інформування про їх місце проживання; недотримання принципу презумпції невинуватості; конфіденційності інформації, приватності; нехтування інтересами дітей тощо.

Із метою створення якісного медіаконтенту в контексті прав дитини пропонуємо журналістам у своїй медіапрактиці дотримуватись таких рекомендацій: під час підготовки медіапродукту із залученням дітей консультуватися з експертами — юристами, психологами, правозахисниками; не використовувати образ дитини задля посилення враження реципієнтів, здобуття рейтингів; не залучати дітей до створення матеріалів, не дозволяти перегляду ними; дбати про конфіденційність дітей: висвітлюючи негативні події з їхнього життя, передбачити, які наслідки це може мати для подальшого життя, вдаватися до спеціальних засобів забезпечення анонімності (темна кімната, зйомка зі спини, накладення фільтрів зображення тощо); брати до уваги, що згода батьків чи законних опікунів є обов'язковою, але недостатньою підставою для залучення дитини до участі в телеетері — насамперед журналіст має дбати про фізичне та емоційне благополуччя й гідність дитини; проходити тренінги й навчання щодо юридичних та психологічних аспектів залучення дітей до медійного контенту; уникати дискримінації за віком при створенні медіапродукту, пам'ятаючи, що жодна професійна мета не може бути вищою за інтереси дитини; якщо дитина пережила насильство чи стала його свідком, треба враховувати, що вона травмована такими подіями — згадування й детальний переказ подій наражає на ризик повторного травмування, тому інтерв'ювати її доцільно лише в тому випадку, якщо інформацію не можна

отримати за допомогою інших осіб; під час інтерв'ювання дитини необхідно враховувати правила, які законодавство передбачає стосовно допиту малолітніх і неповнолітніх свідків (передбачених статтею 142 КАСУ, іншими процесуальними законами, як це передбачено вимогами ч. 2 статті 12 Конвенції ООН про права дитини, а також Керівними принципами ООН із питань правосуддя у справах, пов'язаних із участю дітей — жертв та свідків злочинів, Керівними принципами Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей); дотримуватися Кодексу журналістської етики, зокрема статті 18 про особливу обережність журналістів при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми; норм законодавства про права дитини, про захист дітей від шкідливого контенту; виробляти більше контенту, спрямованого на дітей і підлітків; висвітлювати актуальні суспільно важливі теми, пов'язані з дотриманням у суспільстві прав дитини, інформувати про випадки порушення цих прав [1].

Висновки. Аналізуючи результати дослідження у контексті медіації прав дітей, варто зазначити, що в соціальних ток-шоу спостерігаються як негативні, так і позитивні тенденції. Схвальним є те, що у телевізійному медіапросторі актуалізуються права дітей, підвищується чутливість мас-медіа до дитячої проблематики. Проте під час висвітлення питань, пов'язаних із правами дітей, медійники порушують професійні та етичні стандарти, діють усупереч законним інтересам неповнолітніх. Зокрема, зауважуємо недотримання у телеефірах балансу поглядів різних сторін, невідокремлення фактів від коментарів та інтерпретацій, навішування ярликів, порушення прав дітей на честь, гідність та конфіденційність інформації, що регламентується Конвенцією ООН про права дитини, ЗУ «Про охорону дитинства».

ЛІТЕРАТУРА

1. Закусило М. Діти в медіа: як висвітлювати й дотримуватися основних правил. Спеціальний звіт. К., ГО «Телекритика», 2016. 48 с.
2. Дорош М. Права дітей і телебачення: як захищати, а не порушувати. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/kids/prava_ditey_i_telebachennya_yak_zakhischaty_a_ne_porushuvati/

3. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021/ed19951221

4. Оніщенко Н. М. Права і свободи дитини: вступ до проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 13–17.

5. Права людини та мас-медіа в Україні: збірник конспектів лекцій. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. 2018. 260 с.

УДК 075.2:004

Нагорна Юлія Олександрівна
Науковий керівник – доцентка кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка Кушнір О.В.

ІНФОГРАФІКА ЯК СПОСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ДАНИХ У ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ВИПУСКАХ НОВИН

Актуальність дослідження. Бурхливий розвиток засобів масової інформації зумовив пошук нових методів і способів донесення інформаційних повідомлень до споживачів. Нині тенденції у медійному середовищі тяжіють до постійного пошуку і вдосконалення підходів до обробки, створення і трансляції медіаконтенту. Зокрема, форми подачі матеріалу відповідають запитам аудиторії, яка потребує швидких і спрощених способів обробки інформації, а відтак, вимагає від ЗМІ домінування й удосконалення саме візуального аспекту ретрансляції даних. Одним із дієвих способів візуалізації інформації є інфографіка.

Аналіз наукових досліджень. Інфографіка як засіб візуалізації у засобах масової інформації стала предметом наукового осмислення багатьох сучасних дослідників. Зокрема, інфографіку на телебаченні вивчали Е. Бурдіна [3], С. Сімакова [4], П. Борейко [2]. Особливості інфографіки як засобу візуальних комунікацій досліджувала О. Швед [6]. Концепцію візуального контенту як тенденцію сучасної журналістики виокремила В. Шевченко [7]. Використання інфографіки у контексті рекламної діяльності дослідила Г. Цуканова [5].

Мета статті – з’ясувати особливості інфографіки як способу візуальної репрезентації даних, прийомів її створення у підсумкових випусках теленовин за матеріалами програми «Сьогодні. Підсумки з Олегом Панютою» на телеканалі «Україна» [1].

Джерельну базу дослідження становлять підсумкові випуски програми «Сьогодні. Підсумки з Олегом Панютою» на телеканалі «Україна» [1].

Виклад основного матеріалу. Термін «інфографіка» походить від англійського «infographics», яке утворилося в результаті з’єднання двох слів «information» і «graphics». Відтак, повідомлення є інфографічним тоді, коли воно створене за допомогою графічних компонентів.

Інфографіка виступає одним із методів візуальної інтерпретації та подання інформації. Візуалізація – це спосіб графічного представлення даних, виклад подій за допомогою невербальних засобів. Саме візуальний контент швидше сприймається і запам’ятовується реципієнтом, а тому викликає стійкі асоціації. Також візуалізація допомогла розширити можливості журналістики, зробила її більш гнучкою у методах не лише обробки, а й подання значного об’єму подій та фактів [7].

Інфографіку як один із напрямів дизайну у своєму дослідженні розглядає Г. Цуканова. Вона зазначає, що суть інфографіки: «У поєднанні тексту й графіки, створених з наміром наочно викласти історію, донести той чи інший факт» [5, с. 129].

Вперше інфографіку у медіапросторі застосували на початку 1970 років при створенні Піттером Саліваном робіт, що поєднували графіку і текст для «The Sunday Times». Далі у «USA Today» з 1982 року почали використовувати поєднання графічних компонентів і текстових. Американські читачі швидко зрозуміли переваги такого способу передачі інформації: інфографіка передавала повідомлення швидше, ніж текст (один якісно зроблений малюнок замінював декілька сторінок тексту) і детальніше, ніж стандартна ілюстрація (завдяки детальності малюнка і точним тезовим

коментарям) [6, с. 306]. Саме фактор «спрощення» відіграв значну роль у популяризації інфографіки в інформаційному просторі.

На думку О. Швед, сутність інфографіки виходить за межі ілюстрування: вона є синтетичною формою організації журналістського матеріалу, повідомлення, яке включає в себе, по-перше, візуальні елементи, а по-друге, тексти, які пояснюють ці візуальні елементи [6, с. 308].

Науковці стверджують, що становлення інфографіки у телепросторі розпочалося на початку 2000 років із використання такого методу візуалізації даних норвезькими музикантами гурту «Rouksopp», а саме у кліпі на пісню «Нагадай мені». Проте інформаційні можливості телевізійної інфографіки лише у 2004 році використала французька енергетична компанія Ageva при створенні корпоративного фільму за допомогою анімованої інфографіки. Після цього медійного інформаційного продукту інфографіку почали використовувати як прийом для пояснення складної для сприйняття інформації, зокрема розрахунків порівнянь, хронологічних викладів [3, с. 76].

Ще однією підставою для впровадження інфографіки у телепросторі стало зниження зацікавлення глядачів до стандартного реального зображення. Відтак, перед журналістами гостро постала проблема подачі по-новому занадто складної інформації у новинних випусках.

Телевізійні новинні програми найчастіше використовують інфографіку. На думку П. Борейко, новини є головним і найактивнішим споживачем інфографіки на телебаченні у форматі новинних сюжетів та спеціалізованих інформаційних випусків [2]. Е. Бурдіна зазначає: «Особливо актуальним це стало для підсумкових випусків новин – інформаційно-публіцистичних програм, де журналісту необхідно не тільки констатувати факти, а й осмислювати їх, пояснювати нововведення, тенденції, проблеми, наводити причинно-наслідкові зв'язки та робити прогнози» [3, с. 76].

Використання інфографічного способу подачі даних дозволяє журналістам замінити у новинних програмах великі об'єми сухої текстової інформації на розгорнуті ілюстрації. Проте інфографіка сприяє не тільки

ефективнішому донесенню новинних повідомлень, а й адекватному їх сприйняттю реципієнтами. Це вдало підкреслила В. Шевченко, наголошуючи, що візуалізація оперує зоровими образами, які сприяють розумінню «складних» тем і надають емоційності журналістському повідомленню [7].

Потреба однаково доступно репрезентувати повідомлення, що стосуються як місцевих подій, так і великих об'ємів інформації щодо подій світового масштабу, спонукає медійників шукати нові прийоми зображальної мови в телеєфірі. Саме використання інфографічного повідомлення стало яскравим прикладом поєднання традиційного телевізійного (зображення, звук, монтаж, інтершуми тощо) і не телевізійного методів і прийомів подачі інформації (схеми, графіки, діаграми) [4, с. 162].

Базові риси інфографічного повідомлення на телебаченні окреслила С. Сімакова. Першою із них є – наочність, тобто зображення повинне відповідати меті сюжету. Наступна риса – зрозумілість, адже якісною інфографіка вважається тоді, коли саму картинку реципієнт може зрозуміти і без закадрових пояснень. Не менш важливим елементом у інфографічному повідомленні є поєднання картинки із закадровим текстом, який, у свою чергу, в жодному разі не повинен дублювати інфографіку на екрані. Ще однією характерною рисою інфографіки можна назвати візуальну привабливість, тобто зображення повинно бути таким, яке б у буквальному сенсі притягувало увагу глядача. І заключною у переліку рис інфографічного повідомлення є динаміка. Це означає, що інфографіка не повинна бути статичною або ж монотонною, а постійно рухатися і змінюватися, утримуючи таким чином увагу аудиторії. Додатково серед головних особливостей інфографічного повідомлення дослідниця виокремила: наявність кількісних даних, уникнення надлишку інформації, а також алегоричність інфографічних медіатекстів. Саме остання риса і допомагає «спростити» подачу складних інформаційно-аналітичних повідомлень для реципієнтів [4, с. 160].

З метою досягнення максимального ефекту впливу на реципієнта журналісти використовують такі прийоми телевізійної інфографіки. Серед яких – персонажна анімація (дозволяє досягти кращого ефекту запам'ятовування за допомогою впізнаваних персонажів), «живі титри» (можуть входити фото з цитатами героїв сюжету і т. д.), стилізація та візуальні асоціації (допомагає за допомогою метафор описати ті чи інші явища), спецефекти [4, с. 162].

Розмежувати інфографіку на простішу і більш складну запропонувала Г. Цуканова. Дослідниця вважає, що до простої інфографіки варто віднести таблиці, кругові, стовпчикові, кільцеві, пелюсткові діаграми, графіки, карти, логічні схеми. Більш складна інфографіка може комбінувати текстові блоки, діаграми, карти, таблиці тощо, здатна представляти абстрактні поняття й раціональні компоненти повідомлення [5, с. 129].

Ми проаналізували використання інфографіки у підсумкових випусках теленовін, зокрема у програмі «Сьогодні. Підсумки з Олегом Панютою» (вересень 2019 року – листопад 2019 року). Так, для того, аби пояснити складний економічний процес розподілу бюджетних коштів на 2020 рік у сюжеті «Кошторис-2020» (20.10.2019 р.) за допомогою *анімованих різнокольорових графіків* наочно продемонстровано на скільки конкретно збільшиться прожитковий мінімум із прийняттям нового бюджетного плану [1]. Подібний прийом використано для представлення поточного стану проблеми, що увиразнило її суть для глядачів. До того ж, візуалізоване порівняння сприяло всебічному осмисленню інформації реципієнтами і формуванню об'єктивної думки щодо неї.

За допомогою інфографіки спрощено й адаптовано представлено складні розрахункові дані у сюжеті «Мільйон за корупціонера» (24.11.2019 р.). У формі *візуалізації математичної формули* розрахунку глядачам продемонстровано, як можна вирахувати частку винагороди за задачу правоохоронним органам корупціонера [1].

Нерідко інфографіка служить для урізноманітнення подачі сюжету за допомогою *взаємодії ведучого з інфографічним повідомленням* під час читання підводки. Так, у сюжеті «Украдена особистість» (27.10.2019 р.) диктор керує на екрані схематичним переліком установ, які можуть використовувати у своїй роботі персональні дані громадян [1].

Часто з метою підсилення ефекту сприйняття інфографіку урізноманітнюють, додаючи до графічних компонентів аудіо-оформлення або ж звукові ефекти. Зокрема, у сюжеті «Правила ощадливості» (03.11.2019 р.), у якому йшлося про економне використання водних ресурсів, під час демонстрації середньостатичного об'єму споживання громадянином води для ілюстрації обрано зображення крану і накладено ефект шуму води [1].

У сюжеті «Валютний парадокс» (29.09.2019 р.), аби продемонструвати і спонукати глядачів до аналізу зміни впродовж місяця офіційного курсу гривні щодо іноземних валют, журналісти використали одну із характерних рис інфографічного повідомлення – *динаміку*. Так, на екрані за допомогою зображення динамічного графіку було пояснено складний процес коливання валютного курсу [1].

Поширеною практикою під час створення інфографічного повідомлення є апробація прийомів *стилізації та візуальних асоціацій*. Наприклад, щоб пояснити основні аспекти процесу перепису населення у сюжеті «Підрахунок українців» (10.11.2019 р.) подано графічні зображення багатоповерхівок із текстовим доповненням. Такий прийом викликає у глядачів візуальні асоціації – із майбутнім підрахунком усіх мешканців житлових будинків [1].

Для досягнення якнайбільшого ефекту впізнаваності журналісти в інфографічних вкладках реалізують прийом *живих титрів*. Зокрема, у сюжеті «Історія імпічменту» (15.09.2019 р.) для зображення «топ-5» найгучніших історій імпічменту у світовій політиці використано фото тих президентів, яким загрожувало дострокове припинення повноважень [1].

Використання інфорграфічних вкладок як найефективніших прийомів візуалізації дозволяє підвищити не лише рівень сприйняття аудиторією поданої інформації, а й рівень комунікації і взаємодії реципієнтів із журналістом.

Висновки. Таким чином, інфографіка – це один із методів моделювання дійсності на різних медійних платформах за допомогою синтезу телевізійних і не телевізійних прийомів подачі інформації.

Сучасні запити аудиторії до пропонованого журналістського контенту зумовлюють потребу стислого інтерпретування великих об'ємів інформації, що призводить до дедалі частішого використання у структурі медіаповідомлень графічних компонентів. Тому інфографічні вкладки сьогодні є однією з найпоширеніших форм візуалізації інформації у ЗМІ, в тому числі на телебаченні. Вони змушують глядача аналізувати, порівнювати, оцінювати новину, а отже, формулювати власну думку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів випусків програми «Сьогодні. Підсумки з Олегом Панютою» на телеканалі «Україна». URL: <https://syogodni-pidsumky.kanalukraina.tv/ua/>
2. Борейко П. Принципы создания инфографики на ТВ. *Медиапрофи*. 30.10.2012. URL: <http://mediaprofi.org>, 2013.
3. Бурдіна Е. О. Інфографіка на телебаченні: вплив інфотейнменту на візуалізацію фактів. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2016. № 3. С. 75-80.
4. Симакова С. И. Инфографика на телевидении. *Вестник Челябинского государственного университета*. Филологические науки. 2016. № 9 (391). С. 158-165.
5. Цуканова Г. О. Інфографіка як ефективний візуальний складник рекламного повідомлення. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 50. С. 129-133.
6. Швед О. В. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2014. Вип. 30. С. 305-313.
7. Шевченко В. Э. Визуальный контент как тенденция современной журналистики. *Медиаскоп*. 2014. № 4. URL: <http://www.mediascope.ru/1654>

МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ КОНТЕНТ

Стрімкий розвиток та широке поширення новітніх інформаційних технологій спричинило якісні зміни в медіагалузі. Журналістика сьогодні так само трансформується, стає ближчою та доступнішою для реалізації найсміливіших мрій у створенні авторського контенту.

Якщо визріває потреба донести до аудиторії важливу інформацію – все, що сьогодні потрібно для цього, це історія та мобільний телефон. Мобільні пристрої розширили можливості для журналістів працювати й звітувати з місця події, не використовуючи професійної, громіздкої техніки. Інтернет-з'єднання та функціонал розширеного пошуку разом із безліччю інтелектуальних та легкодоступних додатків допомагають журналістам у створенні та розміщенні новин із високою оперативністю та інтерактивністю. Можливості журналіста все більше залежить від можливостей телефона та його технічних характеристик: об'єму пам'яті, потужності та підключення до інтернету тощо.

Використання мобільних технологій у роботі медійника досліджували зарубіжні вчені: С. Барбоза, Д. Кемерон, Б. Оппегаард, М. Сільва Палаціос Франшек Гел (Фейгел) тощо. Особливості, можливості та перспективи використання мобільних технологій стали предметом наукових розвідок українських учених: А. Баклан, О. Коструба, В. Рябічева та ін..

Вміння використовувати мобільний телефон для своєї роботи – необхідна якість кожного медійника. *«Це професійна навичка, якої потрібно навчитися всім сучасним журналістам. Якісний матеріал можливий тоді, коли журналіст знає, як правильно використовувати мобільний телефон для своєї роботи, й коли журналіст впевнений, що матеріал, який він створює, йому подобається» [4].*

Враховуючи запити сучасної аудиторії, дедалі популярнішим стає мультимедійний контент – сукупність даних інтерактивного вмісту, представлених у форматах відео, анімації, об'єктів віртуальної, доповненої реальності, комп'ютерні моделі (симулятори), а також їх поєднання з аудіоінформацією, текстом, зображеннями.

Медійник повинен бути багатoproфільним та вміти не тільки брати інтерв'ю, створювати та редагувати інформацію, публічно виступати, але й робити якісні фото та відеоматеріали, вміти їх обробляти, створювати графічні та інтерактивні дані, володіти знаннями та навичками використання різних технологічних можливостей, розуміти особливості використання дротових чи бездротових мереж для передачі матеріалів у редакцію або ж безпосередньо на сайт.

Сучасний мобільний телефон надає журналістам безліч можливостей. Перш за все це запис аудіо (музика, інтерв'ю, подкасти, лекції, вебінари). На сьогодні існує безліч додатків, які допоможуть не тільки значно покращити якість звуку, але й дадуть можливість його змонтувати, зберегти у різних форматах, додавати фото, геолокацію, ділитися в соціальних мережах, розмішувати на сайті у вигляді аудіо подкасту тощо.

Значного поширення в медіа набувають відеозаписи (короткі кліпи, вітання, відеопрезентації, віртуальні тури, навчальні відео, фільми та ін.). «Завдяки сучасним технологіям, телефон став справжнім професійним інструментом: він дозволяє робити інтерв'ю та кліпи, створювати новинні репортажі» [5]. Однак, не потрібно забувати про вимоги щодо створення відеоконтенту. Учений Гай Деген дає такі поради: «Знімаючи відео, варто пам'ятати про свою аудиторію і розуміти, як вона користується мобільним телефоном. Це дасть нам розуміння формату та структури відео. Ми – істоти, які оповідають історії, – зазначає він. – Історії, що мають початок, розвиток і закінчення, завжди спрацьовують. Створюючи мобільну відеоісторію, ми маємо шукати відповіді на запитання, що постають в історії – сьогодні це є завданням журналіста» [2].

Не меншої популярності набуває зображальний контент (фотографії, графіки, інфографіки, схеми, таблиці та ін.). В мультимедійному контенті найпопулярнішою є фотографія. Використовуючи будь-який інструмент фотографування, необхідно завжди дотримуватися умов: шукати різні плани (широкий для контексту, середній для ситуації, крупний для деталей) та кути, пам'ятати про «правилосічення» тощо. «Ваші ноги надзвичайно важливі для ваших навичок фотографування. Використовуйте свої ноги замістьзуму, замістьзбільшення»[1].

На сьогодні, «мобільна журналістика – це здатність однієї людини шукати / редагувати / випускати / передавати новини, будучи безпосередньо на місці події, з мінімальною кількістю технологій. Незважаючи на розвиток мобільних технологій, центральною фігурою залишається журналіст, який створює медійний матеріал на мобільному пристрої»[3]. На відміну від традиційної, яка потребує більше часу для підготовки та подачі інформації, мобільна журналістика забезпечує високий рівень оперативності. Журналісту слід завжди пам'ятати, що його час обмежений і залежить від заряду акумулятора та пам'яті телефона. Медійник повинен планувати свою історію візуальних і текстових записів та розраховувати можливості власного мобільного телефона. Якість відео, звуку та фото залежатиме в значній мірі від можливостей гаджета.

Так, під час будь-якої гарячої події журналіст мусить здобути максимальну кількість інформації: фото, відео, аудіо, інтерв'ю тощо, причому максимально оперативно передати інформацію, створити ефект присутності, одночасно комунікуючи із своєю аудиторією тощо.

Навіть повсякденна подія про чергову зустріч мера міста може зацікавити більше аудиторії, якщо журналіст триматиме її в постійному курсі подій, публікуючи короткі замітки в Twitter, Facebook чи здійснюючи пряме включення для веб-радіо чи стрім для веб-телебачення тощо. Ознакою інтерактивності в таких повідомленнях є прикріплення сканованих документів, створені діаграми чи інфорграфіки, фото і ін.

Виокремимоосновні переваги мобільної журналістики у створенні мультимедійного контенту:

1. Процес зйомки не привертає надмірної уваги. Сьогодні людина, що знімає за допомогою планшета чи мобільного телефону, переважно не привертає до себе уваги, тобто створюється природна ситуація. Це допомагає більш ефективній роботі журналістів, особливо тим, хто займається створенням стріт-фотографій та відеографів-документалістів. Можливість залишатися непомітним сприяє природності фотографій.

2. Найвищий ступінь мобільності. Використання габаритного професійного обладнання для зйомки та запису приносить журналісту багато незручностей. Завдяки невеликим розмірам, мобільний телефон зручно завжди мати із собою. Окрім цього, це допомагає вирішенню гендерної нерівності. Так, якщо раніше робота оператора чи фотожурналіста вимагала певних фізичних сил для транспортування та використання важкої, великогабаритної техніки, то сьогодні жінки і чоловіки можуть бути у рівних можливостях щодо створення медійного контенту.

3. Доступність та легкість застосування геотегів. Використання системи GPS чи A-GPS для визначення точних координат місця зйомки з подальшим записом відповідної інформації у метаданих зображення.

4. Висока швидкість передачі відзнятого контенту. У багатьох сучасних системних камерах реалізовано технологію wi-fi, але безпроводні комунікації призначені лише для експорту відзнятого матеріалу на комп'ютер чи дистанційного керування через веб-інтерфейс.

5. Стрімкий розвиток технологій, які використовуються для зйомки. Вбудовані в комунікаційні пристрої камери еволюціонують значно швидше, а ніж дзеркальні чи бездзеркальні системні апарати.

Окрім мобільних телефонів, в роботі журналіста використовуються інструменти реконфігурації мобільних ресурсів, що дозволяють поширювати та взаємодіяти із медіа. Маємо на увазі не тільки планшетні ПК, зокрема ноутбуки зі знімним сенсорним екраном, а й до

прикладу, розумні навушники (англ. –«SmartHeadphones») для роботи в онлайн-радіо. Це бездротові пристрої з акумуляторами та вбудованою пам'яттю, які завдяки виконуваним функціям фактично є незалежним від інших портативним музичним девайсом. Окрім вже стандартних для пристроїв такого типу можливостей: вібрації, перемикання пісні, з'єднання Bluetooth, відповіді на телефонний зв'язок, відтепер навушники є самостійними MP3-плеєрами із вбудованою пам'яттю, фільтрують звуки навколишнього світу під час відтворення аудіофайлів чи заглушують їх, наділені функціями голосового контролю роботи зовнішніх пристроїв. Спершу для навушників, як зазначають розробники, варто розробити сенсорні панелі, впровадити розпізнавання голосу власника для передачі команд, здійснити обробку аудіофайлів при відтворенні та наближення якості звуку до студійного[2].

Для створення журналістської історії такі технологічні новинки:

– дають можливість передавати практично одночасно контент будь-якого формату з місця події у студію, ефір чи на сайт;

– об'єднують роботу журналіста одразу на декількох девайсах (відповідати на вхідні телефонні дзвінки можна з будь-яких пристроїв, майже на кожному можна працювати в текстовому редакторі та отримувати доступ до всесвітньої мережі тощо). Сучасні технології завдяки об'єднанню своїх функцій дозволяють власнику створювати текст на одному з пристроїв, а доповнювати або розширювати його фотознімками чи аудіофайлами вже на іншому;

– вбудований GPS-модуль дозволяє журналістові не лише спілкуватися онлайн, а й, за потреби, знаходити інших користувачів, які стали свідками події та діляться інформацією на соціальних платформах, зазначаючи власні геолокаційні дані;

– персоналізація та гіперлокалізація дають можливість слухачам відчувати себе якщо не учасниками, то свідками події, а медіа максимально наблизитись до потреб конкретного реципієнта[2].

Таким чином можна стверджувати, що мобільні технології займають все більшу нішу в інформаційному просторі. Їх використання в медіадіяльності сприяють оперативному створенню якісного мультимедійного контенту та забезпечують інтерактивність із аудиторією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безверха В. Журналістика – аксіома лідерства!
URL:<http://www.journalist.ck.ua>
2. Гиріна Т. С. Реконфігурація медіаресурсів у процесі становлення мобільної та радіожурналістики / Т. С. Гиріна // Наукові записки [Української академії друкарства]. - 2017. - № 2. - С. 251–263. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_2_29
3. Коструба О. Мобільна журналістика: нові можливості.
URL:<http://ua.ejo-online.eu/2153/>
4. Ярощук О. 13 інструментів мобільної журналістики.
URL:<https://ms.detector.media/mediaprosvita/how-to/13-instrumentiv-mobilnoi-zhurnalistiki/>
5. European Journalism Observatory. 10 додатків, що відразу покращать мобільну роботу журналіста. URL: ua.ejo-online.eu/2418/tsyfrovi-media/10-dodatkov-sho-vidrazu-pokraschayut-mobil

ЗМІСТ

Відомості про авторів	3
-----------------------------	---

РОЗДІЛ I. ЕКОНОМІКА І ПРАВО

Лихошерсна Катерина Олегівна ДЖАЙЛОО-ТУРИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ ТУРИСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ.....	5
Полякова Олена Дмитрівна ФЕНОМЕН КРИПТОЗООЛОГІЇ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	10
Єфімова Анжеліка Володимирівна ЩОДО МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ СКАСУВАННЯ СТАТУСУ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ДЕМІЛІТАРИЗОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ.....	17
Бітюкова Олена Володимирівна КОЛЕКТОКРАТІЯ В. ВИННИЧЕНКА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД СОЦІАЛІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ	20
Ракова Юлія Сергіївна ЛІКВІДАЦІЯ ІНСТИТУТУ ГЕТЬМАНСТВА У ПОЛІТИЦІ РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА	23

РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ І ФІЛОСОФІЯ

Нагрибельний Богдан Ярославович ІСТОРІОГРАФІЯ З ОБОРОНИ ХЕРСОНУ В СЕРПНІ 1941 РОКУ	26
--	----

РОЗДІЛ III. КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Кривоспицький Євген Сергійович ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ В ОПЕРІ К. МОНТЕВЕРДІ «ОРФЕЙ» (НА ПРИКЛАДІ ЕКРАНІЗАЦІЇ ОПЕРИ РЕЖИСЕРА ЖАНА-П'ЄРА ПОННЕЛЯ, 1978 РІК).....	31
Чурілов Артур Володимирович ДУХОВИЙ ОРКЕСТР ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН.....	35
Устимова Вероніка Юріївна РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТОЛІТЬ	39
Євтушенко Катерина Андріївна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРИ НА САКСОФОНІ	43

РОЗДІЛ IV. ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Бенківська Анна Михайлівна ЗАЛЕЖНІСТЬ РОЛЬОВОЇ СТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ ВІД МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ	46
Пенязєва Інеса Володимирівна АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У КОЛЕКТИВІ УЧНІВ 9-10 КЛАСІВ	51

РОЗДІЛ V. ПРИРОДНИЧІ НАУКИ ТА МЕДИЦИНА

Карплюк Валентина Павлівна ПРОБЛЕМИ ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ	56
Моргаліч Ельвіра Дмитрівна ЗАХВОРЮВАННЯ НА ГЕПАТИТ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....	60
Стамат Олександр Євгенійович ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ У СЕНСОРНОДЕПРИВОВАНИХ	63
Солоня Ірина Василівна ФОРМУВАННЯ УВАГИ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ	66

РОЗДІЛ VI. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ І ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Болокан Владислав Анатолійович МЕТОДИ ТЕСТУВАННЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ.....	70
Нерода Дмитро Олександрович ПЕРЕВАГИ СТВОРЕННЯ ЗАСТОСУНКУ “РОЗКЛАД” НА ПЛАТФОРМІ ANDROID	74
Соболь Микола Вікторович ВЗАЄМОДІЯ «КОРИСТУВАЧ-СЕРВЕР» НА ПРИКЛАДІ ЧАТ-БОТУ ЗАСТОСУНКА-МЕСЕНДЖЕРА «TELEGRAM»	78
Тупік Катерина Вікторівна ЧАТ-БОТ ЯК ІТ-ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ КОМПАНІЙ З КЛІЄНТАМИ.....	82

РОЗДІЛ VII. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Артамонова Єлизавета Вікторівна ПРОБЛЕМА ПОЛІЖАНРОВОСТІ РОМАНУ “POSSESSION” А.С. БАЙЄТТ У НАУКОВО-КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ	86
Обуховська Олена Ігорівна СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКОЕ УТРО» (1919 Р.).....	90

Зверяк Євгенія Юрїївна КОСМОНІМИ В МОВІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ	93
Бондаренко Алла Євгенївна ФОНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗОК ПІЛА ГЕЙМАНА.....	98
Жидкова Анна Олегївна ВЕРБАЛІЗАЦІЯ МАКРОКОНЦЕПТУ МАГІЯ В СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ТЕЛЕСЕРІАЛІ “THE MAGICIANS”	101
Зарічна Анастасія Миколаївна МЕТАФОРИЧНИЙ ОБРАЗ ЛОНДОНА В РОМАНІ Ч. ДІККЕНСА «ОЛІВЕР ТВІСТ».....	106
Масюткіна Віолла Юрїївна ПОНЯТТЯ «ЕЛІПТИЧНЕ РЕЧЕННЯ» У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	110
Мороз Олександр Дмитрович ФОНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ КОМІКСІВ.....	114
Поспілько Ірина Михайлівна СПЕЦИФІКА КОДУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ.....	119
Татарська Аліна Андрїївна ДВОСКЛАДОВІ ПРИКМЕТНИКОВІ КОМПОЗИТИ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (на основі енергетичної теорії мовлення).....	125
Гамеляк Ольга Тарасївна СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ТЕЛЕДИСКУРСІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІАЛЬНИХ ТОК-ШОУ «СТОСУЄТЬСЯ КОЖНОГО» ТА «ОДИН ЗА ВСІХ»).....	129
Нагорна Юлія Олександрївна ІНФОГРАФІКА ЯК СПОСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ДАНИХ У ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ВИПУСКАХ НОВИН	135
Патерик Олена Олександрївна МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ КОНТЕНТ	142

**СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

ISBN 978-617-7090-32-7

**Відповідальна за випуск – Юлія Юріна
Коректори – Вікторія Костюшко, Марія Кузнецова
Технічні редактори – Вікторія Костюшко, Тетяна Іванова**

**Херсонський державний університет
Відділ по роботі з обдарованою молоддю
Кількість сторінок : 151; Ум. – друк. арк. 12,89**

**73000, Україна, м. Херсон, вул. Університетська, 27.
Тел. (0552) 49-51-62.**